

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

PETI ODJEL

**PREDMET RUSTAVI 2 BROADCASTING COMPANY LTD I
DRUGI protiv GRUZIJE**

(Zahtjev br. 16812/17)

PRESUDA

STRASBOURG

18. srpnja 2019.

KONAČNA

9. prosinca 2019.

*Ova je presuda postala konačna u skladu s člankom 44. stavkom 2. Konvencije.
Može biti podvrgnuta uredničkim izmjenama.*

U predmetu Rustavi 2 Broadcasting Company Ltd i drugi protiv Gruzije,

Europski sud za ljudska prava (Peti odjel), zasjedajući u vijeću u sastavu:

Angelika Nußberger, *predsjednica*,

Yonko Grozev,

Vincent A. De Gaetano,

Síofra O'Leary,

Mārtiņš Mits,

Lətif Hüseynov,

Lado Chanturia, *suci*,

i Milan Blaško, *zamjenik tajnika Odjela*,

nakon vijećanja zatvorenog za javnost 21. svibnja i 11. lipnja 2019.,

donosi sljedeću presudu koja je usvojena potonjeg datuma:

POSTUPAK

1. Postupak u ovome predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br. 16812/17) protiv Gruzije koji su dva trgovačka društva registrirana u skladu s gruzijskim pravom Rustavi 2 Broadcasting Company Ltd (dalje u tekstu: „Rustavi 2“) i TV Company Sakartvelo Ltd (dalje u tekstu: „TV Sakartvelo“) i dva gruzijska državljanina g. Levan Karamanishvili i g. Giorgi Karamanishvili podnijeli Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Konvencija“) dana 3. ožujka 2017. godine.

2. Podnositelje zahtjeva zastupali su gđa T. Muradashvili i g. D. Sadzaglishvili, odvjetnici iz Tbilisija. Gruzijsku vladu („Vlada“) zastupao je njezin zastupnik, g. B. Dzamashvili, iz Ministarstva pravosuđa.

3. Podnositelji zahtjeva naveli su da su im različita prava na temelju članka 6. stavka 1. i članaka 10. i 18. Konvencije i članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju povrijeđena tijekom sudskog ispitivanja građanskog spora u vezi s vlasništvom nad dionicama društva Rustavi 2.

4. Dana 28. studenog 2017. Vlada je obaviještena o zahtjevu. Podnositelji zahtjeva i Vlada podnijeli su pisana očitovanja o dopuštenosti i osnovanosti zahtjeva.

5. Primljeni su i podnesci Ureda pučkog pravobranitelja (ombudsman) Gruzije te Gruzijskog udruženja mladih odvjetnika, kojima je predsjednik Odjela dao dopuštenje da se umiješaju u pisani postupak kao treće strane (članak 36. stavak 2. Konvencije i pravilo 44. stavak 3. Poslovnika Suda).

6. Dana 27. svibnja 2019. podnositelji zahtjeva, pozivajući se u biti na pravilo 28. stavak 2. Poslovnika Suda, uložili su prigovor zbog pristranosti suca Lada Chanturije. Vijeće je ispitalo taj prigovor, sukladno pravilu 28.

stavku 4. Poslovnika Suda, te ga je dana 11. lipnja 2019. jednoglasnom odlukom odbacilo kao potpuno neosnovanog.

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI PREDMETA

7. Prvi podnositelj zahtjeva Rustavi 2 televizijski je kanal u Gruziji koji pod tim nazivom djeluje od 27. kolovoza 1996. godine. Sjedište mu je u Tbilisiju.

8. Drugi podnositelj zahtjeva TV Sakartvelo medijsko je društvo registrirano u Gruziji 16. srpnja 1997. godine. TV Sakartvelo u vlasništvu je trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva. Konkretno, treći je podnositelj zahtjeva 60-postotni dioničar, dok četvrti podnositelj zahtjeva posjeduje 40 % dionica drugog podnositelja.

9. Treći i četvrti podnositelj zahtjeva g. Levan Karamanishvili i g. Giorgi Karamanishvili braća su i gruzijski državljani rođeni 21. listopada 1971. odnosno 11. siječnja 1966. godine i žive u Tbilisiju.

A. Kronologija prijenosa dionica društva Rustavi 2, prema spisu predmeta

10. Rustavi 2 su 27. kolovoza 1996. godine registrirala tri člana osnivača – J.A., D.D. i E.K. To je društvo osnovano kao posljedica preustrojavanja reklamne agencije Gama Plus Ltd, koja je prethodno registrirana 23. veljače 1995. godine rješenjem br. 2/38 Ministarstva pravosuđa Gruzije i koja je bila u vlasništvu triju gore navedenih osoba. Dakle, do 27. kolovoza 1996. godine, datuma prvobitne registracije društva, jedina tri vlasnika društva Rustavi 2 bili su J.A. (33,3 %), D.D. (33,3 %) i E.K. (33,3 %).

11. Dana 29. studenog 2001. privatna osoba N.T. kupila je 10 % dionica društva Rustavi 2 od tri člana osnivača. Transakciju je upisao Okružni sud u Vake-Saburtalu 10. prosinca 2001. godine. Od potonjeg datuma dionice u društvu bile su podijeljene kako slijedi: J.A. (30 %), D.D. (30 %), E.K. (30 %) i N.T. (10 %).

12. Dana 16. lipnja 2004., na temelju dvaju zasebnih ugovora o kupoprodaji dionica, izvjesni P.K. stekao je 60 % dionica društva Rustavi 2 od J.A.-a i D.D.-a (30 % od svakog od njih). Istog dana, P.K. je prodao svojih novo stečenih 60 % dionica društva Rustavi 2 poduzetniku K.K.-u. Prema tome, od 16. lipnja 2004. godine, dioničari društva Rustavi 2 bili su K.K. (60 %), E.K. (30 %) i N.T. (10 %).

13. Dana 22. lipnja 2004. E.K. je prodao svojih 30 % dionica društva Rustavi 2 Panorami Ltd, društvu s ograničenom odgovornošću koje je bilo isključivo u vlasništvu K.K.-a.

14. Dana 22. listopada 2004., na skupštini članova društva Rustavi 2 Ltd, N.T. je ustupio svoje dionice društva Rustavi 2 Ltd u korist preostala dva dioničara, K.K.-a i društva Panorama Ltd. Ustupanje dionica upisao je Okružni sud u Vake-Saburtalu 25. listopada 2004. godine. Slijedom toga, do 25. listopada 2004. godine K.K. i Panorama Ltd, društvo koje je bilo isključivo u vlasništvu tog poduzetnika, postali su jedini vlasnici društva Rustavi 2 (ta fizička i pravna osoba u daljnjem tekstu zajednički se nazivaju „K.K.“).

15. Na temelju ugovora o kupoprodaji dionica od 26. prosinca 2005. godine K.K. je ustupio 22 % svojih dionica u društvu Rustavi 2 trećoj stranci društvu H. Ltd.

16. Dana 13. rujna 2006. društvo H. Ltd prodalo je svojih 22 % dionica društva Rustavi 2 društvu H.G.I.G. Ltd.

17. Na temelju dvaju zasebnih ugovora o kupoprodaji dionica od 17. studenog 2006. godine, K.K. je ustupio preostalih 78 % svojih dionica u društvu Rustavi 2 još jednoj trećoj stranci, društvu G.-T. Ltd.

18. Dana 29. studenog 2006. društvo G.-T. Ltd prenijelo je 23 % svojih novo stečenih dionica društva Rustavi 2 gore navedenom društvu H.G.I.G. Ltd.

19. Dana 1. prosinca 2006. društvo G.-T. Ltd ustupilo je preostalih 55 % svojih dionica u društvu Rustavi 2 *offshore* društvu D.R. Ltd. U toj je transakciji potomje društvo zastupao treći podnositelj zahtjeva.

20. Dana 2. veljače 2007. društvo D.R. Ltd prenijelo je svojih novo stečenih 55 % dionica u društvu Rustavi 2 drugom društvu G.G. Ltd.

21. Dana 10. listopada 2008. društvo H.G.I.G. Ltd darovalo je 15 % od svojih 45 % dionica u društvu Rustavi 2 izvjesnom I.Ch.-u. Istog dana, I.Ch. je kao još jedan dar primio 15 % od 55 % dionica društva Rustavi 2 koje su bile u vlasništvu društva G.G. Ltd u to vrijeme.

22. Dana 18. ožujka 2009. društvo G.G. Ltd prenijelo je preostalih 40 % svojih dionica u društvu Rustavi 2 drugoj novoj stranci, društvu D. Ltd, po simboličnoj cijeni od 1 (jedan) gruzijski lari (GEL – približno 0,40 eura (EUR)).

23. Istog dana, 18. ožujka 2009. godine, I.Ch. je prenio 30 % svojih dionica društva Rustavi 2 gore navedenom društvu D. Ltd po simboličnoj cijeni od 1 GEL (približno 0,40 eura).

24. Dana 28. studenog 2011. društvo H.G.I.G. Ltd ustupilo je preostalih 30 % svojih dionica društva Rustavi 2 novom akteru, društvu Ch.I. Ltd, po cijeni od 160.000,00 GEL.

25. Dana 6. prosinca 2011. društvo Ch.I. Ltd ustupilo je svoje novo stečene dionice u društvu Rustavi 2 (30 %) trećem podnositelju zahtjeva po

nepoznatoj cijeni – vrijednost ustupljenih dionica trebala se odrediti na temelju dodatnog povjerljivog sporazuma.

26. Dana 6. prosinca 2011. društvo D. Ltd prenijelo je 60 % svojih dionica trećem podnositelju zahtjeva i preostalih 10 % drugoj osobi, G.G.-u, po nepoznatoj cijeni – vrijednost ustupljenih dionica trebala se odrediti na temelju dodatnog tajnog sporazuma.

27. Dana 4. listopada 2012. treći podnositelj zahtjeva ustupio je 40 % od svojih 90 % dionica u društvu Rustavi 2 društvu M.G. Ltd.

28. Dana 9. listopada 2012. društvo M.G. Ltd prenijelo je svoje novo stečene dionice u društvu Rustavi 2 (40 %) na četvrtog podnositelja zahtjeva.

29. Dana 13. i 14. studenog 2012., odlukom odbora dioničara društva Rustavi 2, temeljni kapital društva povećan je dodavanjem dodatne nepokretne imovine, a drugi podnositelj zahtjeva, društvo u vlasništvu trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva (vidi stavak 8. ove presude), dobio je 51 % dionica u društvu Rustavi 2.

30. Kao rezultat svih gore opisanih prijenosa dionica društva Rustavi 2, do trenutka kada je 4. kolovoza 2015. godine pokrenut parnični postupak u ovom predmetu (vidi stavke 48. i 74. ove presude), društvo Rustavi 2 bilo je u vlasništvu drugog podnositelja zahtjeva (51 %), trećeg podnositelja zahtjeva (22 %), četvrtog podnositelja zahtjeva (18 %) i N. (9 %). N. je bila supruga G.G.-a i koja je naslijedila njegove dionice neutvrđenog datuma nakon njegove smrti (vidi stavke 26. i 74. ove presude).

B. Proturječne verzije stranaka u pogledu događaja koji navodno predstavljaju kampanju pod vodstvom države protiv društva Rustavi 2

31. Dana 1. listopada 2012. u Gruziji su održani parlamentarni izbori. Koalicija Gruzijски san („GDC“), na čelu s g. Bidzinom Ivanishvilijem, koji je osnovao taj politički subjekt nekoliko mjeseci prije izbora, pobijedila je na izborima u travnju 2012. godine, osvojivši 54,97 % glasova, dok je bivša vladajuća stranka Ujedinjeni narodni pokret („UNM“), koju je osnovao i s kojom je blisko povezan bio tadašnji predsjednik države, g. Mikheil Saakashvili, osvojila 40,34 % glasova. Kao rezultat toga, GDC je formirao novu vladu, a g. Ivanishvili postao je premijer. Predsjednik Saakashvili, koji je obavljao dužnost predsjednika dva uzastopna mandata od 25. siječnja 2004. godine, ostao je na toj funkciji do isteka svog drugog mandata 17. studenog 2013. godine. Prema tome, između 1. listopada 2012. i 17. studenog 2013. godine trajalo je razdoblje „političke kohabitacije“ između GDC-a i premijera s jedne i predsjednika Saakashvilija s druge strane.

1. Verzija događaja podnositelja zahtjeva

32. Podnositelji zahtjeva obavijestili su Sud o brojnim incidentima koji su, prema njihovom mišljenju, iako se na prvi pogled čine neovisnima jedni

o drugima, ukazivali na znakove dobro organizirane kampanje koju je vlada koju je formirao GDC u pozadini vodila protiv društva Rustavi 2.

(a) Rani javni intervjui koje su dali razni sudionici

33. Prema navodima podnositelja zahtjeva, parlamentarnu izbornu kampanju 2012. godine i razdoblje nakon nje obilježila je iznimna polarizacija. GDC i njegovi čelnici uputili su nekoliko prijatnijih političkim protivnicima, a glavna je meta bila društvo Rustavi 2. S tim u vezi, podnositelji zahtjeva pozvali su se na televizijski intervju koji je g. Ivanishvili dao 2. kolovoza 2012. godine, odnosno prije parlamentarnih izbora, u kojem je izrazio stajališta o sporu u pogledu vlasništva nad društvom Rustavi 2 i o interesima E.K.-a (jedan od osnivača i bivši vlasnik tog kanala, vidi stavak 10. ove presude) i K.K.-a (drugi bivši vlasnik tog kanala, vidi stavak 14. ove presude).

34. U spisu predmeta nalazi se cjelovita snimka tog intervjua. Iz nje proizlazi da je vođa tadašnje oporbe, g. Ivanishvili, izjavio kako smatra da je E.K. prevario dvojicu drugih suosnivača društva Rustavi 2 tijekom prvotnih prijenosa dionica u tom društvu, najviše profitirajući na štetu ostalih. Dodao je da pojedinci o tim starim transakcijama ipak više nisu vrijedne pažnje. G. Ivanishvili nadalje je izjavio tijekom intervjua da, iako nije osobno poznao K.K.-a, ima dobro mišljenje o njemu, poduzetniku koji je, želeći da se zemlja razvija, u početku bio pristalica UNM-a. Tijekom intervjua, g. Ivanishvili obećao je svoju potporu novinarima društva Rustavi 2 i izjavio je da se nada da služe interesima gruzijskog društva.

35. Dana 5. listopada 2012. dva druga suosnivača društva Rustavi 2, D.D. i J.A., koji su osnovali taj kanal zajedno s E.K.-om 1996. godine (vidi stavak 10. ove presude), javno su priopćili da namjeravaju pokrenuti pravni postupak radi vraćanja prava vlasništva u odnosu na društvo koje su izgubili.

36. Dana 17. listopada 2012., tijekom televizijskog intervjua na Maestro TV-u (drugom kanalu), K.K. je izjavio sljedeće:

„Moj je glavni cilj izbaviti [Rustavi 2] iz ruku lažljivaca i onih koji zloupotrebljavaju ovlasti kako bi taj kanal mogao početi služiti interesima istine [i] interesima gruzijskog naroda, a ne interesima neistine.“

U istom je intervjuu K.K. također izjavio da planira povratiti neke druge poslovne interese koje su od njega nezakonito prisvojile bivše vladajuće snage, naglašavajući da su „za razliku od društva Rustavi 2, ta druga društva uvijek [bila] profitabilni subjekti“.

(b) Kazneni postupak protiv glavnog direktora društva Rustavi 2

37. Dana 15. studenog 2012. g. N.Gv., koji je bio zamjenik glavnog državnog odvjetnika, ministar pravosuđa i ministar obrazovanja za vrijeme prethodne vlade koju je formirao UNM (vidi stavak 31. ove presude), imenovan je glavnim direktorom društva Rustavi 2.

38. Ubrzo nakon imenovanja, dana 19. prosinca 2012. protiv N.Gv.-a pokrenut je kazneni postupak zbog kaznenih djela korupcije koja su navodno počinjena 2009. godine kada je obavljao dužnost zamjenika glavnog državnog odvjetnika. Po uplati jamčevine pušten je na slobodu do suđenja. Dana 14. studenog 2013. Gradski sud u Tbilisiju oslobodio je N.Gv.-a svih optužbi. Oslobađajuću su presudu u cijelosti potvrdili žalbeni i kasacijski sud.

(c) Javni intervju E.K.-a od 25. prosinca 2012.

39. Dana 25. prosinca 2012. E.K., jedan od osnivača društva Rustavi 2 (vidi stavke 10. i 33. ove presude), održao je veliku tiskovnu konferenciju na kojoj se osvrnuo na pojedinosti iz intervjuja koji je g. Ivanishvili dao u kolovozu 2012. godine. Tijekom te konferencije E.K. je javno objavio svoj interes za povratom društva Rustavi 2. Konkretno, E.K. je izjavio sljedeće:

„Ako su [D.D.] i [J.A.] zakoniti vlasnici, onda sam i ja zakoniti vlasnik ... Ako je [K.K.] u pravu, onda i ja imam pravo na potraživanje ... Nijedan sud ne može odlučiti o tom imovinskom sporu bez mene ... Također želim reći Bidzini Ivanishviliju da me gleda u oči kad govori o društvu Rustavi 2, jer obojica znamo mnoge stvari koje, ako se otkriju, mogu naštetiti mnogim ljudima.“

(d) Uređaji za mjerenje gledanosti (TV metri)

40. Dana 24. veljače 2014. Državna porezna služba započela je provjeru popisa pokretne imovine TV MR Georgia (dalje u tekstu: „TV MR“), jedinog društva u Gruziji koje je u to vrijeme mjerilo stope gledanosti. U okviru te provjere popisa, državni revizori tražili su od društva da otkrije adrese svih kućanstava diljem Gruzije na kojima su instalirani takozvani „TV metri“ – elektronički uređaji spojeni s televizorima radi praćenja gledanja televizije. Uprava društva odbilo je udovoljiti tom zahtjevu, pozivajući se na činjenicu da su tražene informacije strogo tajne u skladu s ugovorom između društva i sudionika istraživanja. U svom odgovoru, Državna porezna služba službeno je jamčila društvu TV MR da će se tražene informacije čuvati kao strogo tajne sve dok na temelju članka 39. stavka 3. Poreznog zakona Gruzije ta vrsta informacija bude razvrstana kao porezna tajna čije objavljivanje podliježe prekršajnoj i/ili kaznenoj odgovornosti. Državna je služba nadalje jamčila društvu da nikada nije došlo do nekog incidenta u kojem je služba prekršila pravila o tajnosti. Usprkos tim jamstvima, društvo TV MR odbilo je postupiti u skladu s nalozima Državne porezne službe, a to odbijanje rezultiralo je izricanjem novčane kazne društvu u iznosu od 400 GEL (oko 130 eura) u skladu s mjerodavnim domaćim pravnim odredbama.

41. Dana 19. ožujka 2014., glavni direktor društva Rustavi 2 N.Gv., javno je revizijsku inspekciju društva TV MR nazvao kampanjom protiv privatnih televizijskih kanala koji prihod ostvaruju od oglašavanja. N.Gv. je tvrdio da bi se, ako TV MR otkrije u kojim se kućanstvima nalaze „TV metri“, dotična oprema trebala premjestiti u druga, anonimna kućanstva, što bi oduzelo mnogo vremena. N.Gv. je izrazio bojazan da bi se proračun društva Rustavi

2 upola smanjio ako se stope gledanosti ne bi mjerile jer se iznos privatnog oglašavanja na kanalu u velikoj mjeri određivao prema tim podacima.

(e) Prisluškivanje u prostorijama društva Rustavi 2

42. Dana 6. svibnja 2014. društvo Rustavi 2 javno je objavilo da je Vlada nezakonito prisluškivala njegove prostorije, a kao dokaz emitiralo je videosnimku koju je anonimno primilo od Ministarstva unutarnjih poslova. Videosnimka bila je snimka razgovora između glavnog direktora kanala N.Gv.-a i njegovog zamjenika. Ured glavnog državnog odvjetnika istog je dana pokrenuo istragu o tom pitanju. Nakon toga, N.Gv. je odbacio preliminarnu verziju događaja prema istrazi da je opremu za nadzor mogla postaviti Vlada koja je ranije bila na vlasti. Nasuprot tome, optužio je novu Vladu da je nezakonito postavila skrivene kamere u prostorije televizijskog kanala putem „osoba od povjerenja“ zaposlenih u društvu. Ubrzo nakon tog incidenta, šefa i zamjenika šefa osiguranja društva Rustavi 2 N.Gv. je otpustio zbog njihove navodne uloge u nezakonitom prisluškivanju.

(f) Verbalni napadi na Rustavi 2 od strane GDC-a

43. Prema navodima podnositelja zahtjeva, u tom su razdoblju razni predstavnici GDC-a i članovi Vlade povećali intenzitet svojih verbalnih napada na Rustavi 2. Tako je 2. srpnja 2014. potpredsjednik Vlade g. K.Ka. (dalje u tekstu: „K.Ka.“), kada su ga novinari pitali o njegovim stavovima o povijesti brojnih prijenosa dionica društva Rustavi 2 s jedne privatne stranke na drugu, dao sljedeću izjavu:

„Nadajmo se da će društvo Rustavi 2 biti vraćeno vlasnicima, to će vrijeme vjerojatno doći.“

44. U intervjuu danom novinama 14. srpnja 2015., E.K. (vidi stavak 9. ove presude) komentirao je gore navedenu izjavu potpredsjednika Vlade:

„Vlada pokušava steći utjecaj nad društvom Rustavi 2 udruživanjem s mojim bivšim partnerima [D.D.-om i J.A.-om]. ... [K.Ka.-ova] izjava o društvu Rustavi 2 vrlo je zanimljiv detalj u tom pogledu. Rekao je da će kanal biti vraćen vlasnicima ... Otvoreno izjavljujem da će, ako se donese bilo kakva odluka u vezi s vlasništvom nad društvom Rustavi 2, to biti isključivo politička odluka, a ne pravna.“

45. U opsežnom javnom intervjuu danom novinama 26. listopada 2015., G.T., jedan od vodećih zastupnika u parlamentu iz vladajuće koalicije GDC-a, sudske je postupke koje je K.K. tada već bio pokrenuo komentirao na sljedeći način:

„[Rustavi 2] do sada nije bio objektivan kanal. Bio je vrlo pristran. Na vlasti smo tri godine, učinili smo toliko dobrog za zemlju, a [Rustavi 2] nije rekao ni jednu pozitivnu riječ o [našem radu] ... Samo negativne i subjektivne vijesti ... Prirodno je da je onima u vladi dosta [tog] pogrešnog tumačenja činjenica ... Pronašli su ... pravog vlasnika [koji] se sada pojavio [მონახეს ... გამოხნდა რეალური მესპრობნი] ... I prirodno je da pravi vlasnik traži pošteno suđenje.“

46. Sljedećeg dana, 27. listopada 2015., G.T. je dao drugu spontanu izjavu tijekom prepirke s novinarima društva Rustavi 2:

„Sutra će Rustavi 2 prestati postojati.“

(g) Samoubojstvo E.K.-a i K.K.-ovo potraživanje vlasništva nad društvom Rustavi 2

47. Dana 15. srpnja 2015. E.K. je pronađen mrtav u svom automobilu. Istragom kaznenog djela koju je proveo Ured glavnog državnog odvjetnika naknadno je utvrđeno da je počinio samoubojstvo.

48. Dana 4. kolovoza 2015. K.K., jedan od bivših vlasnika društva Rustavi 2 (vidi stavak 14. ove presude), podnio je tužbu protiv sva četiri podnositelja zahtjeva. Pojednosti o relevantnom sudskom postupku navedene su u nastavku (vidi stavke 74. - 174. ove presude). Prema navodima podnositelja zahtjeva, K.K. nije nasumično izabrao državu da vodi sudsku bitku oko vlasništva nad društvom jer je on bio posrednik vladajućih snaga, a njegovi bliski srodnici bili su otvoreni pristalice GDC-a kojem su i financijski doprinostili.

(h) Osobne prijetnje upućene glavnom direktoru društva Rustavi 2

49. Dana 21. listopada 2015. glavni direktor društva Rustavi 2 N.Gv. dao je izjavu za javnost rekavši da su ga posrednici povezani s tijelima nadležnim za provedbu zakona pokušali ucjenjivati prijeteci sigurnosti članova njegove obitelji i prijeteći da će objaviti nezakonito pribavljene videosnimke koje navodno prikazuju njegov privatni život ako odbije odstupiti s položaja.

2. Verzija događaja Vlade

50. Nakon što je Vlada obaviještena o ovom zahtjevu, prigovorila je dijelu činjenica koje su iznijeli podnositelji zahtjeva jer su namjerno obmanjujuće, nepotpune ili nepovezane s predmetom spora pred Sudom. Dopunila je sporne činjenice dodatnim informacijama. Te su informacije ili već uključene u gore izloženu verziju podnositelja zahtjeva (u mjeri u kojoj je u pitanju isključivo uredničko ispravljanje manjih pogrešaka u odnosu na određene datume i brojke, prijevoda citata s gruzijskog jezika i drugih informacija) ili su sažeto izložene u nastavku (kada je prigovor činjenicama bio sadržajni). Primjedbe Vlade strukturirane su prema istim naslovima koji su korišteni u verziji događaja podnositelja zahtjeva.

(a) Rani javni intervjui koje su dali razni sudionici

51. Vlada je osporila izjavu podnositelja zahtjeva da je parlamentarnu izbornu kampanju 2012. godine i razdoblje nakon nje obilježila iznimna polarizacija i da su GDC i njegovi čelnici uputili nekoliko prijetnji političkim protivnicima, pri čemu je glavna meta bila društvo Rustavi 2 (vidi stavak 33.

ove presude). Napomenula je da podnositelji zahtjeva nisu naveli nikakve izvore za tako oštro sročenu tvrdnju.

52. U pogledu javnih intervjuja koje su g. Ivanishvili i K.K. dali 2. kolovoza i 17. listopada 2012., Vlada nije osporila relevantne citate (vidi stavke 34. i 36. ove presude), ali tvrdila je da iz tih izjava ne proizlazi nikakva povezanost između države i K.K.-a u odnosu na parnični postupak koji je država pokrenula protiv trenutanih vlasnika društva Rustavi 2.

(b) Kazneni postupak protiv glavnog direktora društva Rustavi 2

53. Vlada je nadalje komentirala da iz činjenice da je protiv glavnog direktora društva Rustavi 2 prvo pokrenut kazneni postupak zbog optužbi za kaznena djela korupcije koja su navodno počinjena 2009. godine, a kojih optužbi su ga naknadno domaći sudovi oslobodili (vidi stavak 38. ove presude), ne proizlazi da je država pokušavala ušutkati Rustavi 2 ni da domaće pravosuđe nije neovisno.

(c) Javni intervju E.K.-a od 25. prosinca 2012.

54. Vlada nije osporila verziju događaja podnositelja zahtjeva u vezi s intervjuom koji je E.K. dao 25. prosinca 2012. niti je s tim u vezi dostavila bilo kakva dodatna očitovanja.

(d) Uređaji za mjerenje gledanosti (TV metri“)

55. U pogledu provjere popisa pokretne imovine koju je Državna porezna služba provela u odnosu na TV MR, društvo koje prati gledanje televizije (vidi stavke 40. i 41. ove presude), Vlada je ustvrdila da je predmetni postupak, koji je započeo znatno prije pokretanja sudskog postupka od strane K.K.-a protiv vlasnika društva Rustavi 2 (vidi stavak 48. ove presude), bio posve nepovezan s potonjim postupkom i biti stvari ovog zahtjeva. Vlada je dodala da se provjera popisa imovine nije mogla koristiti posebno za napad na Rustavi 2 jer bi sve navodne negativne posljedice podjednako pogodile sve ostale televizijske kuće u zemlji.

(e) Prisluškivanje u prostorijama društva Rustavi 2

56. U pogledu prisluškivanja u prostorijama društva Rustavi 2, Vlada je dostavila dokumente koji potvrđuju da je, čim je glavni direktor to javno objavio (vidi stavak 42. ove presude), Ured glavnog državnog odvjetnika odmah pokrenuo kaznenu istragu na temelju članka 158. Kaznenog zakona (povreda tajnosti privatne komunikacije).

57. Tijekom te istrage, šef osiguranja društva Rustavi 2, tijekom obavijesnog razgovora 8. svibnja 2014., izjavio je da je 21. prosinca 2012. vidio tjeležišnike tadašnjeg predsjednika Gruzije, g. Mikheila Saakashvilija, koji su obavljali određene tehničke poslove, koristeći posebne uređaje i metalne sklopive ljestve u uređima glavnog direktora i zamjenika

glavnog direktora društva Rustavi 2. Budući da nije unaprijed znao za taj projekt, šef osiguranja odmah je o tome obavijestio glavnog direktora N.Gv.-a. Međutim, potonji se činio smirenim te mu je rekao da se ne brine i da se „u budućnosti suzdrži od daljnjeg djelovanja na vlastitu inicijativu“.

58. Ured glavnog državnog odvjetnika također je, u okviru istrage kaznenog djela, pribavio snimke nadzornih kamera društva Rustavi 2 od 21. prosinca 2012., na kojima su vidljivi prizori muškaraca koji su, prema navodima tijela kaznenog progona, identificirani kao bivši službenici Posebne državne službe zaštite izravno podređeni bivšem predsjedniku g. Saakashviliju. Vlada je Sudu dostavila kopiju te snimke.

59. Ured glavnog državnog odvjetnika također je obavio obavijesni razgovor s N.Gv.-om, glavnim direktorom društva Rustavi 2, u svojstvu svjedoka. On je porekao da je razgovarao sa šefom osiguranja televizijskog kanala o mogućem podmetanju uređaja za prisluškivanje od strane muškaraca povezanih s predsjednikom Saakashvilijem.

(f) Verbalni napadi na Rustavi 2 od strane GDC-a

60. Iako nije osporila citate iz javnih intervjua K.Ka-a i E.K.-a koji se odnose na Rustavi 2 (vidi stavke 43. i 44. ove presude), Vlada je navela da su podnositelji zahtjeva pribjegli izlaganju selektivnih citata koji su namjerno izdvojeni iz cjelokupnog konteksta intervjua. Vlada je naglasila da su, budući da je parnični postupak o sporu u pogledu vlasništva nad društvom Rustavi 2 privukao značajnu pažnju javnosti, vodećim ličnostima vladajuće stranke, kao što su K.Ka. i premijer Ivanishvili, novinari često postavljali pitanja u vezi s tim postupkom na koja su očito morali odgovoriti. Stoga je Vlada dostavila izvatke iz brojnih drugih intervjua koje su dale dvije gore navedene javne ličnosti.

61. Primjerice, dana 31. svibnja 2016. K.Ka. je na pitanje novinara izjavio da „parnični postupak [koji se odnosi na Rustavi 2] predstavlja pravni spor između privatnih stranaka o kojem će odlučiti sudovi“, zaključujući da „ne može komentirati predmet u tijeku.“

62. U pogledu tvrdnje E.K.-a da je g. Ivanishvili namjeravao steći kontrolu nad neovisnim medijima u Gruziji (vidi opet stavak 44. ove presude), Vlada je ustvrdila da je to samo osobno mišljenje E.K.-a. Nije bilo nikakvih dokaza koji bi potkrijepili takve optužbe protiv tadašnjeg premijera. Naprotiv, Vlada je dostavila dokumente koji ukazuju na to da je g. Ivanishvili, ubrzo nakon što je postao premijer 2012. godine, prodao privatno televizijsko društvo, pod nazivom Channel 9 (Kanal 9), koje je prije toga godinama posjedovao. U javnom intervjuu od 19. kolovoza 2013., g. Ivanishvili objasnio je razlog za svoju gestu, rekavši da „zamisao o [dužnosniku na] visokom političkom položaju koji posjeduje medijsko društvo nije prihvatljiva“.

63. Tijekom drugih javnih intervjua, kao što su oni koje je dao 24. listopada 2015. i 7. lipnja 2016. godine, g. Ivanishvili, koji je do tada već

odstupio s položaja premijera, izjavio je da je parnični postupak u vezi s vlasništvom nad društvom Rustavi 2 isključivo privatni spor i da bi trenutni vlasnici tog društva trebali pričekati konačni ishod spora, koji bi vrlo lako mogao biti u njihovu korist. Tijekom potonjeg intervjua, nadalje je izjavio da „iako [on vjeruje] da je Rustavi 2 često širio laži, [on] osobno i dalje želi da to televizijsko društvo nastavi emitiranje bez ikakvih promjena, za dobrobit predstojećih parlamentarnih izbora 2016. godine.“

64. U pogledu izjava G.T.-a (vidi stavke 45. i 46. ove presude), Vlada je opet prigovorila da su podnositelji zahtjeva manipulirali Sudom dostavivši samo selektivne informacije. Prema navodima Vlade, zapravo su, dva dana nakon loše sročene izjave G.T.-a, premijer i ostali viši članovi Vlade izjavili da „kategorički odbacuju osobno mišljenje zastupnika u parlamenta [G.T.-a] u vezi s televizijskim društvom Rustavi 2“. Vlada je dalje navela da je G.T. općenito poznat po svojim neumjerenim javnim izjavama. Zbog stalnih neslaganja s GDC-om, potaknutih njegovim opetovanim skandaloznim javnim izjavama, G.T. je odlučio odstupiti sa svog zastupničkog položaja 9. studenog 2015. te je izašao iz stranke. Tijekom parlamentarnih izbora 2016. godine, G.T., koji je već bio kandidat oporbe, čak se natjecao za zastupničko mjesto protiv GDC-a.

65. S druge strane, Vlada je ustvrdila da je tadašnji premijer I.Gh., zapravo vodeća ličnost GDC-a, dao sljedeće izjave u vezi sa sporom u pogledu vlasništva nad društvom Rustavi 2 u relevantno vrijeme, odnosno u listopadu-studenom 2015. godine:

„Sloboda medija od najveće je važnosti ... i stranke bi trebale dopustiti nepristranom sudu da donese nepristranu odluku. ... [Vladi] je bilo drago što je kanal [Rustavi 2] emitirao tijekom [parničnog] postupka. Ishod predmeta ipak je u rukama neovisnog suda i ne bi trebao biti tema komentara za stjecanje za političke koristi od strane bilo koje stranke.“

(g) Samoubojstvo E.K.-a i K.K.-ovo potraživanje vlasništva nad društvom Rustavi 2

66. Vlada je upućivanje podnositelja zahtjeva na E.K.-ovo samoubojstvo osporila kao pokušaj iznošenja nepotkrijepljenih insinucija u odnosu na „tragični incident“ (vidi stavak 47. ove presude). Slučaj samoubojstva nije bio ni od kakvog značaja za parnični postupak koji su podnositelji zahtjeva osporavali.

67. Vlada je dostavila presliku materijala iz kaznenog spisa vezanog uz E.K.-ovo samoubojstvo. Iz tih dokumenata proizlazi da je više od šeststo osoba ispitano u svojstvu svjedoka i da su provedeni deseci forenzičkih vještačenja, a sudjelovali su i članovi obitelji E.K.-a, odvjetnici i neovisni forenzički vještaci koje su imenovali članovi njegove obitelji. Sve te izvidne mjere dovele su do zaključka da je E.K. počinio samoubojstvo. Vlada je naglasila da ni članovi obitelji E.K.-a ni njegov odvjetnik nikada nisu službeno osporili nijedan službeni nalaz istrage.

68. U pogledu tvrdnje podnositelja zahtjeva da je K.K. bio posrednik GDC-a (vidi stavak 48. ove presude), Vlada je osporila tu tvrdnju jer nije potkrijepljena nikakvim opipljivim dokazima. S tim u vezi, dodatno je napomenula da je K.K. pokušao potraživati vlasništvo nad društvom Rustavi 2 još 1. prosinca 2008., odnosno znatno prije nego što je GDC stvoren (vidi stavak 31. ove presude).

69. Vlada je također pružila dodatne informacije o parničnom postupku koji je pokrenuo K.K., a s ciljem ispravljanja određenih činjeničnih pogrešaka u prvotnoj verziji događaja koju su pružili podnositelji zahtjeva. Te su dodatne informacije po potrebi uključene u relevantni tekst u nastavku (vidi stavke 74. - 174. ove presude).

(h) Osobne prijetnje upućene glavnom direktoru društva Rustavi 2

70. Vlada je osporila navode N.Gv.-a o ucjeni (vidi stavak 49. ove presude) kao nepotkrijepljene. Pozvala se na rezultate domaće kaznene istrage provedene u tom pogledu.

71. Prema izjavama koje je N.Gv. dao istražiteljima, on se 21. listopada 2015. sastao s prijateljem A.A.-om koji mu je navodno prenio upozorenje GDC-a da će, ako ne odstupa s položaja glavnog direktora društva Rustavi 2 i/ili prestane ometati parnični postupak koji je pokrenuo K.K., „oni“ javno objaviti informacije o njegovu privatnom životu sadržane u različitim telefonskim razgovorima, uključujući i onaj s bivšim predsjednikom Gruzije g. Saakashvilijem u vezi s upravljanjem televizijskim društvom.

72. Na osnovi navedenih izjava N.Gv.-a, A.A. je ispitan u svojstvu svjedoka. On je potvrdio da su N.Gv. i on bliski prijatelji, kao i činjenicu da su se sastali 21. listopada 2015.. Međutim, A.A. je kategorički porekao da je ikome predao bilo kakvu poruku. N.Gv. i A.A. potvrdili su da na sastanku nije bio prisutan nitko drugi, a nijedna strana nije snimila taj razgovor. Slijedom toga, nije bilo moguće poduzeti nikakve druge izvidne mjere. U pitanju je bila tek N.Gv.-ova riječ protiv riječi A.A.-a. Istraga je, prema tome, obustavljena zbog nepostojanja kaznenog djela.

C. Sudska odluka o sporu o vlasništvu nad društvom Rustavi 2

73. Činjenično stanje u vezi s donošenjem sudske odluke o sporu o vlasništvu nad društvom Rustavi 2, kako su ga iznijele obje stranke, može se sažeti kako slijedi.

1. Tužba koju je podnio K.K.

74. Kao što je gore navedeno, dana 4. kolovoza 2015. K.K., koji je bio vlasnik društva Rustavi 2 između 2004. i studenog 2006. godine, podnio je Gradskom sudu u Tbilisiju tužbu protiv društva Rustavi 2, prvog podnositelja zahtjeva, i njegovih vlasnika – drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva,

kao i protiv N., koja je posjedovala 9 % dionica u društvu (vidi stavak 30. ove presude). Druga dva okrivljenika u ovom predmetu bili su H. Ltd i G.-T. Ltd, društva kojima je K.K. ustupio 100 % svojih dionica u društvu Rustavi 2 na temelju ugovora o prijenosu dionica od 26. prosinca 2005. i 17. studenog 2006. (vidi stavke 15. i 17. ove presude).

75. U pogledu okrivljenika H. Ltd i G.-T. Ltd, K.K. je tvrdio da su ga čelnici UNM-a, tadašnje vladajuće stranke, prisilili da tim društvima proda svoje dionice u društvu. Tvrdio je da ga je tadašnji predsjednik Saakashvili, budući da je bio nezadovoljan uređivačkom politikom društva Rustavi 2, pozvao u svoj ured i naredio mu da ustupi svoje dionice u tom društvu dvama gore navedenim društvima, koja su bila u vlasništvu ljudi od povjerenja iz kruga osoba bliskih predsjedniku. Predsjednik Saakashvili zaprijetio je K.K.-u rekavši da će država stvoriti probleme njemu i njegovoj obitelji ako odbije surađivati. Nakon toga, K.K. se susreo s nizom visokih državnih dužnosnika, kao što su ministar unutarnjih poslova i glavni državni odvjetnik, i svi su mu rekli da postupi u skladu s predsjednikovim uputama. Prema tome, K.K. nije imao drugog izbora osim prodati svoje dionice u društvu drugim dvama društvima na temelju ugovora o kupoprodaji dionica od 26. prosinca 2005. i 17. studenog 2006. po ukupnoj cijeni od 571.400,00 GEL (približno 214.000,00 eura). Ta cijena, koju je K.K.-u nametnula država, bila je znatno ispod stvarne vrijednosti tog televizijskog kanala. U svojem tužbenom zahtjevu, K.K. je stoga zatražio da se pobijani sporazumi proglašavaju ništavnima *ab initio* jer su sklopljeni protivno pravnom poretku i prihvaćenim moralnim načelima i/ili pod prisilom, u skladu s člankom 54. i/ili člankom 85. Građanskog zakonika (vidi stavke 183. i 186. ove presude).

76. U prilog svom navodu da je bio prisiljen ustupiti Rustavi 2, K.K. je dostavio izvješće o vrednovanju u kojem je bila procijenjena tržišna vrijednost društva Rustavi 2. Također se pozvao na činjenicu da je, nakon prijenosa društva Rustavi 2 i mnogih drugih poslovnih interesa u Gruziji, bio prisiljen napustiti zemlju zajedno sa svojom obitelji zbog straha od daljnjeg političkog progona te mu je odobren politički azil u Njemačkoj. S tim u vezi, K.K. je također ustvrdio da je, boraveći u Njemačkoj, 1. prosinca 2008., putem svojih odvjetnika, podnio kaznenu prijavu Uredu glavnog državnog odvjetnika („kaznena prijava od 1. prosinca 2008.“), u kojoj je detaljno iznio sve okolnosti prijetnji koje je primio od tadašnjeg predsjednika Saakashvilija i određenih drugih visokih državnih dužnosnika. Kao dodatni dokaz postojanja kaznene prijave od 1. prosinca 2008. i političkog progona, K.K. je uz svoj tužbeni zahtjev priložio relevantni izvadak iz izvješća Državnog tajništva Sjedinjenih Američkih Država o Gruziji (vidi stavak 223. ove presude). Također je priložio presliku svojih kaznenih prijava podnesenih Uredu glavnog državnog odvjetnika 28. siječnja i 12. ožujka 2009., u kojima je ponovio navode koje je iznio u svojoj prvoj kaznenoj prijavi od 1. prosinca 2008..

77. U pogledu trenutačnih vlasnika društva Rustavi 2, drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva i N., K.K. je zatražio da se, ako se gore navedeni ugovori od 26. prosinca 2005. i 17. studenog 2006. proglaše ništavnima, njegova nezakonito prisvojena imovina – 100 % dionica u društvu Rustavi 2 – oduzme iz njihova nezakonitog posjeda i vrati njemu. K.K. je također zatražio da mu trenutačni vlasnici plate približno 18.000.000,00 američkih dolara ((USD) – približno 15.000.000,00 eura) zbog gubitka prihoda.

78. U odnosu na prvog podnositelja zahtjeva, jedini je zahtjev K.K.-a bio da bude priznat kao tvorac logotipa kanala i autor njegovih triju zabavnih emisija – *Fort Boyard*, *GeoBar* i *Last Hero*. K.K. je također tražio od prvog podnositelja zahtjeva naknadu štete u iznosu od 500.000,00 USD (približno 449.000,00 eura) zbog zlouporabe njegova intelektualnog vlasništva.

79. Do donošenja odluke u ispitivanju osnovanosti njegove tužbe i radi osiguranja pravilnog vođenja parničnog postupka, K.K. je također podnio zahtjev za privremenu mjeru zabrane za zamrzavanje imovine društva Rustavi 2 kao i dionica pojedinačnih vlasnika u društvu, a radi sprječavanja četiriju podnositelja zahtjeva i N. da raspoložu društvom ili donesu bilo kakvu drugu odluku koja bi mogla utjecati na kapital ili funkcioniranje društva. Kao dodatnu mjeru zabrane, također je, u pogledu dijela spora o autorskim pravima, zatražio da se društvu Rustavi 2 zabrani korištenje njegovog logotipa tijekom trajanja postupka.

80. Kasnije istog dana, 4. kolovoza 2015., K.K. je povukao svoj zahtjev za privremenu mjeru zabrane u dijelu koji se odnosi na zahtjev za zamrzavanje bankovnih računa društva Rustavi 2.

81. Sva četiri podnositelja zahtjeva, kao i druga dva okrivljenika, H. Ltd i N., podnijeli su svoja pisana očitovanja kao odgovor na tužbu K.K.-a. Među mnogim drugim navodima, dvije glavne tvrdnje svih okrivljenika bile su da je tužba K.K.-a na temelju članka 85. Građanskog zakonika bila očito podnesena nepravovremeno, protivno članku 89. istog zakonika (vidi stavak 187. ove presude). Također su prigovorili da tužitelj nije podnio dostatne dokaze u prilog svom navodu da su visoki državni dužnosnici na njega vršili neprimjeren pritisak. Naveli su da „sama činjenica da je kaznena prijava podnesena Uredu glavnog državnog odvjetnika nije [bila] dovoljna da navod o prisili postane utvrđena činjenica jer su građanski sudovi [mogli] slobodno sami utvrditi činjenično stanje u postupku“. Podnositelji zahtjeva i ostali tuženici također su naveli da je cijena propisana ugovorima o kupoprodaji dionica od 26. prosinca 2005. i 17. studenog 2006. (vidi stavke 15. i 17. ove presude) više ili manje odgovarala iznosu koji je sam K.K. platio za stjecanje dionica u društvu 2004. godine (vidi stavke 12. i 13. ove presude). Drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva također su tvrdili da se ne mogu smatrati vlasnicima u *mala fide* jer nikada nisu izravno s K.K.-om sklapali financijske poslove u odnosu na dionice u društvu.

82. Podnositelji zahtjeva u svojim su očitovanjima nadalje naglasili da članak 54. Građanskog zakonika nije primjenjiv na činjenično stanje predmeta, već je činjenično stanje potrebno ispitati na temelju članka 85. - 89. Zakonika. Mjerodavni izvadak iz njihovih očitovanja glasi kako slijedi:

„Pravne su osnove za prihvaćanje zahtjeva [prema navodima K.K.-a] članak 54. i članak 85. Građanskog zakonika Gruzije. Međutim, prema praksi Vrhovnog suda Gruzije, članak 54. Građanskog zakonika Gruzije ne može služiti kao pravna osnova za ocjenu ugovora sklopljenih pod prisilom. Umjesto toga, trebali bi se primjenjivati članci 85. - 89. istog Zakonika (vidi presudu u predmetu br. AS-1404-1622-05, koju je Vrhovni sud donio 28. prosinca 2006. godine). Međutim, u svakom slučaju, treba napomenuti da dokazi dostupni u predmetu i tvrdnja koju je iznio tužitelj ne predstavljaju dostatnu osnovu za prihvaćanje zahtjeva.“

83. U pogledu preostalog okrivljenika, društva G.-T. Ltd, to društvo nije dostavilo nikakva očitovanja kao odgovor na tužbu K.K.-a.

2. Postupak pred prvostupanjskim sudom

84. S obzirom na to da je tužba K.K.-a od 4. kolovoza 2015., među ostalim, uključivala i zahtjev u pogledu autorskih prava (vidi stavak 78. ove presude), dodijeljena je u rad sucu T.U.-u, koji je bio jedan od triju građanskih sudaca specijaliziranih za sporove u vezi s autorskim pravima na Gradskom sudu u Tbilisiju.

(a) Postupovna pitanja

(i) Privremena mjera zabrane od 5. kolovoza 2015. – zamrzavanje imovine društva Rustavi 2

85. Dana 5. kolovoza 2015. sudac T.U., koji je odlučivao o zahtjevu K.K.-a za privremenu mjeru zabrane, presudio je da se i imovina društva Rustavi 2 i dionice svih vlasnika u društvu trebaju zamrznuti tijekom ispitivanja predmeta. Društvu je stoga bilo zabranjeno stupati u kontakt s bankarskim sektorom u svrhu uzimanja zajmova kao i prodavati ili iznajmljivati svoju nepokretnu i pokretnu imovinu, kao što su zgrade, zemljišta, oprema za emitiranje, vozila i tako dalje. Društvu su također bila zabranjena moguća spajanja i preuzimanja ili uvođenje bilo kakvih drugih promjena koje bi utjecale na njegovu korporativnu strukturu. U pogledu spora o intelektualnom vlasništvu, Gradski je sud odbacio zahtjev K.K.-a da se prvom podnositelju zahtjeva zabrani korištenje logotipa kanala za vrijeme ispitivanja predmeta jer bi to ometalo njegovo pravilno funkcioniranje.

86. Međutim, društvo je slobodno moglo i dalje nesmetano koristiti svu svoju imovinu za potrebe emitiranja. Osim toga, Gradski je sud odlučio da neće zamrznuti bankovne račune prvog podnositelja zahtjeva nakon što je K.K. povukao ovaj zahtjev (vidi stavak 80. ove presude) i na temelju činjenice da bi takve mjere mogle ometati pravilno funkcioniranje prvog podnositelja zahtjeva i dovesti ga do stečaja.

87. U pogledu vlasnika – drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva i N. – sudac T.U. odredio je da im se zabrani sklapanje bilo kakvih pravnih odnosa koji bi mogli dovesti bilo do konačnog bilo do privremenog prijenosa njihovih dionica u društvu, te da se suzdrže od bilo kakvih činova koji bi mogli utjecati na financijsku održivost i uobičajene poslovne aktivnosti društva Rustavi 2.

88. Prema mišljenju suca T.U.-a, gore navedene privremene mjere bile su nužne za osiguravanje pravilnog djelovanja pravosudnog sustava u trenutačnom sporu o vlasništvu nad dionicama društva Rustavi 2 između K.K.-a i trenutačnih vlasnika društva.

(ii) Ostala postupovna pitanja

89. Dana 18. kolovoza 2015. tuženi podnositelji zahtjeva zatražili su, na temelju članka 26. Zakona o parničnom postupku, da se predmet od suca koji zasjeda kao sudac pojedinac podnese vijeću u sastavu troje sudaca Gradskog suda u Tbilisiju.

90. Istog dana zatražili su i da se sudac T.U. potpuno izuzme iz ispitivanja predmeta jer je postojalo čvrsto uvjerenje da je ispitivanje predmeta počelo „biranjem sudova“ (*forum shopping*) (proces kojim parnična stranka „uokolo traži“ što povoljniji sud koji će ispitivati njezin predmet). Podnositelji zahtjeva tvrdili su da je K.K., budući da je znao da je sudac T.U. bio jedini građanski sudac specijaliziran za sporove u vezi s intelektualnim vlasništvom koji je bio na dužnosti na Gradskom sudu u Tbilisiju 4. kolovoza 2015., umjetno uključio u svoju tužbu očigledno neosnovan zahtjev u pogledu autorskih prava.

91. Rješenjima od 11. i 14. rujna 2015. sudac T.U. odbacio je zahtjev podnositelja zahtjeva za podnošenje predmeta tročlanom vijeću, obrazloživši da bi uključivanje troje sudaca u ispitivanje predmeta moglo dovesti do nepotrebnog odlaganja postupka. U pogledu zahtjeva za njegovo izuzeće, sudac je izjavio da su strahovi podnositelja zahtjeva bili nepotkrijepljeni s obzirom na to da on nije jedini sudac koji ispituje sporove o autorskim pravima na Gradskom sudu u Tbilisiju. Dvoje drugih sudaca na tom sudu posjedovali su slično stručno znanje. Sudac T.U. također je objasnio da mu je ispitivanje predmeta dodijeljeno u rad po abecednom redu, u skladu sa zakonskom pretpostavkom sadržanom u članku 5. Zakona o dodjeljivanju predmeta sucima od 26. lipnja 1998.

92. Dana 29. rujna 2015. treći i četvrti podnositelj zahtjeva potpisali su kupoprodajni ugovor sa srodnikom bivšeg ministra obrane („kupac“), odrekavši se svojih zajedničkih 100 % dionica u društvu TV Sakartvelo za 400.000,00 USD (približno 358.000,00 eura). U skladu s odredbama ugovora, osim plaćanja dogovorene svote za dionice, kupac se obvezao uložiti 6 milijuna USD (približno 5,2 milijuna eura) u Rustavi 2, čija je imovina bila zamrznuta od 5. kolovoza 2015.

93. Pravni zastupnik kupca dionica trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva zatražio je da Javni registar istog dana, 29. rujna 2015., izvrši formalni prijenos dionica u društvu TV Sakartvelo. Međutim, registar je odbio upisati prijenos jer u punomoći koju je dostavio zastupnik nije bilo navedeno da je on ovlašten kupiti dionice u ime kupca. Javni registar odredio je da zastupnik ima trideset dana da riješi nedostatke u punomoći.

94. Sljedećeg dana, 30. rujna 2015., oko 14.30 sati, K.K. je podnio zahtjev sudu za još jednu privremenu mjeru zabrane za zamrzavanje imovine društva TV Sakartvelo. Sudac je prihvatio taj zahtjev u 17.39 sati istog dana, a u 21.35 sati Javni registar izvršio je potrebne unose za zamrzavanje imovine drugog podnositelja zahtjeva.

95. Glavni direktor društva Rustavi 2 N.Gv. odmah je dao javnu izjavu da je drugom sudskom mjerom zabrane od 30. rujna 2015. onemogućeno izvršenje kupoprodajnog ugovora od 29. rujna 2015. (vidi stavak 92. ove presude) te je na taj način toj televizijskoj kući uskraćeno ključno ulaganje. N.Gv. je optužio suca T.U.-a da je primio mito od bivšeg premijera Ivanishvilija i u svom je obraćanju dao izjave kao što su „tlo će gorjeti pod sucem“, „on nikada neće naći sigurno utočište u ovoj zemlji“ te je, upućujući na nacističku konotaciju, suca T.U.-a nazvao „Sonder-sucem“ (za daljnje epitete koje je N.Gv. upotrijebio u odnosu na suca T.U.-a vidi stavke 175. i 176. ove presude).

96. Dana 12. listopada 2015. Rustavi 2 emitirao je novinarsku istragu o kaznenoj istrazi protiv majke suca T.U.-a koja je navodno bila u tijeku. Novinari tog kanala tvrdili su da su otkrili da je sučeva majka sjekinom ozlijedila svog zeta, muža pokojne kćeri, tijekom obiteljske razmirice koja se dogodila 7. siječnja 2014.. Odmah nakon incidenta policija je intervenirala i pokrenula kaznenu istragu. Ozlijeđena osoba odvezena je u bolnicu kako bi joj se pružila medicinska pomoć, ali protiv sučeve majke tada nisu podnesene nikakve optužbe. Prema navodima novinara kanala Rustavi 2, ozlijeđena je osoba tek 24. rujna 2015. iznenada proglašena žrtvom, a sučeva majka optužena je za kazneno djelo namjernog nanošenja stvarne teške tjelesne povrede. Kad je davao intervju novinarima kanala Rustavi 2, oštećenik je tvrdio da je, prema njegovim saznanjima, sudac T.U. pokušao pomoći svojoj majci koristeći svoje ovlasti i veze odmah nakon incidenta od 7. siječnja 2014.

97. Dana 13. listopada 2015. Ured glavnog državnog odvjetnika dao je izjavu za javnost, kategorički se ogradiвши od parničnog postupka koji je bio u tijeku u predmetu u vezi s društvom Rustavi 2 i izražavajući žaljenje što od njega nisu zatražene nikakve informacije za potrebe novinarske istrage kanala Rustavi 2 (vidi prethodni stavak). Tijelo kaznenog progona nadalje je navelo razloge odlaganja podizanja optužnice protiv majke suca T.U.-a. Konkretno, u izjavi je objasnilo da se incident dogodio 7. siječnja 2014. tijekom obiteljskog sukoba te žene i njezinog zeta, a nakon što je umrla njezina kći (i supruga potonjeg), ostavivši iza sebe dvanaestogodišnje dijete. Odmah je

pokrenuta istraga optužbe za namjerno nanošenje lakše ozljede (članak 118. stavak 1. Kaznenog zakona). Budući da je to djelo prema domaćem zakonodavstvu bilo okvalificirano kao lakše kazneno djelo, a uzimajući u obzir dob (sedamdeset i pet godina) i zdravstveno stanje počiniteljice, kao i interese njezine unuke, istražna su tijela odlučila, prije podizanja optužnice protiv te žene, pružiti joj vrijeme za pomirenje sa žrtvom. Takav postupovni korak bio je u skladu s dobro utvrđenom praksom istražnih tijela. Međutim, nakon što je postalo jasno da se stranke nisu uspjele pomiriti, Ured glavnog državnog odvjetnika podigao je 24. rujna 2015. optužnicu protiv majke suca T.U.-a te je njezinom zetu dodijelio status žrtve. U izjavi za javnost dalje je pojašnjeno da je u relevantno vrijeme istraga već bila zaključena, a predmet je trebao biti proslijeđen Gradskom sudu u Tbilisiju na preispitivanje, što je umanjilo bilo kakav utjecaj tužiteljstva na konačni ishod.

98. Sve gore navedene činjenice, spomenute u javnoj izjavi Ureda glavnog državnog odvjetnika od 13. listopada 2015., potvrđene su preslikom relevantnog materijala iz kaznenog spisa koju je Vlada naknadno dostavila u postupku pred Sudom (vidi stavak 324. ove presude). Kao što je dalje navedeno u podnescima Vlade, majka suca T.U.-a osuđena je presudom Gradskog suda u Tbilisiju od 11. prosinca 2017. za kazneno djelo na temelju članka 118. Kaznenog zakona, a s obzirom na njezinu dob izrečena joj je kazna zatvora uz primjenu uvjetne osude. Protiv osuđujuće presude nikada nije podnesena žalba te je tako postala pravomoćna.

99. Dana 16. listopada 2015. zamjenica predsjednika Parlamenta, članica vladajuće koalicije GDC-a, dala je izjavu za javnost o novinarskoj istrazi koju je Rustavi 2 emitirao 12. listopada 2015. godine, kao i o osobnim uvredama koje je glavni direktor tog kanala uputio sucu T.U.-u. Pozvala je suca T.U.-a da se ne izuzme iz predmeta. Zamjenica predsjednika izjavila je da se „suci moraju oduprijeti takvim vrstama napada, a ako ne mogu podnijeti tu vrstu napada, [on ili ona] ne treba se samo izuzeti iz predmeta, već treba i posve napustiti pravosuđe“. Dodala je da je Rustavi 2 politički pristran televizijski kanal koji nema nikakve veze sa slobodom govora.

100. Dana 19. listopada 2015. podnositelji zahtjeva zatražili su da se sudac T.U. izuzme iz predmeta. Podnositelji zahtjeva prvo su ponovili da postoji bojazan da je ispitivanje predmeta počelo „biranjem sudova“ (vidi stavke 90. i 91. ove presude). Podnositelji zahtjeva zatim su se pozvali na činjenicu da je majka suca T.U.-a bila optužena za kazneno djelo. Tvrdili su da se činjenica da je kaznena istraga ponovno pokrenuta i da je optužnica službeno podignuta protiv te žene dvadeset mjeseci nakon relevantnog incidenta, dakle uz značajno odlaganje, može činiti sumnjivom sa stajališta objektivnog promatrača. Te bi sumnjive okolnosti mogle navesti javnost da pomisli kako su obnovom kaznenog postupka protiv sučeve majke nakon takvog neobjašnjivog odlaganja, i to odlaganja koje se podudaralo s početkom ispitivanja spora o vlasništvu nad društvom Rustavi 2, vlasti htjele steći utjecaj na suca.

101. Kao daljnji razlog zašto su tražili izuzeće suca, podnositelji zahtjeva naveli su niz javnih objava koje je supruga suca T.U.-a podijelila na društvenim mrežama (konkretno, na svom računima na Facebooku). Posebice, dana 7. srpnja 2015., odnosno prije nego što je spor o vlasništvu dodijeljen na ispitivanje sucu, njegova supruga postavila je objavu na Facebook o posljednjoj epizodi emisije *The X Factor*, franšize televizijskog glazbenog natjecanja koja se emitirala na kanalu Rustavi 2. Njezin je status uključivao sljedeću primjedbu:

„Nije to X, već je, oprostite, Glupi faktor. Prije svega, zašto tjerati 13-godišnju djecu da pjevaju pjesme koje uopće nisu primjerene njihovoj dobi, a zašto zatim donijeti odluku tako okrutno i neugodno, poput pravog prostaka, seljačine, i napustiti ih bez ikakvog izlaza. Ali opet, ovo je Gruzija, gdje su se vrijednosti i prioriteti okrenuli naglavačke, [da ih] nadziru nasumični i neprihvatljivi članovi žirija (jasno je na koga točno mislim).“ (*X ფაქტორი კი არაა, მომიტევეთ, და შტერ-ფაქტორია, ჯერ რატომ ამდერებ არასაკობრივ, 13 წლის ბავშვისთვის აბსოლუტურად შეუფერებელ სიმღერას და მერე ასე საზიზღრად და სასტიკად, ყოველგვარი გამოსავლის გარეშე, იღებ გადაწყვეტილებას. ყოვლად არაპროფესიონალურად, ხეპრედ. თუმცა ეს ხომ საქართველოა, სადაც პრიორიტეტები, ღირებულებები აღრეულია და მის სადარაჯოზე გაუგებარი და მიუღებელი ყიურის წევრები (ნათელია, ვინც მყავს მხედველობაში) დგანან.*)

102. Dana 13. kolovoza 2015., odnosno nakon što je njezin suprug već odredio privremenu mjeru zabrane za zamrzavanje imovine društva Rustavi 2 dana 5. kolovoza 2015. (vidi stavak 85. ove presude), njegova je supruga, alegorijski upućujući na poznati gruzijski roman *Data Tutashkhia*, usporedila Rustavi 2 s Arkipom Seturijem, negativcem iz tog romana¹. Mjerodavna javna objava na Facebooku glasi kako slijedi:

„Naprotiv, Asineta, naprotiv’ – to je poznata fraza poznatog književnog lika ... Jedino što je danas Rustavi 2 naš [Arkipo] Seturi, otac-hranitelj, a izgleda da je Asineta bezumni dio našeg društva.“ (*პირუჭუ, ასინეთა, პირუჭუ’ - ეს ცნობილი ლიტერატურული გმირის ცნობილი ფრაზაა ... უბრალოდ ახლა სეთური და მამა-მარჩენალი რუსთავი 2-ია, ასინეთა კი ქართული საზოგადოების უმეცარი ნაწილი.*)

103. U drugoj javnoj objavi postavljenoj na Facebook 2. listopada 2015. godine, supruga suca T.U.-a podijelila je videozapis sa satirične stranice na Facebooku pod nazivom „Rustavi 2 zamrznute imovine“ („ყადაღადადებული რუსთავი 2“). U tom je videozapisu prikazan intervju koji je tadašnji glavni direktor društva Rustavi 2 dao još 2007. godine kad je obavljao dužnost zamjenika glavnog državnog odvjetnika. Podijeljeni je videozapis komentirala na sljedeći način:

---

1. U razgovornom gruzijskom jeziku, književni lik „Arkipo Seturi“ ili „otac-hranitelj“ postao je sinonim za onu vrstu totalitarnog vladara u smislu „velikog brata“ koji koristi alate potpunog nadzora, dezinformacija, zastrašivanja i manipulacije kako bi vladao ljudima, prisiljavajući ih da se pridržavaju kulta ličnosti vođe kao vodeće ideologije. „Asineta“ je ime ženskog lika u istom romanu.

„Pa, u usporedbi s ludim izrazom lica koji je [N.Gv.] imao jučer, u tom je javnom nastupu (2007. godine) barem donekle izgledao poput izvrsnog negativca ...“ (*ნუ, გუმბინდელე შეურაცხად სახესთან შედარებით, ეს გამოსვლა დახვეწილი არამზადას გამოსვლას მაინც ჰგავს ...*).

104. Sudac T.U. ispitao je i odbio zahtjev podnositelja zahtjeva da se izuzme istog dana, 19. listopada 2015. U pogledu objava njegove supruge na Facebooku, sudac je izjavio da je ona obična osoba koja slobodno može imati vlastito mišljenje o raznim pitanjima te da ona sama nije obvezana sudačkom etikom, a nikad se nije s njim dogovarala o tim objavama. Sudac je naglasio da nije bio svjestan postojanja tih objava i da se ne može smatrati da je pravo na ostvarivanje slobode govora njegove supruge, za razliku od njegovog, ograničeno. Sudac je dodatno pridao važnost činjenici da se jedna od objava njegove supruge na Facebooku odnosila samo na glavnog direktora televizijskog kanala, a ne na kanal kao takav. Također je naglasio da sam N.Gv. u svojim raznim izjavama za javnost nikada nije skrivao svoju namjeru da, upućivanjem različitih uvreda, izazove raspravnog suca na neetično ponašanje (vidi stavak 173. ove presude).

105. U pogledu okolnosti njegove majke, sudac T.U. naveo je da se, prema Bangalorskim načelima sudačkog ponašanja, ne može smatrati dijelom njegove obitelji jer živi odvojeno od njege na drugoj adresi i nije ekonomski ovisna o njemu. Dalje je naveo da se oduvijek distancirao od kaznenog postupka protiv njegove majke. Njegova osobna znatiželja bila je ograničena na traženje informacija od odvjetnika njegove majke o izgledima u predmetu. Prema informacijama koje je dobio od odvjetnika, znao je da je njegova majka počinila osporavani čin kao rezultat opravdanog emocionalnog pritiska, budući da ju je žrtva – njezin zet – redovito verbalno uznemiravao. Također je znao da će, s obzirom na manju težinu predmetnog djela, postupak vjerojatno biti okončan određivanjem posredovanja između žrtve i počiniteljice.

106. Sudac T.U. zaključio je rekavši da, budući da je glavni direktor društva Rustavi 2 N.Gv. organizirao javnu kampanju protiv njege, on, kao raspravni sudac u složenom i osjetljivom predmetu, ima moralnu i profesionalnu obvezu ostati čvrst, izdržati pritisak i dokazati da može postupati s potrebnom neovisnošću i nepristranošću. Imajući sve navedeno u vidu, sudac je presudio da zahtjev za njegovim izuzećem iz predmeta nije opravdan i da ga treba odbiti. Odluku suca kasnije su potvrdili i žalbeni i kasacijski sud (vidi stavke 147. i 173. ove presude).

107. Dana 26. listopada 2015. podnositelji zahtjeva podnijeli su ustavnu tužbu Ustavnom sudu, tražeći brisanje mjerodavnih odredbi Zakona o parničnom postupku koje su prvostupanjskom sudu omogućavale da u građanskim stvarima naloži trenutačno izvršenje odluke, čak i ako se protiv te odluke može podnijeti daljnja žalba. Ta je ustavna tužba bila rezultat bojazni podnositelja zahtjeva da bi K.K. mogao zatražiti trenutačno izvršenje prvostupanjske presude u slučaju da dobije spor o vlasništvu. Dana 2.

studenog 2015., prihvaćajući ispitivanje ustavne tužbe podnositelja zahtjeva, Ustavni sud odredio je privremenu obustavu primjene osporenih odredbi Zakona o parničnom postupku.

(b) Presuda od 3. studenog 2015. godine o osnovanosti predmeta

108. Između 19. listopada i 3. studenog 2015., sudac T.U. održao je osam cjelodnevni javnih rasprava, na kojima su sudjelovale obje strane, a tijekom kojih je ispitana osnovanost predmeta. Kao što je potvrđeno prijepisom rasprava, drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva imali su mogućnost slobodno pobijati sve dokaze koje je iznio tužitelj, uključujući vještačenje revizora kojim je procijenjena tržišna vrijednost društva Rustavi 2 (vidi stavak 76. ove presude) kao i bilance društva Rustavi 2 na kojima se temeljilo vještačenje, te su mogli osobno ispitati revizora. Dana 3. studenog 2015. sudac je donio presudu kojom je prihvatio niz zahtjeva K.K.-a.

109. U svojoj presudi od 3. studenog 2015. sudac je odbio kao nepotkrijepljene K.K.-ove zahtjeve u vezi s njegovim intelektualnim vlasništvom u pogledu logotipa i triju zabavnih emisija koje je Rustavi 2 koristio i emitirao. Slijedom toga, sudac je također odbio zahtjev K.K.-a za naknadu štete zbog navodne povrede autorskih prava (vidi stavak 78. ove presude).

110. Međutim, sudac je prihvatio zahtjeve K.K.-a u pogledu društava H. Ltd, G.-T. Ltd i trenutanih vlasnika društva Rustavi 2 – drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva i N. – proglašavajući ugovore o kupoprodaji dionica od 26. prosinca 2005. i 17. studenog 2006. ništavnima *ab initio* i ponovno uspostavljajući vlasništvo tužitelja nad 100 % dionica društva Rustavi 2. Dolazeći do tog zaključka, sudac je naveo sljedeće. Kao prvo, napomenuo je da je jedna od pravnih osnova za podnošenje zahtjeva za poništenje pobijanih ugovora bila članak 85. Građanskog zakonika na temelju prisile (vidi stavak 75. ove presude). Međutim, sudac je primijetio da tužitelj nije potkrijepio postojanje prisile dostatnim dokazima. Prema tome, iako je K.K. podnio kaznene prijave, uključujući i onu od 1. prosinca 2008., u vezi s gubitkom poslovnih interesa kao posljedicom navodnog pritiska tadašnjeg predsjednika Gruzije, građanski sudovi ne mogu kao dokaz prisile prihvatiti puku činjenicu da je on podnio te prijave, a da istragom nisu utvrđene nikakve konkretne činjenice, kao što je stvarna primjena prijetnji ili nasilja protiv K.K.-a. Sudac T.U. stoga je zaključio da tužitelj nije ispunio svoju obvezu u pogledu tereta dokazivanja.

111. Budući da činjenice koje su iznijeli podnositelji zahtjeva nisu bile dostatne za potrebe članka 85. Građanskog zakonika, sudac T.U. odlučio je ocijeniti valjanost ugovora o prijenosu dionica od 26. prosinca 2005. i 17. studenog 2006. na temelju članka 54. Građanskog zakonika, druge pravne osnove na koju se K.K. pozvao u svojem tužbenom zahtjevu (vidi stavak 75. ove presude), ocjenjujući bi li se ugovori mogli smatrati neizvršivim iz razloga zaštite javnog poretka (vidi stavak 183. ove presude). S tim u vezi,

sudac se pozvao na vještačenje državnog revizora od 9. rujna 2015. kojim je, korištenjem metode vrednovanja temeljenog na imovini (*სტატისტიკური დაფუძნებული მეთოდი*), utvrđeno da je vrijednost društva Rustavi 2 kao takvog, zajedno s njegovom imovinom i obvezama, u razdoblju od 2005. do 2006. godine iznosila približno 7.322.686,00 GEL (približno 2.727.041,00 euro). Međutim, budući da se tužitelj odrekao društva na temelju pobijanih ugovora o kupoprodaji dionica za, ukupno, tek 571.400,00 GEL (približno 212.766,00 eura), već ta sama značajna razlika u cijeni značila je da su ugovori bili u suprotnosti sa zdravim razumom, etičkim načelima i načelima pravičnosti i zaštitom javnog poretka. Sudac je također naveo da dostupni materijal iz spisa ne potvrđuje čak ni da su smiješno nisku cijenu navedenu u pobijanim ugovorima o kupoprodaji – 571.400,00 GEL – društva G.-T. Ltd i H. Ltd zapravo platili K.K.-u.

112. Sudac je pridao dodatnu važnost činjenici da su, nakon što su stekli dionice društva Rustavi 2 temeljem gore navedenih ugovora o prijenosu dionica, društva G.-T. Ltd i H. Ltd dalje prenijela te dionice u vrlo kratkom roku, nakon četrnaest dana odnosno devet mjeseci, i po gotovo istoj cijeni po kojoj su ih kupili od K.K.-a. Sve te okolnosti jasno su ukazivale na to da nijedan od ta dva kupca nije bio istinski zainteresiran za stjecanje i vođenje televizijskog društva i, štoviše, da mediji nikada nisu bili dio njihovih uobičajenih poslovnih aktivnosti. Sve u svemu, a posebice s obzirom na očiglednu razliku između vrijednosti ustupljene imovine i smiješno niske primljene uplate, sudac je zaključio da su ugovori o prijenosu dionica od 26. prosinca 2005. i 17. studenog 2006. bili iluzorni, da su sklopljeni protivno raznim razlozima zaštite javnog poretka i da su neizvršivi na temelju članka 54. Građanskog zakonika. U tim okolnostima, ti su ugovori također bili ništavni *ab initio*, što je dovelo do prestanka svih mogućih pravnih posljedica vezanih uz sklapanje manjkavih ugovora, sukladno članku 61. stavku 1. Građanskog zakonika (vidi stavak 184. ove presude). U svjetlu gore navedenih činjeničnih utvrđenja, i napominjući da ne postoje određeni zakonom propisani rokovi u vezi sa zahtjevima koji se odnose na *ab initio* ništavne ugovore, sudac je odlučio primijeniti opći rok zastare od deset godina na temelju članka 128. stavka 3. Građanskog zakonika.

113. Sudac je zatim dalje napomenuo da je legitimno oduzeti dionice u društvu u posjedu trenutačnih vlasnika u korist K.K.-a s obzirom na to da se oni ne mogu smatrati *bona fide* kupcima. S tim u vezi, sudac je prvo napomenuo da je treći podnositelj zahtjeva, koji je uvijek vodio razna poduzeća sa svojim bratom (četvrti podnositelj zahtjeva), bio ovlašten zastupnik društva koje je 1. prosinca 2006. kupilo Rustavi 2 od društva G.-T. Ltd, odnosno, samo četrnaest dana nakon što je G.-T. Ltd stekao tu imovinu od K.K.-a (vidi stavke 17. i 19. ove presude). Drugim riječima, treći i četvrti podnositelj zahtjeva znali su za smiješno nisku cijenu za koju se K.K. odrekao televizijskog društva pa su stoga trebali shvatiti da stječu imovinu koja je bila jasno povezana s kažnjivim djelom. U tom pogledu, sudac se pozvao na

članak 187. stavak 2. Građanskog zakonika, u skladu s kojim se treći stjecatelj pokretne imovine, kao što su dionice u društvu, ne može smatrati *bona fide* vlasnikom ako je imovina u pitanju nezakonito prisvojena od prvobitnog vlasnika. U svom obrazloženju sudac T.U. također se je pozvao na kaznenu prijavu od 1. prosinca 2008., kao i na naknadne kaznene prijave koje je K.K. podnio Uredu glavnog državnog odvjetnika u razdoblju između 2008. i 2009. godine, kojima je potonji obavijestio vlasti o protupravnim djelima počinjenim protiv njega. Sudac je smatrao da je postojanje tih kaznenih prijava trebalo pobiti pretpostavku o pravilnosti bilo kojeg naknadnog prijenosa dionica društva Rustavi 2 u očima nadležnih domaćih vlasti.

114. Prema mišljenju suca, biti stjecatelj treće strane u lošoj vjeri nije bilo dovoljno da predmetna osoba bude odgovorna za pružanje naknade u odnosu na dobit ostvarenu od televizijskog kanala. Stoga je sudac odbio zahtjev K.K.-a protiv podnositelja zahtjeva zbog gubitka prihoda kao neosnovan.

115. Stranke su mogle uložiti žalbu protiv presude od 3. studenog 2015. u roku od četrnaest dana od primitka preslike obrazloženja.

(c) Privremena mjera zabrane od 5. studenog 2015.

116. Dana 5. studenog 2015., povodom zahtjeva K.K.-a, sudac T.U. odredio je još jednu mjeru zabrane u vezi sa sporom. Konkretno, imenovao je privremene upravitelje društva Rustavi 2, na taj način zamijenivši glavnog direktora N.Gv.-a i financijskog direktora tog kanala.

117. Kao jedno od opravdanja za određivanje mjere zabrane, sudac je naveo da je, pod tadašnjom upravom, taj kanal bio „pretjerano usredotočen“ na praćenje građanskog spora koji je tada bio u tijeku, što je moglo negativno utjecati na uobičajeni program te televizijske postaje i tako dovesti do smanjenja stope gledanosti. Sudac je također rekao da bi, općenito, medijske kuće trebale izvještavati o svim pitanjima „od javnog interesa“, a ne se „usredotočiti na samo jedno pitanje“. Sudac T.U. nadalje je naveo da je „[bilo] upitno“ jesu li aktivnosti izvještavanja društva Rustavi 2, pod njegovom tadašnjom upravom, bile „poštene i objektivne“. Zanimarivanje dužnosti objektivnog izvještavanja „predstavljalo je opasnost za glavnu ulogu i poziv medija u demokratskom društvu“.

118. Dana 13. studenog 2015., prihvaćajući ispitivanje druge ustavne tužbe podnositelja zahtjeva, Ustavni sud odredio je obustavu primjene odredbi Zakona o parničnom postupku temeljem kojih je 5. studenog 2015. sudac T.U. imenovao privremene upravitelje društva Rustavi 2.

119. Dana 27. studenog 2015. Žalbeni sud u Tbilisiju ukinuo je odluku o privremenoj mjeri suca T.U.-a od 5. studenog 2015.

120. Zapravo, privremena mjera zabrane od 5. studenog 2015. nikada nije provedena u praksi tijekom razdoblja do ukidanja jer osobe koje su službeno imenovane privremenim upraviteljima društva Rustavi 2 zapravo nikada nisu počele izvršavati svoje dužnosti.

3. Postupak pred Žalbenim sudom u Tbilisiju

(a) Postupak za izricanje privremene mjere zabrane

121. Dana 12. kolovoza 2015. sva su četiri podnositelja zahtjeva podnijela Žalbenom sudu u Tbilisiju prethodni prigovor protiv privremene mjere zabrane od 5. kolovoza 2015. kojom je zamrznut dio imovine društva Rustavi 2 (vidi stavke 85. - 88. ove presude).

122. Podnositelji zahtjeva uglavnom su tvrdili da sudac T.U., u svom rješenju o mjeri zabrane, nije dostatno objasnio je li zamrzavanje imovine društva i dionica vlasnika u tom društvu bilo zaista nužno. Sudac nije objasnio zašto nije bilo moguće ispitati osnovanost imovinskog spora bez primjene tako drastičnih mjera protiv televizijskog društva i njegovih vlasnika. Podnositelji zahtjeva prigovorili su nerazmjernosti i opširnosti primijenjenih privremenih mjera, koje su očito predstavljale miješanje u njihove imovinske interese. Bojali su se da će stvarni rezultat pobijanih mjera biti suprotan onom kojem je navodno težio sudac prvostupanjskog suda. Bez mogućnosti da slobodno i u potpunosti upravlja raznom pokretnom i nepokretnom imovinom, televizijsko društvo moglo se suočiti s ozbiljnim financijskim poteškoćama, što bi negativno utjecalo na njegovu sposobnost obavljanja medijskih aktivnosti s potrebnom neovisnošću. S tim u vezi, podnositelji zahtjeva naveli su određene aspekte poslovanja u medijskom sektoru, kao što je, primjerice, sezonska priroda medijske proizvodnje, zbog koje je potrebno održavati stalan pristup bankarskom sektoru. Citirajući mjerodavnu sudsku praksu Ustavnog suda Gruzije i Suda u Strasbourgu, sva četiri podnositelja zahtjeva uputila su i na različite vlasničke interese društva i na pravo prvog podnositelja zahtjeva na širenje informacija na temelju članka 10. Konvencije.

123. Prethodni prigovor podnositelja zahtjeva dodijeljen je u rad građanskom vijeću Žalbenog suda u Tbilisiju, koje se razlikovalo od vijeća koje je naknadno ispitivalo osnovanost predmeta (vidi stavak 134. ove presude). To je vijeće odbacilo prigovor odlukom od 20. studenog 2015., neznatno izmijenivši opseg privremene mjere od 5. kolovoza 2015..

124. Žalbeni je sud u svom obrazloženju prvo naveo da je standard dokazivanja u postupcima povodom prethodnih prigovora uvijek niži od onog koji obično primjenjuje građanski sud na osnovanost imovinskog spora. Stoga nije bilo potrebno baviti se nužnošću primijenjenih privremenih mjera sa stajališta prevage dokaza. Umjesto toga, prema mišljenju žalbenog suda, bilo je dovoljno utvrditi da postoji *prima facie* situacija koja ide u prilog privremenoj mjeri. S tim u vezi, Žalbeni je sud pozvao na povijest brojnih prijenosa dionica društva Rustavi 2 s jedne privatne stranke na drugu u vrlo kratkim razdobljima (vidi stavke 10. - 28. ove presude). S obzirom na lakoću s kojom su se vlasnici televizijskog društva mijenjali u prošlosti, postojao je *prima facie* rizik da dođe do još jedne promjene vlasništva dok je postupak o osnovanosti još uvijek u tijeku, a što bi nepropisno spriječilo izvršenje

pravomoćne sudske odluke. Naveo je da je legitimni cilj kojem se težilo određivanjem privremene mjere od 5. kolovoza 2015. bio potreba za izbjegavanjem stvaranja bilo kakvih novih prepreka izvršenju pravomoćne sudske odluke u budućnosti.

125. Žalbeni se sud zatim bavio pitanjem jesu li sve privremene mjere koje je primijenio sudac T.U. bile razmjerne legitimnom cilju kojem se težilo. S tim u vezi, sud je naveo da, iako su se sve ostale mjere zamrzavanja činile razumnima, ne može shvatiti razlog za ograničavanje prava društva da iznajmljuje dio svoje razne pokretne i nepokretne imovine (vidi stavak 85. ove presude). To posebno ograničenje, koje nije bilo ni od kakvog značaja za legitimni cilj kojem se težilo, trebalo se stoga ukinuti, a televizijskom društvu trebalo se dopustiti da daje u zakup dio svoje imovine na ograničeno razdoblje, ali s mogućnošću produljivanja (prema tome, ugovori o najmu nisu smjeli trajati duže od tri mjeseca).

126. Žalbeni se sud također bavio zabranom društvu Rustavi 2 da ugovara bilo kakva spajanja ili preuzimanja (vidi stavak 85. ove presude). U tom pogledu, objasnio je da je to ograničenje bilo usmjereno samo na vanjsku korporativnu strukturu društva. Međutim, ta se mjera nije trebala tumačiti kao da sprječava društvo da provodi bilo kakve unutarnje organizacijske promjene koje je njegov direktor smatrao potrebnima za održavanje optimizacije troškova. Društvo je stoga moglo slobodno provoditi bilo kakve unutarnje organizacijske promjene, kao što su one koje se odnose na hijerarhiju, ugovore o radu i razne administrativne postupke.

127. Sve u svemu, iako je potvrdio većinu privremenih ograničenja primijenjenih mjerom zabrane od 5. kolovoza 2015., Žalbeni je sud u Tbilisiju odlukom od 20. studenog 2015. neznatno izmijenio prethodno rješenje, dopuštajući društvu Rustavi 2 da iznajmljuje dio svoje razne pokretne i nepokretne imovine. Odlukom o prethodnom prigovoru također je potvrđeno da društvo može slobodno provoditi unutarnje organizacijske promjene.

128. U izreci svoje odluke od 20. studenog 2015., žalbeni je sud napomenuo da je ta odluka pravomoćna i da se protiv nje ne može podnijeti daljnja žalba.

(b) Postupak o osnovanosti imovinskog spora

129. Dana 15. prosinca 2015. K.K. je uložio žalbu na presudu prvostupanjskog suda od 3. studenog 2015. u dijelu u kojem se odnosi na zahtjev u pogledu autorskih prava protiv prvog podnositelja zahtjeva i zahtjev zbog gubitka prihoda protiv drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva.

130. Dana 15. i 17. prosinca 2015. drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva uložili su, zajedno s društvom H. Ltd i N., žalbu na presudu prvostupanjskog suda od 3. studenog 2015. Ni prvi podnositelj zahtjeva ni društvo G.-T. Ltd, odnosno dva druga tuženika u predmetu, nisu iskoristili svoje pravo na žalbu.

131. Među brojnim drugim postupovnim pitanjima, podnositelji zahtjeva koji su uložili žalbu, konkretno, drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva (dalje u tekstu: „podnositelji žalitelji“), doveli su u pitanje odbijanje suca T.U.-a da se izuzme iz predmeta unatoč postojanju ozbiljnih okolnosti koje su, barem s objektivnog stajališta, dovodile u pitanje njegovu neovisnost i nepristranost. U prilog svom prigovoru zbog nedostatka neovisnosti i nepristranosti, pozvali su se na mjerodavnu domaću sudsku praksu i sudsku praksu Suda. Podnositelji žalitelji ponovno su se pozvali na činjenicu da je kazneni postupak protiv sučeve majke bio sumnjivo obnovljen u vrijeme ispitivanja predmeta, kao i na činjenicu da je sučeva supruga javno izrazila svoj krajnje negativan stav prema društvu Rustavi 2. Također su prigovorili da su prethodne i privremene mjere zabrane koje je odredio prvostupanjski sud bile očigledno nerazmjerne i nisu utjecale samo na isključivo gospodarske aktivnosti društva već su predstavljale i miješanje u uređivačku slobodu kanala. Podnositelji žalitelji pozvali su se i na brojne izjave raznih visokih državnih dužnosnika, uključujući zamjenika predsjednika Parlamenta (vidi stavke 34., 43., 45. i 99.), koje su, prema njihovom mišljenju, predstavljale zadiranje u neovisnost suca T.U.-a.

132. U pogledu osnovanosti presude od 3. studenog 2015., podnositelji žalitelji uglavnom su se usredotočili na dovođenje u sumnju težine dokaza vještačenja državnog revizora od 9. rujna 2015., kojim je procijenjena vrijednost dionica društva Rustavi 2 u relevantno vrijeme (vidi stavak 111. ove presude), kao i na nemogućnost dodavanja raznih novih dokumenata u spis predmeta. Nadalje su osporili primjenu članka 54. Građanskog zakonika na okolnosti predmeta. Podnositelji žalitelji tvrdili su da bi se, ako je jedini razlog za poništenje ugovora o prijenosu dionica bio navodna razlika između cijena utvrđenih tim ugovorima i stvarne vrijednosti predmetne imovine, o tom pitanju trebalo odlučiti na temelju članka 55. Podnositelji žalitelji također su prigovorili da je tumačenje članka 187. stavka 2. Građanskog zakonika od strane T.U.-a, na temelju kojeg im je odbio osigurati zaštitu *bona fide* vlasnika, bilo netočno.

133. Dana 16. veljače 2016. drugi je podnositelj zahtjeva podnio treću ustavnu tužbu (vidi stavke 107. i 118. ove presude) kako bi osporio ustavnost članaka 89. i 138. Građanskog zakonika (vidi stavke 186. i 187. ove presude). U svojoj je tužbi napomenuo da se sukladno „praksi domaćih sudova“ temeljem članka 138. Građanskog zakonika prekida tijekom roka zastare od jedne godine na temelju članka 89., čime se zainteresiranim strankama pruža neopravdana prilika da zaobiđu zakonom propisani rok.

134. Žalba podnositelja žalitelja dodijeljena je u rad građanskom vijeću Žalbenog suda u Tbilisiju u sastavu troje sudaca – suca N.N.-a, suca Sh.K.-a i sutkinje N.G., a 31. ožujka 2016. žalbeno vijeće u tom sastavu provelo je prvo pripremno ročište.

135. Dana 27. travnja 2016. sva četiri podnositelja zahtjeva zatražila su od sutkinje N.G., koja je bila jedan od sudaca žalbenog vijeća, da se izuzme

iz predmeta zbog nedostatka nepristranosti. S tim u vezi, pozvali su se na dvije izjave nevladine organizacije – Saveza sudaca Gruzije, udruženja sudaca koje su, među ostalim, osnovali sutkinja N.G. i sudac T.U. – od 31. kolovoza i 20. listopada 2015. U tim je izjavama, među ostalim, udruženje kritiziralo glavnog direktora društva Rustavi 2 N.Gv.-a jer je vrijeđao suca T.U.-a te je pozvalo javnost i medije da omoguće tom sucu i gruzijskom pravosuđu općenito da nastave ispitivati predmet u uljudnom i mirnom okruženju (za više pojedinosti vidi stavke 179. - 181. ove presude). Podnositelji žalitelji tvrdili su da je, budući da je nevladina organizacija izričito izrazila potporu sucu T.U.-u, sutkinja N.G., kao jedan od osnivača te nevladine organizacije, očito bila u sukobu interesa.

136. Prema njegovom društvenom ugovoru, Savez sudaca Gruzije osnovalo je 2013. godine osamnaest osoba, među kojima su bili i sudac T.U. i sutkinja N.G. Najavljeni cilj djelovanja udruženja bio je „jačanje neovisnosti i transparentnosti pravosuđa, poboljšavanje procesa djelovanja pravosudnog sustava, osnaživanje sudaca, pružanje podrške i jačanje samoregulacije sudaca, podizanje svijesti i pravna kultura društva“. Prema informacijama dostupnim u spisu predmeta, u vrijeme ispitivanja spora o vlasništvu, sudac T.U. i sutkinja N.G. bili su, zajedno s pedesetak drugih aktivnih sudaca, članovi udruženja. Općenito, Savez sudaca Gruzije bio je poznat po tome što je aktivno sudjelovao u javnoj raspravi o svim pravnim i drugim stvarima koje su utjecale na pravosuđe u Gruziji.

137. Žalbeni sud ispitao je i odbio zahtjev četiriju podnositelja zahtjeva za izuzeće sutkinje N.G., pri čemu sutkinja N.G. nije zasjedala u vijeću tog dana, 27. travnja 2016. Vijeće je presudilo da okolnosti navedene u zahtjevu nisu dostatne za dovođenje u pitanje nepristranosti sutkinje N.G.

138. Kao što je potvrđeno u zapisniku s ročišta održanog 27. travnja 2016., branitelj prvog podnositelja zahtjeva priznao je, tijekom usmenog iznošenja tvrdnji i u nazočnosti pravnih zastupnika ostala tri podnositelja zahtjeva, da je jedan od sudaca u žalbenom vijeću, sudac Sh.K., stručnjak za kazneno pravo.

139. Tijekom konferencije za tisak od 1. lipnja 2016., glavni direktor prvog podnositelja zahtjeva javno je izjavio da je taj televizijski kanal saznao za pokretanje niza stegovnih postupaka protiv sutkinje N.G. zbog kršenja sudačke etike. Izrazio je bojazan da bi vlasti mogle upotrijebiti stegovni postupak koji se vodio kako bi utjecale na sutkinju, te je tako je doveo u sumnju njezinu neovisnost i nepristranost tijekom ispitivanja spora o vlasništvu.

140. Dana 7. lipnja 2016. K.K. je povukao svoju žalbu od 15. prosinca 2015. (vidi stavak 129. ove presude). Unatoč toj činjenici i činjenici da prvi podnositelj zahtjeva posljedično više nije bio tuženik u postupku, odvjetnici društva Rustavi 2 nastavili su podnositi različite postupovne zahtjeve na koje su potom odgovorili žalbeni i kasacijski sud.

141. Istog dana, 7. lipnja 2016., održano je završno ročište. Kako je potvrđeno prijepisom tog ročišta, nakon što su stranke završile iznošenje podnesaka, drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva podnijeli su formalni, pisani zahtjev za izuzeće sutkinje N.G., pozivajući se na činjenicu da je protiv nje pokrenuta stegovna istraga o povredi sudačke etike i zakona. Podnositelji zahtjeva stoga su se bojali da bi vlasti mogle koristiti stegovni postupak koji se vodio kako bi manipulirale sutkinjom N.G. Žalbeni sud u Tbilisiju nije ispitivao taj zahtjev, pojašnjavajući svoju odluku činjenicom da je zahtjev za izuzeće podnesen protivno postupovnim pretpostavkama sadržanim u članku 33. Zakona o parničnom postupku. Konkretno, žalbeni sud predbacio je podnositeljima zahtjeva činjenicu da nisu objasnili zašto taj zahtjev nisu podnijeli pravodobno, odnosno odmah nakon što su saznali za relevantne činjenice koje su predstavljale osnovu njihovog zahtjeva.

142. Dana 9. lipnja 2016. prvi i drugi podnositelj zahtjeva podnijeli su zahtjev za izuzeće suca Sh.K.-a. Pozivajući se na činjenicu da je sudac Sh.K. bio je stručnjak za kazneno pravo, ta dva podnositelja zahtjeva tvrdila su da je sumnjivo da kazneni sudac odlučuje u građanskom predmetu. Istog dana, Žalbeni sud u Tbilisiju presudio je, slično kao i u svojoj prethodnoj odluci od 7. lipnja 2016., da neće ispitivati taj zahtjev jer je podnesen u suprotnosti s člankom 33. Zakona o parničnom postupku.

143. Sveukupno je pred Žalbenim sudom u Tbilisiju održano jedanaest cjelodnevnih javnih rasprava, tijekom kojih je ispitana osnovanost predmeta. Kao što je potvrđeno zapisnikom s rasprava, drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva imali su neograničenu mogućnost pobijati sve dokaze koje je iznio tužitelj, uključujući relevantno vještačenje državnog revizora. Osim toga, ta tri podnositelja zahtjeva mogla su, uz dopuštenje žalbenog suda, materijalu u spis predmeta dodati alternativno vještačenje koje su proveli privatni revizori po njihovom izboru, procjenjujući vrijednost društva Rustavi 2 u razdoblju od 2005. do 2006. godine.

144. Dana 10. lipnja 2016. Žalbeni sud u Tbilisiju donio je odluku kojom je odbio žalbu podnositelja žalitelja od 17. prosinca 2015. i u cijelosti potvrdio presudu prvostupanjskog suda od 3. studenog 2015. Prvi podnositelj zahtjeva, Rustavi 2, nije bio naveden u odluci kao stranka u postupku s obzirom na činjenicu da nikada nije uložio žalbu (vidi stavak 130. ove presude).

145. Slično kao prvostupanjski sud, Žalbeni sud u Tbilisiju ispitao je vlasnički spor i na temelju članka 54. (povreda pravnog poretka i prihvaćenih moralnih načela u ugovornim odnosima) i članka 85. (primjena prisile u ugovornim odnosima) Građanskog zakonika (vidi stavke 183. i 186. ove presude). U pogledu potonje odredbe, žalbeni je sud smatrao da tužitelj K.K. nije dokazao postojanje prisile. Međutim, potvrdio je zaključke nižeg suda da su se okolnosti predmeta trebale ispitati na temelju prve navedene odredbe, članka 54. Građanskog zakonika.

146. Žalbeni je sud zatim pružio detaljna objašnjenja zašto je vještačenje državnog revizora od 9. rujna 2015. predstavljalo presudan dokaz i zašto tuženici, usprkos brojnim protuargumentima i podnescima, nisu učinkovito opovrgnuli taj dokaz. Primjenjujući kao standard dokazivanja standard odvagivanja vjerojatnosti, žalbeni je sud tako potvrdio postojanje očigledne razlike između cijene utvrđene ugovorima o prijenosu dionica od 26. prosinca 2005. i 17. studenog 2006. i stvarne vrijednosti društva Rustavi 2 u relevantno vrijeme. Žalbeni je sud nadalje potvrdio primjerenost odluke suca T.U.-a da primijeni članak 54. Građanskog zakonika i opći desetogodišnji rok zastare (članak 128. stavak 3. Građanskog zakonika) na činjenično stanje predmeta, te se složio da se trenutni vlasnici društva Rustavi 2 ne mogu smatrati stjecateljima treće strane u dobroj vjeri.

147. U pogledu prigovora zbog odluke suca T.U.-a od 19. listopada 2015. godine da se ne izuzme iz predmeta (vidi stavke 104. i 131. ove presude), u odluci žalbenog suda od 10. lipnja 2016. navedeno je da činjenične okolnosti koje su podnositelji naveli u prilog svojim navodima nisu dostatne da dovedu u pitanje neovisnost i nepristranost suca prvostupanjskog suda.

4. Postupak pred kasacijskim sudom

(a) Postupak za izricanje privremene mjere zabrane

148. Dana 17. studenog 2016. sva četiri podnositelja zahtjeva podnijela su Vrhovnom sudu zahtjev na temelju članka 196. i 199.⁽¹⁾ Zakona o parničnom postupku (vidi stavak 196. ove presude). Podnositelji zahtjeva tvrdili su da je privremena mjera zabrane od 5. kolovoza 2015. kojom su zamrznute korporativna imovina društva Rustavi 2 i dionice vlasnika u društvu bila nezakonita i nerazmjerna te ju treba ukinuti ili zamijeniti manje strogom privremenom mjerom (vidi stavke 85. - 88. ove presude).

149. U pogledu navodne nezakonitosti, podnositelji zahtjeva pozvali su se na činjenicu da je K.K. povukao žalbu u odnosu na svoje zahtjeve protiv prvog podnositelja zahtjeva 7. lipnja 2016. (vidi stavak 140. ove presude). Stoga je presuda prvostupanjskog suda od 3. studenog 2015. kojom je zahtjev K.K.-a protiv društva Rustavi 2 odbijen postala pravomoćna 7. lipnja 2016. Međutim, s obzirom na to da je člancima 198. i 199.⁽¹⁾ Zakona o parničnom postupku predviđena samo mogućnost primjene ili zadržavanja privremene mjere zabrane protiv stvarne stranke u postupku, daljnja primjena naloga za zamrzavanje protiv društva Rustavi 2 postala je nezakonita 7. lipnja 2016.

150. U pogledu navodne nerazmjernosti naloga za zamrzavanje od 5. kolovoza 2015., četiri podnositelja zahtjeva tvrdila su da je nastavak primjene privremene mjere neopravdano utjecao na sposobnost prvog podnositelja zahtjeva da djeluje kao uspješna i neovisna medijska kuća. Kao posljedica toga, vlasnici društva, uključujući prvog, drugog i trećeg podnositelja zahtjeva, pretrpjeli su materijalnu štetu. Nalog za zamrzavanje štetno je utjecao na financijsku održivost televizijskog društva, što je moglo dovesti

do njegove nesolventnosti i prestanka njegovih aktivnosti emitiranja. Ako bi kasacijski sud odlučio da nije moguće u potpunosti ukinuti privremenu mjeru zabrane na temelju članka 199.⁽¹⁾ ZPP-a, podnositelji zahtjeva zatražili su da se dio mjere kojim je društvu Rustavi 2 zabranjeno da stavlja svoju nepokretnu imovinu pod hipoteku i uzima zajmove od bankarskog sektora zamijeni mjerom zabrane kojom se društvo (prvog podnositelja zahtjeva) sprječava da isplaćuje dividende vlasnicima, drugom, trećem i četvrtom podnositelju zahtjeva.

151. Dana 2. ožujka 2017., nakon što je donijelo pravomoćnu presudu o osnovanosti imovinskog spora (vidi stavak 164. ove presude), veliko vijeće Vrhovnog suda donijelo je posebno rješenje kojim je odbacilo zahtjev četiriju podnositelja zahtjeva za ukidanje privremene mjere zabrane od 5. kolovoza 2015. U tom je rješenju veliko vijeće ukratko navelo da, budući da je pravomoćnom presudom već odlučeno o predmetu imovinskog spora u vezi s dionicama u društvu, u skladu s člankom 199.⁽¹⁾ Zakona o parničnom postupku više nije bilo primjereno rješavati zahtjev podnositelja zahtjeva za ukidanje već prekinute privremene mjere.

(b) Postupak o osnovanosti imovinskog spora

152. Dana 12. i 13. srpnja 2016. tri podnositelja žalitelja, zajedno s društvom H. Ltd i N., uložila su reviziju protiv odluke Žalbenog suda u Tbilisiju od 10. lipnja 2016. godine. U tvrdnjama iznesenim u toj reviziji uglavnom su ponovljene tvrdnje iznesene u žalbi od 17. prosinca 2015. Tri podnositelja zahtjeva također su osporila razne postupovne odluke žalbenog suda, uključujući one koje se odnose na njihove zahtjeve za izuzeće sudaca.

153. Dana 9. rujna 2016. vijeće za građanskopravna pitanja Vrhovnog suda proglasilo je reviziju triju podnositelja žalitelja dopuštenom. Dana 21. studenog 2016. vijeće je uputilo predmet na ispitivanje velikom vijeću Vrhovnog suda.

154. Dana 1. kolovoza 2016. K.K. je dostavio pisano očitovanje u odgovoru na reviziju podnositelja žalitelja.

155. Dana 28. studenog 2016. sva su četiri podnositelja zahtjeva podnijela zahtjev predsjednici Vrhovnog suda i još jednoj sutkinji Vrhovnog suda, sutkinji M.T., da se izuzmu iz zasjedanja u sastavu velikog vijeća.

156. U pogledu predsjednice Vrhovnog suda, podnositelji zahtjeva pozvali su na činjenicu da bi mogla biti pristrana u odnosu na glavnog direktora društva Rustavi 2 N.Gv.-a jer je on taj koji je protiv nje podigao stegovnu prijavu 2006. godine dok je bio član Visokog pravosudnog vijeća, a taj je stegovni postupak doveo je do njezinog razrješenja sudačke dužnosti u to vrijeme.

157. U pogledu sutkinje M.T., sva četiri podnositelja zahtjeva pozvala su se na činjenicu da je, prije nego što je izabrana na položaj na Vrhovnom sudu, radila kao voditeljica pravnog odjela banke u vlasništvu bivšeg premijera i neformalnog vođe vladajuće stranke GDC-a, g. Ivanishvilija (vidi stavak 31.

ove presude). Podnositelji zahtjeva također su dostavili dokaz da je sutkinja M.T. donirala sredstva u iznosu od 34.000,00 GEL (približno 10.600,00 eura) GDC-u između 2012. i 2014. godine, a ta je činjenica bila dokaz da je očito politički naklonjena trenutačno vladajućoj stranci. Međutim, s obzirom na političku osjetljivost u pogledu spora u vezi s društvom Rustavi 2, bilo je neprimjereno da sudac s jasnom političkom orijentacijom sudjeluje u predmetu.

158. Istog dana, 28. studenog 2016., drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva dostavili su Vrhovnom sudu podnesak *amicus curiae* domaćeg pravnog stručnjaka o pravnim pitanjima. U podnesku *amicus curiae* raspravljalo se, među ostalim, o upotrebi prisile u ugovornim odnosima u smislu članka 85. Građanskog zakonika. Kao što potvrđuje materijal iz spisa, to izvješće, koje K.K. nije komentirao, dodano je spisu predmeta, a Vrhovni sud propisno ga je uzeo u obzir u svojoj presudi od 2. ožujka 2017. Međutim, Vrhovni sud odbio je prihvatiti određene dodatne dokaze podnositelja zahtjeva, ponavljajući da je njegova uloga prema domaćem pravu ograničena na ispitivanje pravnih pitanja na temelju činjenica koje su već utvrdili niži sudovi.

159. Prema službenoj verziji događaja, 1. prosinca 2016. formiran je deveteročlani sastav velikog vijeća, a spis predmeta prosljeđen je nadležnim sucima. U to vrijeme stranke nisu bile obaviještene o sastavu vijeća koje je formirano. Međutim, prema navodima podnositeljima zahtjeva, sastav velikog vijeća formiran je najranije 27. veljače 2017. (vidi stavak 161. ove presude).

160. Dana 6. i 17. veljače 2017. podnositelji žalitelji podnijeli su tajništvu Vrhovnog suda upit o sastavu velikog vijeća. Tajništvo Vrhovnog suda nije otkrilo te informacije u to vrijeme.

161. Dana 27. veljače 2017. Vrhovni sud službeno je obavijestio stranke o sastavu velikog vijeća, navodeći da će predmet biti ispitan 2. ožujka 2017. Pokazalo se da su i predsjednica Vrhovnog suda i sutkinja M.T., čije su izuzeće zatražili podnositelji žalitelji (vidi stavke 156. i 157. ove presude), zasjedale u objavljenom sastavu. Predsjednica Vrhovnog suda predsjedala je vijećem u sastavu devet sudaca velikog vijeća.

162. Dana 2. ožujka 2017., osim posebnog rješenja u odnosu na prigovor svih četiriju podnositelja zahtjeva u pogledu privremene mjere zabrane od 5. kolovoza 2015.e (vidi stavak 151. ove presude), veliko vijeće Vrhovnog suda donijelo je još jedno rješenje koje se odnosi na niz postupovnih zahtjeva koje su podnijeli (vidi stavke 152. i 155. ove presude). Veliko vijeće donijelo je to rješenje prije svoje pravomoćne presude o osnovanosti predmeta (vidi stavak 164. ove presude). Među ostalim, veliko vijeće odbilo je zahtjev podnositelja zahtjeva od 28. studenog 2016. za izuzeće sutkinje M.T. i predsjednice Vrhovnog suda. Navelo je da osnove na koje su se pozvali podnositelji zahtjeva nisu bile dostatne da dovedu u pitanje nepristranost i neovisnost sutkinja ni prema subjektivnom ni prema objektivnom testu na temelju članka

6. stavka 1. Konvencije. Konkretno, u pogledu sutkinje M.T., veliko vijeće navelo je da podnositelji zahtjeva nisu objasnili koja je veza postojala između osobnog iskustva sutkinje i predmeta spora o vlasništvu. U pogledu predsjednice Vrhovnog suda, veliko je vijeće kao prvo navelo da je, iako je N.Gv. podnio stegovnu prijavu protiv nje još 2006. godine, ta činjenica nevažna jer on nije bio stranka u predmetnom sporu o vlasništvu. Veliko vijeće također je naglasilo da predsjednica Vrhovnog suda nije ispitivala spor o vlasništvu kao sudac pojedinac, već kao član kolegijalnog tijela u sastavu devet sudaca. Sud je zatim naveo da podnositelji zahtjeva nisu iznijeli nijedan dokaz kojim bi mogli dokazati da je predsjednica izrazila bilo kakve negativne izjave ili stavove u odnosu na N.Gv.-a u vezi s događajima koji su se dogodili prije više od jednog desetljeća. Veliko vijeće dodatno je pridalo važnost činjenici da je, iako je stegovni postupak doveo do razrješenja predsjednice s njezinog prethodnog sudačkog položaja 2006. godine, taj slučaj već bio nepovratno izbrisan iz stegovne evidencije te je ona mogla biti ponovno izabrana na najviši pravosudni položaj u zemlji. Taj pozitivan razvoj događaja u njezinoj karijeri dodatno je umanjio rizik da će predsjednica osjećati osobno neprijateljstvo prema N.Gv.-u zbog prošlosti i do tada već zaključenih i nebitnih odnosa.

163. Odustavši od usmene rasprave, veliko vijeće istog je dana donijelo i pravomoćnu presudu o osnovanosti predmeta.

(c) Presuda od 2. ožujka 2017.

164. Presudom od 2. ožujka 2017., dugom 190 stranica, veliko vijeće Vrhovnog suda jednoglasnom je odlukom ukinulo odluku Žalbenog suda u Tbilisiju od 10. lipnja 2016. te je ponovno odlučilo o predmetu. U njegovoj presudi, prvi podnositelj zahtjeva nije naveden kao stranka u postupku (vidi stavke 130. i 140. ove presude).

165. Veliko vijeće predbacilo je dvama nižim sudovima činjenicu da su u građanskom sporu donijeli odluku primjenjujući nemjerodavne odredbe Građanskog zakonika. Posebice je presudilo da, s obzirom na posebne činjenične okolnosti, spor nije trebao biti ispitan u odnosu na članak 54. Građanskog zakonika, na koji su se pozivali niži sudovi, već u skladu s člankom 85. Građanskog zakonika. Doista, bit građanske tužbe K.K.-a bila je dokazati da je bio prisiljen odreći se televizijskog kanala potpisivanjem ugovora o prijenosu dionica od 26. prosinca 2005. i 17. studenog 2006. zbog prijetnji visokih državnih dužnosnika, kao što su predsjednik Gruzije, ministar unutarnjih poslova i glavni državni odvjetnik. Vrhovni je sud naveo da ispitivanje spora o vlasništvu sa stajališta članka 85. Građanskog zakonika ne uključuje potrebu za utvrđivanjem novih činjenica. Naprotiv, kasacijski je sud utvrdio, pozivajući se na svoju prethodnu sudsku praksu, da „prisila nije pitanje činjenica, već pravne ocjene“, navodeći da su „niži sudovi pogriješili u svojoj pravnoj ocjeni činjeničnog opisa prisile“.

166. U pogledu roka zastare koji se primjenjuje na zahtjeve za poništenje ugovora sklopljenih pod prisilom na temelju članka 89. Građanskog zakonika, a za koji je određeno razdoblje od godinu dana, veliko je vijeće napomenulo da je, u skladu s navedenom odredbom, relevantno razdoblje trebalo početi teći od trenutka kad je situacija koja predstavlja prisilu prestala postojati. U slučaju K.K.-a, budući da je prisilu predstavljao pritisak koji su na njega vršili visoki državni dužnosnici bivše vlade UNM-a, ta je situacija trajala sve do promjene vladajućih snaga koja je nastupila nakon rezultata parlamentarnih izbora od listopada 2012. godine. Međutim, čak i prije promjene vladajućih snaga, što je činjenica koja je mogla potaknuti pokretanje tijeka propisanog roka zastare od jedne godine na temelju članka 89. Građanskog zakonika, K.K. je već iskoristio svoje pravo da ospori kao ništavne relevantne ugovore o kupoprodaji dionica podnošenjem kaznene prijave 1. prosinca 2008. u vezi s nezakonitim prisvajanjem njegove imovine od strane visokih državnih dužnosnika.

167. Veliko je vijeće također razvilo alternativno obrazloženje u vezi s pitanjem je li u odnosu na K.K.-ov zahtjev nastupila zastara. Navelo je da se, na temelju članka 85. Građanskog zakonika, zahtjev za poništenje ugovora koji proizlazi iz prisile može podnijeti i u roku od tri godine prema roku zastare koji se primjenjuje na građanske povrede na temelju članka 1008. Građanskog zakonika (vidi stavak 191. ove presude).

168. Veliko vijeće također je navelo da bi se, na temelju opće odredbe Građanskog zakonika kojom su uređene sve vrste zakonom propisanih rokova, posebice članka 138. Građanskog zakonika, tijekom zakonom propisanog roka mogao prekinuti podnošenjem ili sudske tužbe ili bilo kojeg drugog prigovora kojim se zahtijeva neki materijalni interes (vidi stavak 188. ove presude). U tim okolnostima, veliko vijeće je zaključilo da je, podnoseći 1. prosinca 2008. tijelu kaznenog progona kaznenu prijavu u vezi s nezakonitim prisvajanjem njegove imovine od strane državnih tijela, K.K. samo iznio svoje potraživanje u odnosu na društvo Rustavi 2. Prema tome, K.K. je 1. prosinca 2008. prekinuo, na temelju članka 138. Građanskog zakonika, tijekom zakonom propisanog roka bilo od jedne godine – koji se posebno primjenjuje na temelju članka 89. Građanskog zakonika na zahtjeve u vezi s prisilom u smislu članka 85. – bilo od tri godine – koji se obično, na temelju članka 1008. Zakonika, primjenjuje na sve vrste građanskih povreda.

169. Veliko vijeće naglasilo je da se s odredbama prema kojima se dopuštaju zahtjevi za poništenje ugovora kao ništavnih *ab initio*, primjer kojih je članak 85. Građanskog zakonika (koji se odnosi na ugovore koji proizlaze iz prisile), treba postupati s najvećom pažnjom. To stoga što bi poništenje takvog ugovora rezultiralo poništavanjem svih pravnih posljedica povezanih s građanskim ugovorom, što bi imalo štetan učinak u pogledu načela pravne sigurnosti.

170. U pogledu okolnosti koje su predstavljale dokaz da su visoki državni dužnosnici vršili pritisak na K.K.-a, veliko vijeće navelo je sljedeće:

(i) činjenicu da je K.K. 1. prosinca 2008. podnio kaznenu prijavu Uredu glavnog državnog odvjetnika;

(ii) činjenicu da je 21. travnja 2009. K.K.-u, koji je do tada napustio Gruziju zbog straha od progona od strane države, odobren politički azil u Njemačkoj;

(iii) činjenicu da se navodni progon K.K.-a spominje u Izvješću o poštovanju ljudskih prava u zemlji za 2009. godinu koje je objavilo Državno tajništvo Sjedinjenih Američkih Država;

(iv) činjenicu da je, nakon promjene vlasti u listopadu 2012., Parlament Gruzije 5. prosinca 2012. odobrio K.K.-u status osobe koju je zbog političkih razloga progonio prethodni režim.

171. Veliko vijeće zatim je navelo da je pozivanje K.K.-a na sve te činjenice u njegovoj građanskoj tužbi bilo dostatno za pretpostavku *prima facie* da je bio izložen pritisku državnih službenika kad se odrekao društva Rustavi 2 2005. i 2006. godine. U tim okolnostima, teret dokazivanja da su njegove tvrdnje neistinite prebačen je na tuženike, koji u svojim pisanim podnescima nisu učinkovito opovrgnuli navode tužitelja. S tim u vezi, veliko vijeće naglasilo je da se jedan od glavnih tuženika, G.-T. Ltd, odrekao svog prava na podnošenje pisanih očitovanja u odgovoru na prvobitni zahtjev K.K.-a, dok se društvo H. Ltd, drugi glavni tuženik, u svojim pisanim podnescima nije očitovalo ni o jednoj od četiriju navedenih činjeničnih okolnosti na koje se K.K. pozvao u prilog svojoj tvrdnji o prisili.

172. Konačno, prihvaćajući mjerodavni dio obrazloženja dvaju nižih sudova, Veliko vijeće potvrdilo je da se nijedan od trenutanih vlasnika, konkretno treći i četvrti podnositelj zahtjeva i društvo TV Sakartvelo, koje je bilo u vlasništvu trećeg i četvrtog podnositelja, ne može smatrati trećim stjecateljem i vlasnikom u dobroj vjeri društva Rustavi 2. Navodeći redosljed i okolnosti različitih financijskih transakcija do kojih je došlo nakon što je K.K. društvo ustupio društvima H. Ltd i G.-T. Ltd 26. prosinca 2005. i 17. studenog 2006. (vidi stavke 15. - 19. ove presude), veliko vijeće utvrdilo da su treći i četvrti podnositelj zahtjeva od samog početka bili svjesni nepoštenih i prisilnih financijskih obveza nametnutih K.K.-u.

173. U svojoj presudi od 2. ožujka 2017. godine Veliko se vijeće, među ostalim postupovnih pitanjima, bavilo i prigovorima podnositelja zahtjeva u vezi sa sudjelovanjem sudaca koji navodno nisu neovisni i nepristrani u ispitivanju predmeta, kako na prvostupanjskoj tako i na žalbenoj razini. Ti su procesni prigovori odbačeni kao neosnovani, a najviši kasacijski sud potvrdio je da su odluke suca prvostupanjskog suda, suca T.U.-a, i sutkinje žalbenog suda, sutkinje N.G., da se ne izuzmu iz predmeta bile ispravne. S tim u vezi, Vrhovni sud naveo je da su epiteti koje je glavni direktor društva Rustavi 2 iznio protiv sudaca prvostupanjskog i žalbenog suda, pri čemu je glavna meta bio sudac T.U., bili neprihvatljive uvrede koje su prešle granice dopuštene kritike. Vrhovni se sud također pozvao na činjenicu da je tijekom jedne od svojih televizijskih konferencija za tisak glavni direktor N.Gv. javno potvrdio

da je namjerno napadao suca T.U.-a kako bi izazvao suca i stvorio preduvjet za njegovo izuzeće (kopija videozapisa mjerodavnih izjava za javnost N.Gv.-a također je uključena u spis predmeta).

174. Izreka presude Vrhovnog suda od 2. ožujka 2017. objavljena je strankama istog dana. Preslika te presude koja sadržava potpuno obrazloženje dostavljena je podnositeljima žaliteljima 2. travnja 2017.

5. Verbalni napadi na domaće suce od strane glavnog direktora društva Rustavi 2

175. Prema videozapisima dostupnim u spisu predmeta, koji su stranke dopunjavale nakon što su obaviještene o predmetu, osim izjava koje je glavni direktor prvog podnositelja zahtjeva dao u odnosu na suca T.U.-a nakon što je potonji odredio mjeru zabrane od 30. rujna 2015. (vidi stavak 95. ove presude), N.Gv. je naveo daljnje uvrede protiv tog određenog suca i drugih sudaca koji su sudjelovali u ispitivanju spora o vlasništvu na domaćoj razini. Tako je, između rujna 2015. i ožujka 2017. godine, tijekom različitih javnih intervjuja koje je Rustavi 2 emitirao u cijeloj zemlji, glavni direktor tog društva koristio izraze u odnosu na suca T.U.-a kao što su, među ostalim, „nepismen“, „korumpiran“, „marioneta“, „kvazi-sluga Temide“, „naoružan sjekirom“, „za najam“ i „nitkov“. Zatim, u pogledu T.U.-a i nekih drugih sudaca koji su sudjelovali u ispitivanju predmeta na žalbenom i kasacijskom sudu, N.Gv. je u odnosu na njih naizmjenično koristio epitete kao što su, među ostalim, „rob“, „šef mafije“, „krvnik“, „zločinac“, „neznalica“, „varalica“, „nepoželjan“, „primatelj mita“, „izdajica“ i „sramotan“.

176. Dana 3. ožujka 2017. glavni direktor društva Rustavi 2 obratio se Vrhovnom sudu Gruzije sljedećom izjavom: „Cijeli Vrhovni sud jedna je velika kanta koja stvara pravno smeće, a ne donosi pravne odluke.“ U istoj je javnoj izjavi N.Gv. opisao K.K.-a kao „roba Bidzine Ivanishvilija“ i „Judu svih vremena“.

177. Osim toga, N.Gv. je razgovarao telefonom i snimio razgovor s tadašnjim predsjednikom Gradskog suda u Tbilisiju M.A.-om kad je taj sud ispitivao predmet podnositelja zahtjeva. Prema snimkama, koje je javno emitiralo nekoliko televizijskih kanala u zemlji, N.Gv. je u zamjenu za navodnu financijsku imovinu zatražio da M.A. podnese ostavku u znak protesta i za svoju ostavku okriviti navodni pritisak Vlade na suce.

178. Kasnije je, tijekom javnog intervjuja snimljenog 4. listopada 2016. , N.Gv. priznao da je doista snimio navedeni razgovor s bivšim predsjednikom Gradskog suda. Autentičnost snimke naknadno je potvrđena službenim forenzičkim vještačenjem.

6. Izjave Saveza sudaca Gruzije

179. Dana 31. kolovoza i 20. listopada 2015. Savez sudaca Gruzije, nacionalnog udruženja sudaca, dao je dvije izjave za javnost u vezi s velikom

pozornošću medija posvećenom ispitivanju spora o vlasništvu (vidi stavak 134. ove presude).

180. Izjava od 31. kolovoza 2015., u mjerodavnim dijelovima, glasi kako slijedi:

„... Nužno je odgovoriti na izjavu glavnog direktora društva Rustavi 2, koju je uživo emitirao taj televizijski kanal, a u kojoj je on u odnosu na raspravnog suca [T.U.-a] koristio izraze kao što je „*Sonder-sudac*“ koji je sudjelovao u pokušaju „rušenja pravosuđa“. ...

Savez sudaca poštuje rad medija i izražava spremnost da javnosti pruža informacije i podržava slobodu izražavanja. Ipak, potrebno je dodati da omalovažavajuće i prijeteeće izjave predstavnika medijskih kuća i uvrede upućene sucima i pravosuđu ne pridonose dostojanstvu medijskog okruženja, a posebice televizijskog kanala. Takav stav ostavlja dojam da je stranka u postupku namjerno pokušala omalovažiti dostojanstvo suca u očima javnosti kako bi postigla subjektivno željeni ishod [u sporu] vršenjem pritiska na sud. Nadamo se da se ta namjera neće ostvariti i da suci neće odstupiti od načela neovisnosti, nepristranosti i jednakosti. ...

Sloboda izražavanja bez ikakve je sumnje temelj demokratskog društva, a predstavnici državne vlasti moraju moći podnijeti potkrijepljene kritike. Međutim, izjave čija je jedina svrha uništiti ugled određenog suca, uputiti jasne prijetnje i uvrede, moraju se osuditi. ...“

181. Najrelevantniji izvadci iz izjave od 20. listopada 2015. glase kako slijedi:

„... Primjerice, ... glavni direktor društva Rustavi 2 ... pozvao se na niz okolnosti u prilog navodu da sudac [T.U.] nije nepristran. Jednom je prilikom glavni direktor nazvao suca ‘članom tima ministra pravosuđa’ i ‘*Sonder-sucem* koji djeluje pod zapovjedništvom tog ministra’. Drugom je prilikom [glavni direktor] optužio suca za korupciju, odnosno da je prihvatio mito u zamjenu za donošenje pristrane odluke. Trećom je pak prilikom televizijski kanal Rustavi 2 izjavio da suca ‘tijelo kaznenog progona drži u zatočeništvu’ u odnosu na kazneni predmet koji se vodio protiv sučeve majke ...

Kojoj svrsi služe izjave glavnog direktora društva Rustavi 2? Treba napomenuti da je on ... sam dao odgovor na to pitanje. Nikada nije porekao da sve njegove izjave služe svrsi umjetnog stvaranja preduvjeta za podnošenje zahtjeva za izuzeće raspravnog suca. ...

U najboljem interesu sudbene vlasti (a ne u interesu pojedinačnog predmetnog suca), trebalo bi u obzir uzeti sljedeće dvije potrebe:

1. Medijsko izvještavanje o sudskom sporu mora biti u obliku „usporednog sudskog postupka“;

2. Potrebno je izbjegavati stvaranje prethodnih dojmova i sklonosti u javnosti (u pogledu konkretnog ishoda sudskog spora).

Nepoštovanje dviju gore navedenih pretpostavki narušit će pravo na pošteno suđenje, što uključuje i pravo da nepristrani sud ispita slučaj. U takvoj bi situaciji javnost svaku vrstu odluke bez obzira na ishod koju donese bilo koji pojedinačni sudac o dotičnom sudskom sporu mogla smatrati rezultatom nepropisnog utjecaja na pravosuđe.

Udruženje sudaca ne može propustiti reagirati na navedenu činjenicu. Nije riječ o jedinstvenoj, izoliranoj činjenici koja bi s vremenom bila zaboravljena. Ova bi činjenica

mogla imati dugotrajne posljedice te bi se mogla ponavljati u budućnosti. Vjerujemo da ... različiti pravni krugovi u zemlji trebaju ocijeniti ulazi li ponašanje društva Rustavi 2 i njegovih predstavnika u opseg slobode izražavanja ...“

II. MJERODAVNO DOMAĆE PRAVO I PRAKSA

A. Građanski zakonik, koji je bio na snazi u relevantno vrijeme

1. Poglavlje o ugovornom pravu

182. Posebno poglavlje Građanskog zakonika, koje se sastoji od članaka 50. - 114., bilo je posvećeno pitanjima koja se odnose na ugovorno pravo.

183. Članak 54. i članak 55. stavak 1. Građanskog zakonika glase kako slijedi:

Članak 54. – Ugovori koji su u suprotnosti s pravnim poretkom i prihvaćenim moralnim načelima

„Ugovor koji je u suprotnosti s pravilima i zabranama utvrđenim zakonom ili javnim poretkom i prihvaćenim moralnim načelima je ništavan.“

Članak 55. – Ugovori sklopljeni zlouporabom ovlasti su ništavni

„1. Ugovor se može proglasiti ništavnim ako je razlika između preuzetih obveza i predložene naknade izrazito nerazmjerna, a ugovor je sklopljen samo zato što je jedna od stranaka zloupotrijebila svoju tržišnu moć ili zlonamjerno iskoristila teškoće ili naivnost druge stranke.“

184. Sukladno članku 61. stavku 1. Građanskog zakonika, ništavan se ugovor smatrao ništavnim od trenutka sklapanja.

185. Potpoglavlje II. Zakonika, koje se sastoji od članaka 72. - 89., odnosilo se na tri posebne vrste ništavnih ugovora – ugovore sklopljene pogreškom, prijevarom i ugovore sklopljene pod prisilom. Posebnim odredbama u tom potpoglavlju nadalje su bili predviđeni posebni rokovi zastare u vezi s odustajanjem od svake od tri vrste ništavnih ugovora.

186. U pogledu ništavnog ugovora sklopljenog pod prisilom, u članku 85. Građanskog zakonika taj je pojam definiran kako slijedi:

Članak 85. – Ugovor sklopljen pod prisilom

„Upotreba prisile (sile ili prijetnje silom) u svrhu navođenja osobe da sklopi ugovor daje pravo toj osobi da poništi ugovor.“

187. Međutim, člankom 89. bio je propisan poseban rok zastare u vezi s ostvarivanjem prava na poništenje ugovora sklopljenog pod prisilom, u smislu članka 85. Predmetna odredba glasi kako slijedi:

Članak 89. – Rok zastare za poništenje ugovora sklopljenog pod prisilom

„Poništenje ugovora sklopljenog pod prisilom moguće je u roku od jedne godine od trenutka prestanka postojanja situacije koja predstavlja prisilu.“

2. Poglavlje o izračunavanju rokova

188. Posebno poglavlje Građanskog zakonika, koje se sastoji od članaka 121. - 146., bilo je posvećeno općim načelima kojima je uređeno izračunavanje raznih rokova predviđenih u Građanskom zakoniku. Konkretno, članak 128. stavak 3. i članak 138. glase kako slijedi:

Članak 128. – Pojam; vrste

„1. Zakonom propisani rok zastare primjenjuje se na pravo zahtijevanja od druge osobe da izvrši ili se suzdrži od izvršavanja određene radnje. ...

3. Opći zakonom propisani rok zastare iznosi deset godina.“

Članak 138. – Prekid tijeka roka zastare podnošenjem tužbe

„Tijek roka zastare prekida se kada ovlaštena osoba podnese tužbu sudu ili na neki drugi način iznese potraživanje podnošenjem zahtjeva ili izjave nadležnoj državnoj službi ...“

3. Poglavlje o pokretnoj imovini

189. Članak 187. stavak 2. Građanskog zakonika, koji je bio dio poglavlja posvećenog uređenju vlasništva nad pokretnom imovinom (koje se sastoji od članaka 186. - 97.), glasi kako slijedi:

Članak 187. – Stjecatelj treće strane u dobroj vjeri

„2. Stjecatelj treće strane pokretne imovine ne može se smatrati stjecateljem u dobroj vjeri ako je prvobitni vlasnik izgubio predmetnu imovinu, [ako je imovina] nezakonito prisvojena, ili [ako je stjecatelju] na drugi način imovina oduzeta protiv njegove ili njezine volje ili ako je stjecatelj treće strane stekao tu imovinu besplatno. Ta se ograničenja ne mogu primjenjivati u vezi s novcem, financijskim vrijednosnim papirima i/ili imovinom koja se prodaje na javnoj dražbi.“

4. Poglavlje o odštetnom pravu

190. Još jedno posebno poglavlje Građanskog zakonika, koje se sastoji od članaka 992. - 1016., odnosilo se na građanske povrede. U članku 992. štetna je radnja definirana kako slijedi:

Članak 992. – Pojam štetne radnje

„Osoba koja prouzroči gubitak ili štetu bilo nezakonitim, namjernim ili nepažljivim postupanjem mora pružiti naknadu u odnosu na tu štetu.“

191. Člankom 1008. bio je predviđen poseban rok zastare za štetne radnje:

Članak 1008. – Rok za potraživanje naknade štete

„Naknada štete u odnosu na građansku povredu može se potraživati u roku od tri godine od trenutka kada oštećenik sazna za postojanje štete ili sazna identitet počinitelja.“

B. Zakon o parničnom postupku, koji je bio na snazi u relevantno vrijeme

192. Člankom 2. stavkom 1. Zakona o parničnom postupku bilo je određeno opće pravno načelo:

„Svakom se jamči sudska zaštita njegovih ili njezinih prava. ...“

193. Članak 33. Zakona o parničnom postupku, kojim je bio uređen postupak za podnošenje zahtjeva za izuzeće suca, glasi kako slijedi:

„Stranke trebaju podnositi zahtjeve za izuzeće suca u pisanom obliku. U tom se zahtjevu navode razlozi za izuzeće, a zahtjev se podnosi tijekom pripreme za pripremno ročište. Zahtjev za izuzeće može se podnijeti kasnije samo ako je osoba koja traži izuzeće saznala za razloge za izuzeće ili su ti razlozi nastali nakon početka glavne rasprave. U tom se slučaju zahtjev za izuzeće može podnijeti prije zaključnog iznošenja tvrdnji stranaka.“

194. Prema članku 83., samo su se formalne stranke u parničnom postupku – tužitelj, tuženik ili treća strana – mogle obratiti sudu i ostvarivati svoja postupovna prava podnošenjem zahtjeva.

195. Člancima 88. - 92. Zakona o parničnom postupku bio je uređen način na koji se treće strane mogu uključiti u parnični postupak. Konkretno, u odredbama su se razlikovale dvije potkategorije trećih strana: „treća strana koja je podnijela samostalan zahtjev u odnosu na predmet građanskog spora“ (članak 88.) i „treća strana koja nije podnijela samostalan zahtjev u odnosu na predmet građanskog spora“ (članci 89. - 91.). Pravne odredbe koje su se odnosile na potonju potkategoriju glase kako slijedi:

Članak 89. – Treća strana koja nije podnijela samostalan zahtjev

„Svaka zainteresirana osoba koja ne podnese samostalan zahtjev u odnosu na predmet građanskog spora o kojem je riječ može zatražiti dopuštenje da se umiješa u parnični postupak kao treća strana u ime tužitelja ili tuženika ako ishod tog postupka može utjecati na [njegova ili njezina] prava i odgovornosti u odnosu na bilo koju od tih dviju stranaka (tužitelja ili tuženika). Nakon što ispita očitovanja dviju stranaka o tom pitanju, sud će odlučiti hoće li ili neće dopustiti taj zahtjev.“

Članak 90. – Sudjelovanje treće strane [koja nije podnijela samostalan zahtjev] na zahtjev jedne od stranaka u postupku

„1. Bilo koja od stranaka u parničnom postupku (tužitelj ili tuženik) ima pravo zatražiti od suda da kao treću stranu uključi osobu koja nije podnijela samostalan zahtjev u odnosu na predmet građanskog spora. Taj se zahtjev može podnijeti pisanim ili usmenim putem i u njemu moraju biti navedeni razlozi. Sud će zatim, nakon ispitivanja očitovanja obje stranaka o tom pitanju, donijeti rješenje kojim se zahtjev dopušta ili odbija.“

2. Rješenje suda o pitanju uključivanja treće strane na zahtjev bilo tužitelja bilo tuženika može se osporiti pred višim sudom, zajedno s presudom o osnovanosti.“

Članak 91. – Postupovna prava treće strane [koja nije podnijela samostalan zahtjev]

„Treća strana koja nije podnijela samostalan zahtjev u odnosu na predmet građanskog spora uživa sva postupovna prava i od nje se očekuje da poštuje sve postupovne dužnosti koje su obično predviđene za redovnu stranku u postupku (tužitelja ili tuženika), osim sljedećih postupovnih prava: [pravo] povećati, smanjiti ili promijeniti predmet spora, ustupiti zahtjev, povući tužbu ili zahtjev, postići prijateljsko rješenje, podnijeti protutužbu i pokrenuti ovršni postupak na temelju pravomoćne sudske odluke.“

196. Članci 191. - 199.⁽¹⁾ sačinjavali su poglavlje XXIII. o privremenim mjerama zabrane. Najrelevantnije odredbe iz tog poglavlja glase kako slijedi:

Članak 191. – Zahtjev za privremenu mjeru zabrane

„1. Tužitelj može sudu podnijeti zahtjev za privremenu mjeru zabrane. U zahtjevu se navode okolnosti koje bi mogle nedvojbeno ukazivati na to da bi, u nedostatku tražene mjere, izvršenje konačne odluke u dotičnom predmetu, ponovna uspostava povrijeđenog prava ili povrat potraživanog interesa postali bilo nemogući bilo vrlo složeni, ili da bi mogla nastati izravna i nepopravljiva šteta. ... Prilikom razmatranja treba li odobriti traženu mjeru, sud bi se, među ostalim čimbenicima, trebao voditi izgledima zahtjeva. Međutim, ta se ocjena [izgleda zahtjeva] provodi ne dovodeći u pitanje pravomoćnu odluku sudova o osnovanosti zahtjeva. ...“

Članak 194. - Rješenje o privremenim mjerama zabrane

„1. Sud donosi rješenje kojim se primjenjuje privremena mjera zabrane, a koje mora biti u skladu s pretpostavkama članka 285. ovog Zakona i u kojem mora biti navedena točna priroda primijenjene mjere.

2. Tuženik može uložiti žalbu protiv rješenja kojim se primjenjuje privremena mjera.
...

3. Rok za podnošenje žalbe protiv rješenja suda o privremenoj mjeri je pet dana. Taj se rok ne može produljiti, a započinje teći nakon što se tuženoj stranci dostavi rješenje o privremenim mjerama.“

Članak 196. - Zamjena jedne vrste privremene mjere zabrane drugom

„1. Na zahtjev jedne od stranaka u postupku, jedna vrsta privremene mjere zabrane može se zamijeniti drugom.

2. Pitanja zamjene jedne vrste privremenih mjera drugom mogu se razmatrati u bilo kojoj fazi postupka. ...“

Članak 197.⁽¹⁾ - Prihvatanje i ispitivanje žalbe [protiv rješenja o mjeri zabrane] od strane suda. Upućivanje zahtjeva i materijala iz spisa predmeta višem sudu

„1. Sud će razmotriti žalbu [protiv rješenja o mjeri zabrane] u skladu s postupkom propisanim ovim Zakonom ...

2. Ako sud utvrdi da je žalba dopuštena i potkrijepljena, dopustit će ju. U suprotnom, žalba će se zajedno s materijalima iz spisa predmeta uputiti višem sudu. ...

3. Rok za ispitivanje žalbe protiv rješenja o mjeri zabrane ograničen je na dvadeset dana.

4. Prigovor će razmatrati viši sud u skladu s postupcima predviđenim u člancima 419. i 420. ovog Zakona.“

Članak 198. – Privremene mjere zabrane

„1. O tome koju je točno vrstu privremene mjere zabrane potrebno primijeniti u predmetu sud će odlučiti na temelju zahtjeva tužitelja u kojem su navedeni razlozi.

2. Sljedeće privremene mjere zabrane [mogu se primijeniti u parničnom postupku]:

(a) Zamrzavanje imovine, novca ili drugih financijskih vrijednosnih papira u vlasništvu okrivljenika ...“

Članak 199.⁽¹⁾ – Ukidanje privremene mjere

„Privremenu mjeru zabrane koja je primijenjena u odnosu na neku građansku tužbu mora ukinuti sud ako su sudovi tužbu odbacili, odbili ili ju nisu ispitivali ili ako je povezani parnični postupak obustavljen na bilo koji drugi način. Protiv rješenja suda o ukidanju predmetne privremene mjere može se uložiti žalba višem sudu u skladu s postupkom propisanim zakonom. Privremena mjera također se mora ukinuti ako su stranke postigle prijateljsko rješenje, osim ako se same strane nisu dogovorile o drugom načinu postupanja.“

197. Sukladno članku 393. stavcima 1. i 2., samo se zakonitost presude donesene povodom žalbe mogla osporiti u reviziji. Sporna bi se presuda smatrala nezakonitom ako je žalbeni sud pogrešno primijenio ili protumačio zakonske odredbe.

198. Člankom 396. stavkom 1. točkom (f) od žalitelja se zahtijevalo da u svojoj reviziji navede one činjenice koje su potvrđivale navodne povrede postupnog prava ako se u reviziji dovode u pitanje ne samo materijalnopravne već i postupnopravne odredbe.

199. Članci 399. - 412. Zakona o parničnom postupku bili su dio poglavlja XLIX. - L. koja su sadržavala pravila kojima je uređeno vođenje postupka pred kasacijskim sudom. Najrelevantnije odredbe glase kako slijedi:

Članak 404. – Opseg preispitivanja osporene presude

„1. Kasacijski sud preispituje [osporenu] presudu samo u onoj mjeri u kojoj se ona pobija u reviziju. Kasacijski sud ne može izaći izvan okvira činjenica na koje se pozvalo na temelju članka 396. stavka 1. točke (f) i na vlastitu inicijativu ispitati druge postupovne povrede.“

Članak 407. – Činjenične osnove za reviziju

„1. Kasacijski sud uzet će u obzir podneske stranke samo u onoj mjeri u kojoj su navedeni u spisu predmeta ili u presudi donesenoj povodom žalbe; samo se činjenice podnesene na temelju članka 396. stavka 1. točke (f) mogu uzeti u obzir.

2. [Kasacijski] sud obvezan je utvrđenjem činjenica [žalbenog suda], osim ako nije iznesen dodatan i osnovan revizijski prigovor.“

Članak 408. – Usmena rasprava

„3. U slučaju da kasacijski sud to smatra primjerenim ..., može donijeti odluku u predmetu bez održavanja usmene rasprave. Stranke će biti obaviještene o takvoj odluci.“

Članak 411. – Presuda kasacijskog suda

„Kasacijski će sud sam donijeti [pravomoćnu] odluku ako je žalbeni sud utvrdio okolnosti predmeta bez postupovnih povreda i nema potrebe za dodatnim utvrđivanjem činjenica.“

Članak 412. – Vraćanje predmeta žalbenom sudu na dodatno ispitivanje

„1. Ako kasacijski sud ne može donijeti odluku u predmetu u skladu s člankom 411., ukinut će presudu donesenu povodom žalbe i vratiti predmet na ponovno odlučivanje.

2. Ako kasacijski sud ukine osporenu presudu zbog pravne ocjene, žalbenom će sudu naznačiti koje je okolnosti predmeta potrebno dodatno ispitivati, kakvi se dokazi moraju prikupiti i koje se druge procesne radnje moraju provesti.“

200. Članci 414. - 420. sačinjavali su poglavlje LI. o prethodnim prigovorima. Najrelevantnije odredbe iz tog poglavlja glase kako slijedi:

Članak 414. - Prethodni prigovor

„1. Protiv rješenja suda može se podnijeti prethodni prigovor samo u situacijama koje su izričito dopuštene na temelju ovog Zakona.

2. Prethodni prigovor može podnijeti stranka u postupku protiv koje je rješenje doneseno, kao i osoba na koju se rješenje izravno odnosi.“

Članak 415. – Podnošenje prethodnog prigovora

„Prethodni prigovor podnosi se istom sudu koji je donio rješenje. ...“

Članak 416. – Rok

„Prethodni prigovor podnosi se nadležnom sudu u roku od dvanaest dana. Taj se rok ne može produljiti ni ponovno uspostaviti, a započinje teći od trenutka dostave pobijanog rješenja relevantnoj stranci ili objave tog rješenja u nazočnosti relevantne stranke. ...“

Članak 417. – Prijenos prethodnog prigovora višem sudu

„Prethodni prigovor, zajedno sa spisom predmeta, bit će poslan (od strane suda koji ga je zaprimio) višem sudu na ispitivanje.“

Članak 419. – Odluka o prethodnom prigovoru

„1. Viši će sud razmotriti prethodni prigovor i o njemu donijeti odluku u roku od dva mjeseca od primitka tog prigovora. ...

3. Odluka višeg suda o podnesenom prethodnom prigovoru pravomoćna je i protiv nje nije moguće dalje ulagati žalbu.“

Članak 420. – Pravila za ispitivanje prethodnog prigovora

„Prethodni prigovor ispituje nadležni viši sud u skladu s pravilima koja se obično primjenjuju na taj stupanj nadležnosti.“

C. Praksa Vrhovnog suda

201. Obje su stranke dostavile niz odluka koje je donio Vrhovni sud Gruzije kako bi prikazale kako se različite odredbe Zakona o parničnom postupku, osobito one kojima se uređuje postupak za izricanje privremene mjere zabrane, primjenjuju u praksi.

1. Praksa koju su dostavili podnositelji zahtjeva

202. U nastavku je naveden sažet pregled najrelevantnijih primjera odluka Vrhovnog suda koje su dostavili podnositelji zahtjeva.

(a) Odluka Vrhovnog suda od 13. svibnja 2016. (predmet br. AS-277-263-2016)

203. U svojoj odluci od 13. svibnja 2016. u vezi s građanskim predmetom upisanim pod brojem AS-277-263-2016, Vrhovni sud, ukinuvši odluku nižeg suda, Žalbenog suda u Tbilisiju, naveo je u stavcima 12., 14. i 21. - 28. svoje odluke da je pravo na žalbu protiv rješenja o mjeri zabrane na temelju članka 194. stavka 2. Zakona o parničnom postupku ograničeno ne samo na tuženika (sukladno strogoj tumačenju članka 194. stavka 2.) već ga može ostvariti i pogođena osoba, odnosno, osoba na čija prava i zakonite interese utječe osporena mjera zabrane (kada se članak 194. stavak 2. tumači u vezi s općim odredbama kao što su članak 2. i članak 414. stavak 2. Zakona o parničnom postupku).

204. U stavku 32. i izreci iste odluke, Vrhovni je sud napomenuo da je žalbu koju je podnijela pogođena osoba protiv rješenja o mjeri zabrane potrebno ispitati u skladu s člancima 197.⁽¹⁾, 419. i 420. Zakona o parničnom postupku, odnosno u skladu s pravilima kojima je uređeno ispitivanje prethodnih prigovora. Stoga je tu žalbu, koju je podnijela pogođena osoba, prvo trebao ispitati sud koji je odredio mjeru zabrane (Žalbeni sud u Tbilisiju), a tek zatim ju je mogao ispitati viši sud (Vrhovni sud).

(b) Odluke Vrhovnog suda od 6. travnja 2017. (predmet br. AS-175-164-2017) i 6. siječnja 2015. (predmet br. AS-1135-1081-2014)

205. U svojim odlukama od 6. travnja 2017. i 6. siječnja 2015. u vezi s građanskim predmetima upisanim pod br. AS-175-164-2017 i AS-1135-1081-2014, Vrhovni sud, potvrđujući odluke nižeg suda, Žalbenog suda u Tbilisiju, potvrdio je pravilo sadržano u članku 199.⁽¹⁾ Zakona o parničnom postupku, u skladu s kojim se, nakon što osoba prestane biti tuženik u građanskom predmetu (odnosno, kad se zahtjev protiv tog tuženika odbije pravomoćnom i obvezujućom odlukom), mjera zabrane koja se primjenjuje

na tu osobu mora ukinuti čak i ako se ispitivanje predmeta o osnovanosti nastavlja u odnosu na ostale tuženike.

206. Vrhovni je sud dalje potvrdio da je pravilo sadržano u članku 199.⁽¹⁾ Zakona o parničnom postupku – neodrživost mjere zabrane u odnosu na osobu koja je prestala biti tuženik – potrebno ispitati u skladu s člancima 197.⁽¹⁾, 419. i 420. istog Zakona, odnosno u skladu s pravilima kojima je uređeno ispitivanje prethodnih prigovora. Stoga je tu žalbu, koju je tužitelj podnio protiv odluke o ukidanju mjere zabrane određene bivšem tuženiku, prvo trebao ispitati sud koji je odobrio ukidanje mjere (Žalbeni sud u Tbilisiju), a tek zatim ju je mogao ispitati viši sud (Vrhovni sud).

(c) Odluka Vrhovnog suda od 29. prosinca 2016. (predmet br. AS-806-773-2016)

207. U svojoj odluci od 29. prosinca 2016. u vezi s građanskim predmetom upisanim pod brojem AS-806-773-2016, Vrhovni sud, potvrđujući odluku nižeg suda, Žalbenog suda u Tbilisiju, potvrdio je pravilo sadržano u članku 199.⁽¹⁾ Zakona o parničnom postupku, u skladu s kojim se, nakon što osoba prestane biti tuženik u građanskom predmetu (odnosno, kad se zahtjev protiv tog tuženika odbije pravomoćnom i neopozivom odlukom), mjera zabrane koja se primjenjuje na tu osobu mora ukinuti čak i ako se ispitivanje predmeta o osnovanosti nastavlja u odnosu na ostale tuženike (stavci 14. i 15. odluke).

208. Vrhovni sud dalje je tumačio članak 199.⁽¹⁾ Zakona o parničnom postupku presudivši da, kad građanski sud propusti ukinuti mjeru zabrane u odnosu na osobu koja je prestala biti tuženik u predmetu, ta osoba, bivši tuženik, ima pravo podnijeti zahtjev za ukidanje mjere zabrane u bilo kojoj kasnijoj fazi. Vrhovni sud naveo je da se na to pravo na podnošenje zahtjeva za ukidanje mjere *ex post factum* ne primjenjuje nikakav rok i da se može ostvariti u svakom trenutku. Nadalje je naveo da se svaki takav zahtjev za ukidanje privremene mjere *ex post factum* mora podnijeti sudu u skladu s člankom 197.⁽¹⁾ Zakona o parničnom postupku, odnosno u skladu s pravilima kojima su uređeni prethodni prigovori (stavak 15. *in fine* odluke). Konkretno, osoba koja je prestala biti tuženik u građanskom predmetu mora prvo podnijeti prethodni prigovor sudu koji je propustio ukinuti mjeru zabrane, sud kojem se obratila zatim treba donijeti odluku o zahtjevu za ukidanje mjere, i tek zatim se žalba protiv te odluke može podnijeti višem sudu na temelju članka 197.⁽¹⁾ stavka 4. i članaka 419. i 420. Zakona. Upravo se tako mjerodavni postupak povodom prigovora odvijao u tom predmetu, a Vrhovni ga je sud potvrdio kao primjereno postupovno sredstvo (stavci 7. - 12., 15. *in fine*, 17. - 22. i izreka odluke od 29. prosinca 2016.).

(d) Odluka Vrhovnog suda od 13. studenog 2012. (predmet br. AS-1185-1114-2012)

209. U svojoj odluci od 13. studenog 2012. u vezi s građanskim predmetom upisanim pod brojem AS-1185-1114-2012, Vrhovni sud pružio je tumačenje članka 196. Zakona o parničnom postupku. Sud je posebice presudio da, na temelju navedenog pravila, ili tužitelj ili tuženik imaju pravo, kao formalna stranka u postupku, zatražiti zamjenu izrečene mjere zabrane drugom vrstom mjere. Nadalje je naveo da korištenje tog pravila od strane tužitelja ili tuženika ne može biti podložno nikakvom roku i da ovisi samo o promjeni okolnosti u predmetu koji se razmatra. Iz odluke, osobito njezine izreke, također je proizlazilo da zahtjeve za zamjenu jedne vrste mjere zabrane drugom mogu podnijeti ili tužitelj ili tuženik u skladu s člancima 197.⁽¹⁾, 419. i 420. Zakona o parničnom postupku, odnosno u skladu s pravilima kojima je uređeno ispitivanje prethodnih prigovora.

(e) Odluka Vrhovnog suda od 17. studenog 2008. (predmet br. AS-934-1139-08)

210. U svojoj odluci od 17. studenog 2008. u vezi s građanskim predmetom upisanim pod brojem AS-934-1139-08, Vrhovni sud, potvrđujući odluku nižeg suda, Žalbenog suda u Tbilisiju, potvrdio je da, na temelju članka 196. Zakona o parničnom postupku, tuženik, formalna stranka u postupku, ima pravo podnijeti zahtjev za zamjenu jedne vrste imovine koja je predmet privremene mjere zabrane drugom (odnosno, vrstom imovine koju zabrana pogađa) u bilo kojoj fazi postupka. Iz odluke je također jasno proizlazilo da zahtjeve temeljene na članku 196. Zakona o parničnom postupku mogu podnijeti ili tužitelj ili tuženik u skladu s postupkom predviđenim člancima 197.⁽¹⁾, 419. i 420. Zakona, odnosno u skladu s pravilima kojima je uređeno ispitivanje prethodnih prigovora.

(f) Odluka Vrhovnog suda od 2. veljače 2016. (predmet br. AS-1215-1140-2015)

211. U svojoj odluci od 2. veljače 2016. u vezi s građanskim predmetom upisanim pod brojem AS-1215-1140-2015, Vrhovni sud potvrdio je pravilo sadržano u članku 199.⁽¹⁾ Zakona o parničnom postupku, u skladu s kojim se, nakon što osoba prestane biti tuženik u građanskom predmetu (odnosno, kad se zahtjev protiv tog tuženika odbije pravomoćnom i neopozivom odlukom), mjera zabrane koja se primjenjuje na tu osobu mora ukinuti čak i ako se ispitivanje predmeta o osnovanosti nastavlja u odnosu na ostale tuženike. Kao što potvrđuje ovaj građanski predmet, to je pravilo bilo valjano u odnosu na spor vezan uz pravne subjekte, odnosno u slučaju kada je bivši tuženik, koji je uspješno ishodio obustavu privremene mjere zabrane (zamrzavanje njegove korporativne imovine) na osnovi članka 199.⁽¹⁾, zastupao društvo isključivo u vlasništvu drugog tuženika u odnosu na kojeg se parnični postupak i dalje vodio (stavci 11. i 12. odluke).

212. Vrhovni je sud potvrdio da se zahtjev za ukidanje privremene mjere zabrane na osnovi članka 199.⁽¹⁾ mora podnijeti sudu u skladu s člankom

197.⁽¹⁾ Zakona o parničnom postupku, odnosno u skladu s pravilima kojima je uređeno ispitivanje prethodnih prigovora.

(g) Odluke Vrhovnog suda od 6. ožujka i 17. studenog 2017. (predmeti br. AS-28-25-2017 i AS-1113-1033-2017)

213. U svojim odlukama od 6. ožujka i 17. studenog 2017. u vezi s građanskim predmetima upisanim pod br. AS-28-25-2017 odnosno AS-1113-1033-2017, Vrhovni je sud potvrdio, s jedne strane, da je ostvarivanje prava na podnošenje zahtjeva za promjenu privremene mjere zabrane vezano uz stranku u postupku (tužitelja, okrivljenika ili treću stranu) i, s druge strane, da takav zahtjev ne podliježe nikakvim rokovima i može se podnijeti u bilo kojoj fazi postupka. Vrhovni je sud dalje potvrdio da se zahtjev za promjenu privremene mjere zabrane na osnovi članka 196. mora podnijeti nadležnom sudu u skladu s člankom 197.⁽¹⁾ Zakona o parničnom postupku, odnosno u skladu s pravilima kojima je uređeno ispitivanje prethodnih prigovora.

2. Praksa koju je dostavila Vlada

214. U nastavku je naveden sažet pregled najrelevantnijih primjera odluka Vrhovnog suda koje je dostavila Vlada.

(a) Odluke Vrhovnog suda od 27. listopada 2014. i 19. travnja 2017. (predmeti br. AS-1102-1051-2014 i AS-471-439-2017)

215. U svojim odlukama od 27. listopada 2014. i 19. travnja 2017. u vezi s građanskim predmetima upisanim pod br. AS-1102-1051-2014 odnosno AS-471-439-2017, Vrhovni je sud potvrdio da se, sukladno člancima 197.⁽¹⁾ i 419. Zakona o parničnom postupku, pitanja koja se odnose na privremene mjere zabrane moraju ispitati samo na dvije razine nadležnosti, a odluke višeg suda koje su rezultat podnošenja prethodnog prigovora pravomoćne su i obvezujuće i nikakva daljnja žalba ne može se podnijeti protiv pravomoćnih odluka donesenih povodom žalbi.

(b) Odluka Vrhovnog suda od 18. svibnja 2018. (predmet br. 194-194-2018)

216. U svojoj odluci od 18. svibnja 2018. u vezi s građanskim predmetom upisanim pod brojem 194-194-2018, Vrhovni sud napomenuo je da se opće načelo sadržano u članku 2. stavku 1. Zakona o parničnom postupku – pravo na sudsku zaštitu – ne može spojiti s jamstvom podnošenja zahtjeva sudu u suprotnosti s mjerodavnim postupovnim pretpostavkama. Po svojoj prirodi, ostvarivanje prava na pristup sudu mora biti u skladu s raznim postupovnim pravilima. Parničnim postupkom predviđena su ne samo prava već i razne postupovne obveze, a te obveze moraju ispuniti svi koji se žele obratiti sudu radi zaštite svojih građanskih prava (stavci 12. i 13. odluke).

(c) Odluke Vrhovnog suda od 10. ožujka 2015. i 29. srpnja 2016. (predmeti br. AS-116-109-2015 i AS-650-621-2016)

217. U svojim odlukama od 10. ožujka 2015. i 29. srpnja 2016. u vezi s građanskim predmetima upisanim pod br. AS-116-109-2015 odnosno AS-650-621-2016, Vrhovni je sud potvrdio, s jedne strane, da je ostvarivanje prava na podnošenje zahtjeva za promjenu privremene mjere zabrane vezano uz stranku u postupku (tužitelja, okrivljenika ili treću stranu) i, s druge strane, da takav zahtjev ne podliježe nikakvim rokovima i može se podnijeti u bilo kojoj fazi postupka. Vrhovni je sud dalje potvrdio da se zahtjev za promjenu privremene mjere zabrane na osnovi članka 196. mora podnijeti nadležnom sudu u skladu s člankom 197.⁽¹⁾ istog Zakona, odnosno u skladu s pravilima kojima je uređeno ispitivanje prethodnih prigovora.

(d) Odluka Vrhovnog suda od 30. rujna 2015. (predmet br. AS-661-628-2014)

218. U svojoj odluci od 30. rujna 2015. u vezi s građanskim predmetom upisanim pod brojem AS-661-628-2014, Vrhovni je sud naveo da se „neizravni dokazi prisile mogu izvesti pred sudom kako bi se potkrijepio vjerojatan uzrok ograničenja slobodne volje“ u ugovornim odnosima, u smislu članka 85. Građanskog zakonika.

(e) Sudska praksa Vrhovnog suda o primjeni članka 138. Građanskog zakonika

219. Vlada je dostavila ilustrativni primjer prakse Vrhovnog suda u vezi s primjenom članka 138. Građanskog zakonika (vidi stavak 188. ove presude). Konkretno, dostavila je osam odluka koje je Vrhovni sud donio između 2002. i 2017. godine (odnosno, prije i nakon konačnog ispitivanja spora o vlasništvu u ovom predmetu), a u kojima je potvrđeno načelo prekida tijekom bilo koje vrste propisanog roka zastare sadržanog u Građanskom zakoniku podnošenjem ili građanske ili kaznene tužbe.

220. Konkretno, u jednoj od gore navedenih odluka, koju je Vrhovni sud donio 15. ožujka 2002. u građanskom predmetu upisanom pod br. 3/1186-01, u kojem se, slično kao u ovom predmetu, rješavalo pitanje zastare u odnosu na ugovore sklopljene pod prisilom, Vrhovni je sud presudio da je, sukladno člancima 85. i 89. Građanskog zakonika, ostvarivanje prava na poništenje ugovora sklopljenog pod prisilom moguće u roku od godinu dana od trenutka kada situacija koja predstavlja prisilu prestane postojati. Istovremeno, u skladu s člankom 138. Građanskog zakonika, tijekom roka zastare treba se prekinuti ako odgovarajuća osoba podnese građansku tužbu ili pokuša ishoditi namirenje potraživanja na drugi način, kao što je podnošenje dokumenta kojim se potvrđuje postojanje tužbe bilo kojoj državnoj službi ili sudu, ili ishoda rješenja o ovrsi.

221. Vrhovni sud utvrdio je u predmetu koji je razmatrao da je tijekom roka zastare od godinu dana na temelju članka 89. bio prekinut kada je R.K. (podnositelj revizije u navedenom predmetu) podnio tužiteljstvu kaznenu prijavu u vezi s prisilom pod kojom je sklopio ugovor.

III. NACIONALNI I MEĐUNARODNI INSTRUMENTI

A. Izvješće pučkog pravobranitelja Gruzije o zaštiti ljudskih prava u Gruziji u 2008. godini

222. U Izvješću pučkog pravobranitelja Gruzije o stanju u vezi s poštovanjem ljudskih prava u zemlji u prvoj polovici 2008. godine potvrđena je (na stranici 85.) činjenica da je K.K. podnio kaznenu prijavu Uredu glavnog državnog odvjetnika 1. prosinca 2008. u vezi s navodnom prisilom na ustupanje dionica društva Rustavi 2.

B. Izvješće o poštovanju ljudskih prava u zemlji za Gruziju, koje je objavilo Državno tajništvo Sjedinjenih Američkih Država 11. ožujka 2010.

223. Izvadak iz navedenog izvješća Državnog tajništva Sjedinjenih Američkih Država u vezi sa sporom o vlasništvu nad društvom Rustavi 2 glasi kako slijedi:

„Općenito se smatralo da se nacionalne postaje Rustavi 2 i Imedi u privatnom vlasništvu, dvije najpopularnije televizijske postaje u zemlji, kao i javna televizijska postaja te zemlje pridržavaju provladine uređivačke politike.

U studenom 2008. godine, osnivač i bivši vlasnik društva Rustavi-2, [E.K.], tvrdio je da su mu vlasti zaplijenile televizijsku postaju 2004. godine. U prosincu 2008. godine, sljedeći vlasnik društva Rustavi 2, [K.K.], podnio je prijavu Uredu državnog odvjetnika i Parlamentu u kojoj je tvrdio da je bio prisiljen odreći se svog vlasništva nad postajom 2006. godine pod pritiskom vladinih dužnosnika. Nikakve radnje nisu poduzete povodom prijave.“

C. Bangalorška načela sudačkog ponašanja

224. Nacrt bangalorškog kodeksa sudačkog ponašanja iz 2001. godine (dalje u tekstu: „Bangalorška načela“) usvojila je Sudačka skupina za jačanje sudačkog integriteta, a revidiran je na sastanku okruglog stola predsjednika sudova održanom u Hagu u studenom 2002. godine. Mjerodavna načela sadržana u njemu glase kako slijedi:

„VRIJEDNOST 1: NEOVISNOST

Načelo: Neovisnost sudstva preduvjet je vladavine prava i temeljno je jamstvo poštenog suđenja. Sudac će stoga podržavati i predstavljati primjer sudačke neovisnosti u pojedinačnom i institucionalnom aspektu.

Primjena:

1.1 Sudac će sudsku funkciju obavljati neovisno na osnovi ocjene činjenica suca i u skladu sa savjesnim razumijevanjem zakona, bez bilo kakvih vanjskih utjecaja, poticaja, pritisaka, prijatnji ili miješanja, izravnih ili neizravnih, od bilo koje strane ili iz bilo kojeg razloga.

1.2 Sudac će biti neovisan u odnosu na društvo općenito i u odnosu na određene stranke u sporu o kojem sudac mora odlučiti.

1.3 Sudac ne samo da ne smije biti neprimjereno povezan s izvršnom i zakonodavnom vlašću ni biti pod njihovim utjecajem već i razumni promatrač mora steći dojam da nije s njima povezan i da nije pod njihovim utjecajem.

1.4 Pri izvršavanju sudačkih dužnosti sudac će biti neovisan o kolegama sucima u pogledu odluka koje je dužan samostalno donositi.

1.5 Sudac će poticati i podržavati zaštitne mjere za izvršavanje sudačkih dužnosti s ciljem održavanja i poboljšanja institucionalne i operativne neovisnosti pravosuđa.

1.6 Sudac mora pokazivati i promicati visoke standarde sudačkog ponašanja kako bi ojačao povjerenje javnosti u pravosuđe koje je od temeljne važnosti za održavanje neovisnosti sudstva.

VRIJEDNOST 2: NEPRISTRANOST

Načelo: Nepristranost je ključna za pravilno izvršavanje sudačke dužnosti. Primjenjuje se ne samo na samu odluku već i na proces kojim se odluka donosi.

Primjena:

2.1 Sudac će izvršavati svoje sudačke dužnosti bez pogodovanja, pristranosti ili predrasuda.

2.2 Sudac će osigurati da njegovo ponašanje, na sudu i izvan njega, održava i povećava povjerenje javnosti, pravne struke i partijskih stranaka u nepristranost tog suca i pravosuđa.

2.3 Sudac će se, u mjeri u kojoj je to razumno, ponašati tako da na najmanju mjeru svede prilike u kojima se treba izuzeti iz rasprave ili odlučivanja o predmetima.

2.4 Sudac neće svjesno, dok vodi postupak ili bi ga mogao voditi, iznositi komentare za koje se može razumno očekivati da će utjecati na ishod tog postupka ili narušiti očiglednu poštenost procesa. Sudac također neće javno ili na drugi način iznositi komentare koji bi mogli utjecati na pošteno suđenje bilo koje osobe ili pitanja.

2.5 Sudac će se izuzeti iz sudjelovanja u bilo kojem postupku u kojem ne može nepristrano odlučiti o pitanju ili u kojem razumni promatrač može steći dojam da ne može nepristrano odlučiti o pitanju ... [u]z uvjet da izuzeće suca neće biti potrebno ako nije moguće sastaviti drugi sud koji će rješavati predmet ili ako bi, zbog hitnih okolnosti, nedjelovanje moglo dovesti do pogrešne primjene prava. ...

VRIJEDNOST 4: PRIKLADNOST

Načelo: Prikladnost i dojam prikladnosti ključni su za obavljanje svih aktivnosti suca.

Primjena:

4.1 Sudac će izbjegavati neprikladnost i dojam neprikladnosti u svim sudačkim aktivnostima.

4.2. Kao predmet stalnog nadzora javnosti, sudac mora prihvatiti osobna ograničenja koja bi običan građanin mogao smatrati opterećujućim, a to će učiniti slobodno i samovoljno. Posebice, sudac će se ponašati na način koji je u skladu s dostojanstvom sudačke funkcije. ...

4.6 Kao i svaki drugi građanin, sudac ima pravo na slobodu izražavanja, uvjerenja, udruživanje i okupljanje, ali ostvarujući ta prava, sudac će se uvijek ponašati tako da sačuva dostojanstvo sudačke funkcije i nepristranost i neovisnost sudstva. ...

4.8 Sudac neće dopustiti da obiteljski, društveni ili drugi odnosi neprimjereno utječu na njegovo sudačko ponašanje i rasuđivanje.

4.9 Sudac neće koristiti ni dati koristiti ugled sudačke funkcije za ostvarivanje privatnih interesa suca, člana sučeve obitelji ili bilo koga drugog, i sudac također neće odavati dojam niti će dopustiti drugima da odaju dojam da je bilo tko u posebnom položaju da neprimjereno utječe na njega pri izvršavanju sudačkih dužnosti. ...

4.11 Pod uvjetom da pravilno izvršava sudačke dužnosti, sudac može: ...

4.11.3 biti član službenog tijela ili drugog vladinog povjerenstva, odbora ili savjetodavnog tijela, ako takvo članstvo nije u suprotnosti s dojmom nepristranosti i političke neutralnosti suca; ...

4.13 Sudac može osnovati udruženja sudaca ili im se pridružiti ili sudjelovati u drugim organizacijama koje zastupaju interese sudaca. ...“

225. U ožujku 2007. godine Sudačka skupina za jačanje sudačkog integriteta usvojila je Komentar na Bangalorska načela. Njegovi mjerodavni dijelovi glase kako slijedi:

„65. I izvan suda sudac treba izbjegavati namjerno korištenje riječi ili ponašanje koji mogu stvoriti dojam nedostatka nepristranosti. Sve, od njegovih veza ili poslovnih interesa do primjedbi koje sudac može smatrati ‘bezopasnim zadirkivanjem’, može umanjiti dojam sučeve nepristranosti. Sve pristrane političke aktivnosti i veze trebaju se prekinuti nakon preuzimanja sudačke dužnosti. Pristrana politička aktivnost ili izjave dane od strane suca izvan suda koje se odnose na pristrane javne polemike mogu narušiti nepristranost. Mogu dovesti do nejasnoća u javnosti u pogledu prirode odnosa između pravosuđa s jedne strane i izvršne i zakonodavne vlasti s druge strane. Pristrane radnje i izjave, po definiciji, podrazumijevaju da sudac javno bira stranu u nekoj raspravi. Dojam pristranosti pojačat će se ako, što je gotovo neizbježno, aktivnosti suca potaknu kritike i/ili pobijanje. Ukratko, sudac koji koristi privilegirani položaj sudačke funkcije za ulazak u pristranu političku arenu dovodi u opasnost povjerenje javnosti u nepristranost sudstva. Postoji nekoliko iznimaka. One uključuju komentare suca u prikladnoj prigodi iznesene u obranu sudačke institucije, ili objašnjavanje određenih zakonskih pitanja ili odluka zajednici ili stručnoj publici, ili obranu temeljnih ljudskih prava i vladavine prava. Međutim, čak i u takvim prilikama sudac mora biti oprezan, koliko je to moguće, kako bi izbjegao umiješanost u trenutačne polemike koja bi se mogla razumno smatrati političkim pristranom. Sudac služi svim ljudima, bez obzira na politiku ili društveno gledište. Zato sudac mora nastojati održati povjerenje i pouzdanje svih ljudi, koliko je to razumno moguće. ...

67. Mogućnost sukoba interesa nastaje kada je osobni interes suca (ili osoba koje su mu bliske) suprotstavljen dužnosti suca da nepristrano presuđuje. Nepristranost sudstva odnosi se i na stvarnu nepristranost i na dojam nepristranosti kod razumnog promatrača. U pravosudnim pitanjima, test sukoba interesa mora uključivati kako stvarne sukobe između sučevog osobnog interesa i dužnosti nepristranog presuđivanja tako i okolnosti u kojima bi razumni promatrač razumno primijetio (ili mogao primijetiti) sukob. Primjerice, iako članovi sučeve obitelji imaju svako pravo biti politički aktivni, sudac treba prepoznati da takve aktivnosti članova uže obitelji ponekad mogu, čak i pogrešno, negativno utjecati na percepciju javnosti u pogledu nepristranosti suca. ...

69. Sudac bi trebao odvracati članove obitelji od sudjelovanja u postupcima koji bi razumno mogli izgledati kao iskorištavanje njegove sudačke funkcije. To je nužno kako bi se izbjeglo stvaranje dojma iskorištavanja položaja ili pogodovanja te umanjila mogućnost za izuzeće. ...

81. Općenito prihvaćen kriterij za izuzeće je razumna bojazan od pristranosti. Kako bi se utvrdilo postoji li bojazan od pristranosti ili prejudiciranja primjenjuju se različite formule. One uključuju 'veliku vjerojatnost' pristranosti, 'stvarnu vjerojatnost', 'značajnu mogućnost' i 'razumnu sumnju' o pristranosti. Bojazan o pristranosti mora biti razumna, i mora se javiti kod razumnih, nepristranih i informiranih osoba koje su razmislile to pitanje i koje su o njemu tražile i dobile potrebne informacije. Test uključuje pitanje 'što bi zaključila takva osoba, nakon što je realno i praktično sagledala stvar – i nakon što je o njoj dobro promislila. Bi li takva osoba smatrala da je vjerojatnije da sudac, svjesno ili nesvjesno, neće donijeti poštnu odluku? Osnovno je polazište hipotetski razuman promatrač ponašanja suca kako bi se naglasilo da je test objektivna, utemeljen na potrebi za povjerenjem javnosti u pravosuđe i da se ne temelji isključivo na ocjeni drugih sudaca o sposobnosti ili učinku kolege. ...

90. Ovisno o okolnostima, moglo bi se smatrati da postoji razumna bojazan od pristranosti (a) ako između suca i bilo kojeg člana javnosti koji je uključen u predmet postoji osobno prijateljstvo ili neprijateljstvo; (b) ako sudac dobro poznaje bilo kojeg člana javnosti koji je uključen u predmet, osobito ako vjerodostojnost te osobe može biti značajna za ishod predmeta; (c) ako je, u slučaju kada sudac mora utvrditi vjerodostojnost pojedinca, odbacio dokaze te osobe u prethodnom predmetu na tako izravan način koji dovodi u sumnju sposobnost suca da kasnije otvoreno sagleda dokaze te osobe; (d) ako je sudac izrazio stavove, osobito tijekom rasprave, o bilo kojem pitanju na tako čvrst i neuravnotežen način koji dovodi u razumnu sumnju sposobnost suca da to pitanje ispita objektivno; ili (e) ako bi iz bilo kojeg drugog razloga mogla postojati stvarna osnova za sumnju u sposobnost suca da zanemari vanjske čimbenike, predrasude i naklonosti te sposobnost suca da donese objektivnu presudu u vezi s danim pitanjima. Pod jednakim uvjetima, takav će prigovor slabiti protekom vremena između događaja zbog kojeg navodno postoji opasnost od pristranosti i predmeta u kojem je prigovor podnesen. ...

143. Obitelj, prijatelji i društveni, građanski i profesionalni kolege suca s kojima se redovito druži, s kojima komunicira o pitanjima od zajedničkog interesa ili bojazni, u koje ima povjerenja i u koje se pouzdaje, u položaju su da neprimjereno utječu, ili da se čini da utječu, na suca u izvršavanju sudačkih funkcija. To mogu nastojati činiti u vlastitu korist ili u korist partijskih stranaka i odvjetnika. Sudac će se morati posebno pobrinuti da osigura da na njegovo sudačko ponašanje ili rasuđivanje čak ni podsvjesno ne utječu ti odnosi.“

IV. PODNESCI TREĆIH STRANA

226. Ured pučkog pravobranitelja Gruzije, jedan od dvaju umješaca u ovom predmetu (vidi stavak 5. ove presude), dostavio je svoja stajališta o medijskom okruženju i izazovima u pravosudnom sustavu u zemlji. Najrelevantniji izvadci iz njegovih pisanih očitovanja glase kako slijedi:

„Na početku, pučki pravobranitelj tvrdi da su nezavisni mediji u Gruziji aktivni i slobodno izražavaju širok raspon stajališta. Međutim, kao što se napominje u nedavnom izvješću Državnog tajništva Sjedinjenih Američkih Država o stanju ljudskih prava u Gruziji, organizacije za praćenje poštovanja ljudskih prava izrazile su zabrinutost zbog ograničavajućeg okruženja za pluralizam medija i navodnog političkog miješanja u medije, posebice onog kritičnog prema Vladi. Konkretno, postoje zabrinutosti u vezi s kritiziranjem od strane vlade i njenim miješanjem u navodnu prooporbenu pristranost u nekim medijskim kućama, posebice u najgledanijoj televizijskoj postaji u zemlji, Rustavi 2. ...

Iako je Ustavom Gruzije predviđeno neovisno pravosuđe, ipak postoje naznake miješanja u neovisnost i nepristranost sudstva. ... Pučki pravobranitelj naglašava da jamstva poštenog suđenja uključuju obvezu sudova da pruže dostatno obrazloženje za svoje odluke. Unatoč tome, propust pružanja dostatnog obrazloženja za neku sudsku odluku ponovno je prepoznat kao strukturni problem u Gruziji.“

227. Drugi umješač, Gruzijско udruženje mladih odvjetnika (vidi stavak 5. ove presude), dostavio je svoja stajališta o dva pravna pitanja: (i) međusobnoj povezanosti među člancima 54., 85. i 89. Građanskog zakonika Gruzije i (ii) načelu dodjeljivanja predmeta na domaćim sudovima.

228. Nakon što je pružio vlastitu pravnu analizu mjerodavnog domaćeg prava i prakse, umješač dao je sljedeće zaključne izjave, sažimajući svoje zaključke u pogledu obaju pitanja:

„30. Uzimajući u obzir gore navedeno, treba napomenuti da postojeća sudska praksa pokazuje da, kad je ugovor poništen na temelju članka 85. [Građanskog zakonika], tužitelj mora poštovati jednogodišnji rok za osporavanje, kako je utvrđen u članku 89. ...

42. Kao što gore navedeno pokazuje, pravila kojima se uređuje dodjeljivanje predmeta na ispitivanje imaju ključnu ulogu u podržavanju nepristranosti i neovisnosti relevantnih sudaca koji ispituju predmet, a nepostojanje takvih pravila lako bi moglo dovesti do zlouporabe, što može ugroziti unutarnju neovisnost sudstva. ...“

PRAVO

I. OPSEG PREDMETA PRED SUDOM

A. Pokretanje postupka pred Sudom

1. Zahtjev za privremene mjere koji su podnositelji zahtjeva podnijeli na temelju pravila 39. Poslovnika Suda

229. Dana 3. ožujka 2017., pozivajući se na pravilo 39. Poslovnika Suda, podnositelji zahtjeva zatražili su da Sud odredi sljedeće privremene mjere tuženoj Vladi:

- „i. da se suzdrži od izvršenja presude Vrhovnog suda od 2. ožujka 2017.;
- ii. da se suzdrži od zatvaranja, omogućavanja ili odobravanja zatvaranja društva Rustavi 2 ili miješanja u njegovo emitiranje u bilo kojem obliku;
- iii. da ne zamjenjuje, izravno ili preko svojih predstavnika i/ili povezanih subjekata, upravu i/ili uredništvo društva.“

230. U pogledu osnova za zahtjev, podnositelji su se pozvali na pravo prvog podnositelja zahtjeva na temelju članka 10. Konvencije. Čak i ako se, barem na prvi pogled, predmet doima kao obični građanski spor između privatnih stranaka, prema mišljenju podnositelja zahtjeva, kronologija

navodne kampanje koju je država organizirala protiv društva Rustavi 2 (vidi stavke 32. - 49. ove presude) ukazuje na to da su u pitanju politički interesi. S obzirom na to da je riječ o gotovo jedinom oporbenom televizijskom kanalu u zemlji, čija je uređivačka politika bila izvan kontrole trenutačnih vladajućih snaga, podnositelji zahtjeva tvrdili su da su državna tijela iskoristila K.K.-ovu inače očigledno neosnovanu građansku tužbu kako bi postigla svoj skriveni cilj ušutkavanja slobodne medijske kuće.

231. Zahtjevu podnositelja za privremene mjere nisu bile priložene preslike nijedne domaće odluke, uključujući presudu Vrhovnog suda od 2. ožujka 2017. o osnovanosti spora o vlasništvu i njegovo rješenje doneseno istog dana u vezi s privremenom mjerom zabrane od 5. kolovoza 2015. (vidi stavke 151. i 164. ove presude). Zahtjev je sadržavao samo presliku izreke presude od 2. ožujka 2017.

232. Dana 3. ožujka 2017. Sud je, u iznimnim okolnostima ovog predmeta, primijenio pravilo 39. Poslovnika Suda i ukazao tuženoj Vladi da bi, „u interesu stranaka i pravilnog vođenja postupka pred Sudom, izvršenje odluke Vrhovnog suda od 2. ožujka 2017. trebalo obustaviti i da bi se vlasti trebale suzdržati od miješanja u uređivačku politiku društva podnositelja zahtjeva na bilo koji način“. Privremena mjera trajala je do 8. ožujka 2017.

233. Dana 7. ožujka 2017. Sud je odlučio do daljnjeg potvrditi privremenu mjeru prethodno određenu 3. ožujka 2017.

234. Dana 28. ožujka 2018. Vlada je, zajedno sa svojim očitovanjem o dopuštenosti i osnovanosti predmeta, podnijela zahtjev za ukidanje privremene mjere određene u skladu s pravilom 39. Poslovnika Suda. Među ostalim tvrdnjama, ustvrdila je da nije opravdano primijeniti pravilo 39. u odnosu na predmet u vezi s kojim postoje ozbiljne poteškoće u pogledu dopuštenosti i osnovanosti. Vlada je također ustvrdila da, u mjeri u kojoj je privremena mjera utemeljena na prigovoru prvog podnositelja zahtjeva na temelju članka 10. Konvencije, ustvari ne postoji rizik od nepopravljive štete za pravo tog podnositelja zahtjeva na slobodu izražavanja. Doista, država se nije željela miješati niti se zapravo miješala u uređivačku politiku društva Rustavi 2 ni slobodu širenja informacija i ideja. Uređivačka politika prvog podnositelja zahtjeva bila je nepromijenjena od trenutka kada je GDC došao na vlast u listopadu 2012. godine, a zasigurno je bila nepromijenjena tijekom trajanja domaćeg postupka i postupka pred Sudom.

235. Dana 28. lipnja 2018. podnositelji zahtjeva odgovorili su na zahtjev Vlade za ukidanje privremene mjere, ostajući pri svojim prethodnim tvrdnjama u vezi s rizicima koji su navodno postojali za prava prvog podnositelja zahtjeva na temelju članka 10. Konvencije (vidi stavak 230. ove presude).

2. Meritorni zahtjevi podneseni od strane podnositelja zahtjeva

236. Dana 26. travnja 2017. svaki od podnositelja zahtjeva podnio je četiri odvojena zahtjeva na temelju članka 34. Konvencije. Podnijeli su nekoliko

prigovora na temelju članka 6., 10. i 18. Konvencije i članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju. Mjerodavni dijelovi njihovih obrazaca zahtjeva, koji su sadržavali opis njihovih prigovora u tabličnom odjeljku „F“ – „Izjava o navodnoj povredi ili povredama Konvencije i/ili protokola uz navođenje odgovarajućih razloga“, bili su sročeni na sljedeći način.

237. Tako je prvi podnositelj zahtjeva podnio sljedeće prigovore, prvo citirajući odredbe Konvencije na koje se poziva (s lijeve strane tablice), a zatim navodeći činjenične pojedinosti i pravne argumente (tekst u nastavku doslovno je citiran):

„**Članak 6. stavak 1.** – Rustavi 2 nije imao pošteno suđenje pred nepristranim sudom kako to zahtijeva članak 6. Konvencije. Suci Gradskog suda u Tbilisiju, Žalbenog suda u Tbilisiju i Vrhovnog suda bili su pristrani i pod utjecajem Vlade. Cijeli je proces bio tako koordiniran kako bi se osigurala povoljna odluka za posrednika vlade K[.]K[.]-a. ... [na popisu prigovora prvog podnositelja zahtjeva navedena su imena sudaca svih triju razina nadležnosti za koje se smatralo da iz različitih razloga nisu bili neovisni i nepristrani]. Iako su zahtjevi K[.]K[.]-a protiv društva Rustavi 2 odbačeni, odluku o zapljeni, koja je uzrokovala značajne poteškoće u poslovanju društva Rustavi 2, donijeli su suci koji nisu bili nepristrani ... Rješenje o zapljeni od 5. kolovoza 2015., koje je donio sudac T[.]U[.], bilo je nezakonito, pretjerano i predstavljalo je zlouporabu. Međutim, zadržavanje tog rješenja bez provođenja usmene rasprave pred Vrhovnim sudom, posebice nakon što je Rustavi 2 prestao biti tuženik u parničnom postupku, predstavljalo je očitu povredu postupka. To je posebice upečatljivo s obzirom na fleksibilnost koju je društvo pokazalo kako bi se rješenje barem izmijenilo i društvu omogućilo da sudjeluje u normalnim, gotovo rutinskim financijskim odnosima. Zahtjev je odbačen na temelju apsurdnog opravdanja da je presuda o osnovanosti bila u korist tužitelja u parničnom postupku.

Članak 10. – Rustavi 2 uživa slobodu izražavanja, koja uključuje slobodu da određuje vlastitu uređivačku politiku i upućuje kritike u odnosu na političare i njihove odluke bez miješanja od strane Vlade. Vlada Gruzije provela je niz mjera, uključujući zastrašivanje, vršenje pritiska, stvaranje financijskih i drugih poteškoća i, konačno, organiziranje spora o vlasništvu putem posrednika, kako bi promijenila uređivačku politiku i ušutkala kritičare iz društva Rustavi 2.

Trajna zapljena dionica društva Rustavi 2 i njegove imovine te zabrana upravi da preuzima financijske obveze rezultirale su značajnim dugom prema poreznim vlastima, regulatornom povjerenstvu, Europskoj radiodifuzijskoj uniji (ERU) i drugima. ... [prvi podnositelj zahtjeva naveo je pojedinosti o svojim navodnim financijskim problemima]. Politika Vlade i mjere koje su poduzeli njezini predstavnici i posrednici predstavljaju nezakonito miješanje u slobodu izražavanja.

Članak 10. u vezi s člankom 18. – Niz mjera primijenjenih protiv društva Rustavi 2, uključujući zastrašivanje njegove uprave, miješanje u mjerenje gledanosti, reguliranje vremena oglašavanja i pokretanje spora o vlasništvu, pokazuje skrivene namjere Vlade Gruzije da ograniči slobodu izražavanja društva Rustavi 2. Primjerice, Vlada je ucjenjivala N[.]Gv[.]-a i od njega zatražila da odstupi iz društva Rustavi 2. Takozvana revizija društva za mjerenje TV MR Georgia i izmjene i dopune Zakona o radiodifuziji bile su prilagođene i usmjerene protiv društva Rustavi 2. Potonje je potvrdio zastupnik u parlamentu [G.][T.].

Odluka suca T[.]U[.]-a o imenovanju privremenih upravitelja u društvu Rustavi 2 od 5. studenog 2015. vjerojatno je najzorniji primjer. Nakon što je Ustavni sud ukinuo odredbe o neposrednom izvršenju i tako odgodio prijenos društva vladinom posredniku

[K.K.-u], sudac [T.U.] imenovao je privremene upravitelje u društvu Rustavi 2. U odluci od 5. studenog 2015. vidljivi su pravi motivi vlade: Sudac [T.U.] kritizirao je uređivačku politiku društva Rustavi 2, navodeći da se društvo usredotočuje na sudski postupak koji se vodi protiv njega i tako ugrožava pravo gruzijske javnosti da prima važne informacije. Osim toga, prema navodima suca, tijekom izvještavanja o važnim javnim stvarima, trebaju se poštovati standardi objektivnosti i poštenosti, što nije zajamčeno pod trenutačnom upravom. Istovremeno, sudac [T.U.] dodijelio je privremenim upraviteljima neograničene ovlasti da mijenjaju uređivačku politiku, otkazuju programe, otpuštaju novinare koji rade u društvu i izvršavaju sve upravljačke i predstavničke funkcije.

Članak 1. Protokola br. 1 – Rješenjem Gradskog suda u Tbilisiju od 5. kolovoza 2015., društvu Rustavi 2 bilo je zabranjeno prodavati i iznajmljivati pokretnu i nepokretnu imovinu ili ju stavljati pod hipoteku ili preuzimati bilo kakve financijske obveze, uključujući bankovni zajam. Rješenje od 5. kolovoza 2015. kritizirali su predstavnik za medije OESS-a, pučki pravobranitelj Gruzije i nevladine organizacije. ... [prvi podnositelj zahtjeva zatim je naveo kronologiju postupovnih koraka povezanih s ulaganjem žalbe protiv rješenja o mjeri zabrane od 5. kolovoza 2015. godine]. Dana 2. ožujka 2017., nakon gotovo četiri mjeseca, veliko vijeće Vrhovnog suda odlučilo je zadržati rješenje o zapljeni bez održavanja usmene rasprave. Prema odluci od 2. ožujka 2017. veliko vijeće prvo je ispitalo osnovanost predmeta i o njoj donijelo odluku. Prema mišljenju velikog vijeća, zbog presude o osnovanosti, kojom je društvo vraćeno [K.K.-u], zahtjev društva Rustavi 2 za ukidanje rješenja o zapljeni postao je bespredmetan. Zbog nezakonite zapljene, društvo Rustavi 2 nagomilalo je značajne financijske obveze prema državnom proračunu, regulatornom povjerenstvu, ERU-u i drugima. Dug društva Rustavi 2, u trenutku pisanja ovog zahtjeva, veći je od 30 milijuna [GEL] .... Trajna zapljena imovine društva Rustavi 2 predstavlja povredu članka 1. Protokola br. 1.

Članak 1. Protokola br. 1 u vezi s člankom 18. – Oduzimanje imovine društva Rustavi 2 ima za cilj uništiti medijsko društvo i ne predstavlja nikakvo dopušteno ograničenje prava vlasništva predviđenog Konvencijom. Spor o vlasništvu u cjelini je planirala i organizirala Vlada Gruzije kako bi osigurala promjenu uređivačke politike društva Rustavi 2. Potpredsjednik Vlade [K.Ka.] najavio je da će se vlasništvo nad društvom Rustavi 2 promijeniti. Bidzina Ivanishvili najavio je spor prije nego što je [K.K.] podnio tužbu. GDC-ov zastupnik u Parlamentu G.T. također je izjavio prije presude Gradskog suda u Tbilisiju da Rustavi 2 za jedan dan više neće postojati.“

238. Tri obrasca zahtjeva koje su podnijeli drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva sadržavala su, u mjerodavnim dijelovima (odjeljak „F“ – „Izjava o navodnoj povredi ili povredama Konvencije i/ili protokola uz navođenje odgovarajućih razloga“), istovjetno sročeni opis njihovih prigovora, pri čemu su se razlikovala samo imena dotičnih podnositelja zahtjeva (tekst u nastavku doslovno je citiran):

„**Članak 6. stavak 1. (o ‘nepriistranom sudu’ i ‘poštenosti postupka’)** – TV Sakartvelo / L. Karamanishvili / G. Karamanishvili nisu imali pošteno suđenje pred nepriistranim sudom kako to zahtijeva članak 6. Konvencije. Suci Gradskog suda u Tbilisiju, Žalbenog suda u Tbilisiju i Vrhovnog suda bili su pristrani i pod utjecajem Vlade. Cijeli je proces bio tako koordiniran kako bi se osigurala povoljna odluka za posrednika vlade [K.K.-a]. ... [na popisu prigovora drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva navedena su imena sudaca svih triju razina nadležnosti za koje se smatralo da iz različitih razloga nisu bili neovisni i nepristrani].

Postupci na gruzijskim sudovima nisu bili poštenu. Ročišta su se održavala u neprimjereno kratkom roku tako da podnositelji zahtjeva nisu imali priliku pripremiti se za sljedeće ročište. Odvjetnici su bili lišeni mogućnosti dostavljanja podnesaka i često su bili kažnjavani novčanom kaznom i udaljeni iz sudnice. Gradski sud i Žalbeni sud u Tbilisiju odstupili su od ustaljene prakse kako bi presudili protiv podnositelja zahtjeva. veliko vijeće Vrhovnog suda u potpunosti je promijenilo pravno obrazloženje koje su koristili niži sudovi, ali je utvrdilo nove činjenice bez održavanja usmene rasprave i pružanja prilike podnositeljima zahtjeva da ih pobijaju iznošenjem dokaza i tvrdnji.

Članak 1. Protokola br. 1. (u vezi sa sudskom presudom kojom su podnositelji zahtjeva lišeni svojih dionica) – Presudom velikog vijeća Vrhovnog suda od 2. ožujka 2017. godine TV Sakartvelo / L. Karamanishvili / G. Karamanishvili lišeni su svojih dionica u društvu Rustavi 2. ... [drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva pružili su činjenične pojedinosti o postotku svojih dionica u društvu Rustavi 2]. Gruzijско zakonodavstvo i dobro utvrđena sudska praksa pružaju visoku razinu zaštite vlasnika dionica i nepokretne imovine u dobroj vjeri. Pretpostavlja se da je zapisnik Javnog registra u koji se upisuje vlasništvo nad dionicama i nepokretnom imovinom točan. Pretpostavka se može poništiti ako je kupac znao da zapis u registru nije točan. Znanje se utvrđuje dokazima. Načelo da je trebao znati nije primjenjivo u ovom slučaju. veliko vijeće nije dokazalo da su TV Sakartvelo / L. Karamanishvili / G. Karamanishvili znali da zapis u Javnom registru o vlasništvu nad dionicama društva Rustavi 2 nije bio točan 2012. godine. Stoga je povrat dionica podnositelja zahtjeva [K.K.-u] bio nezakonit.

Članak 1. Protokola br. 1 u vezi s člankom 18. – Vlada je organizirala imovinski spor kako bi ušutkala kritičara, društvo Rustavi 2, promjenom vlasnika. Tužitelj u parničnom postupku [K.K.] samo je posrednik Vlade. Bivši premijer Bidzina Ivanishvili najavio je početak spora o vlasništvu prije podnošenja tužbe i potvrdio je da se sastao i da je razgovarao s [K.K.om]. Bidzina Ivanishvili čak je priznao da je obećao da će pružiti podršku [K.K.-u]. Potpredsjednik Vlade K.Ka. također je najavio da će se društvo Rustavi 2 vratiti svojim ‘pravim vlasnicima’. U intervjuu od 26. listopada 2015., zastupnik u Parlamentu G.T. iz vladajuće Koalicije Gruzijски san (koju je osnovao Bidzina Ivanishvili) izjavio je sljedeće o društvu Rustavi 2 i trenutačnom sporu o vlasništvu: ... [podnositelji zahtjeva citirali su intervju s G.T.-om, citiran u stavcima 45. i 46. ove presude]. Kasnije je zastupnik u Parlamentu G.T. dodao da ‘Rustavi 2 sutra neće postojati’. Osnivač i dugogodišnji direktor društva Rustavi 2, E.K., pronađen je mrtav u vlastitoj garaži dan nakon intervjua u kojem je prigovarao očitim planovima Vlade da promijeni vlasništvo nad društvom Rustavi 2.“

239. Dana 28. studenog 2017., kad je dostavljao obavijest o ovom predmetu na temelju pravila 54. stavka 2. točke (b) Poslovnika Suda, Sud je, uzimajući u obzir činjenično stanje predmeta i popis prigovora sadržan u obrascima zahtjeva koje su dostavili podnositelji zahtjeva (vidi stavke 236. - 38. ove presude), smatrao da prigovori prvog podnositelja zahtjeva na temelju članka 6. stavka 1., članka 10. i 18. Konvencije i članka 1. Protokola br. 1 dovode u pitanje postupak za izricanje privremene mjere zabrane koji je kulminirao nalogom za zamrzavanje od 5. kolovoza 2015. (vidi stavke 85. - 88. ove presude), dok se prigovori drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva na temelju članka 6. stavka 1. i članka 18. Konvencije i članka 1. Protokola br. 1 odnose samo na glavni postupak u vezi s odlučivanjem o sporu o vlasništvu nad dionicama društva Rustavi 2 (dalje u tekstu: „spor o vlasništvu“).

B. Očitovanja stranaka o opsegu predmeta

240. U dodatnim očitovanjima o dopuštenosti i osnovanosti predmeta, prvi podnositelj zahtjeva, Rustavi 2, naveo je da želi dovesti u pitanje i spor o vlasništvu. Ustvrdio je da je izrazio želju da ospori ishod spora o vlasništvu, zajedno s postupkom za izricanje privremene mjere zabrane, u svom izvornom obrascu zahtjeva, na temelju članka 6. stavka 1. te članka 10. Konvencije zasebno i u vezi s člankom 18. S druge strane, prvi podnositelj zahtjeva potvrdio je da su njegovi prigovori na temelju članka 1. Protokola br. 1, zasebno i u vezi s člankom 18., usmjereni samo na postupak za izricanje privremene mjere zabrane.

241. Što se tiče drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva, potvrdili su da su podnijeli prigovore na temelju članka 6. stavka 1. Konvencije te članka 1. Protokola br. 1, na koji su se pozvali zasebno i u vezi s člankom 18. Konvencije, u odnosu na spor o vlasništvu.

242. Vlada je odgovorila da je Sud, prilikom postavljanja pitanja strankama nakon obavijesti o predmetu, odredio opseg predmeta. Prema tome, smatralo se da se dio zahtjeva koji je podnio prvi podnositelj zahtjeva odnosi na postupak za izricanje privremene mjere zabrane, dok se smatralo da se pitanja vezana uz spor o vlasništvu odnose samo na interese drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva. Vlada je naglasila da je to opseg predmeta kako ga je utvrdio sam Sud u skladu sa stavkom 14. točkom (b) Naputka za podnošenje pisanih podnesaka, koji je predsjednik Suda donio u studenom 2003. godine i koji je izmijenjen i dopunjen 2008. i 2014. godine, te da stranke trebaju poštovati to utvrđenje suda.

243. Vlada je prigovorila da tvrdnja prvog podnositelja zahtjeva nakon obavijesti o predmetu da se neki njegovi prigovori trebaju ocjenjivati u odnosu na spor o vlasništvu stoga predstavlja neopravdan pokušaj proširenja opsega predmeta. Vlada je naglasila da nije pozvana da odgovori na prigovore prvog podnositelja zahtjeva u vezi sa sporom o vlasništvu. Međutim, njezino suzdržavanje od sudjelovanja u toj raspravi ni na koji način ne bi trebalo shvatiti kao pokazatelj prihvaćanja neosnovanih navoda društva Rustavi 2 u tom pogledu.

C. Stajalište Suda

244. Opseg nekog predmeta „podnesenog“ Sudu pri ostvarivanju prava na podnošenje pojedinačnog zahtjeva utvrđuje se podnositeljevim prigovorom ili „tvrdnjom“ koji se termin koristi u članku 34. Konvencije (vidi, kao noviji izvor prava, *Radomilja i drugi protiv Hrvatske* [VV], br. 37685/10 i 22768/12, stavci 108. - 109., 20. ožujka 2018., i *Foti i drugi protiv Italije*, 10. prosinca 1982., stavak 44., Serija A br. 56). Tekst članka 34. ukazuje na to da se „tvrdnja“ ili prigovor u smislu Konvencije sastoji od dvaju elemenata, odnosno činjeničnih navoda i pravnih argumenata koji ih podupiru. Ta se dva

elementa međusobno isprepliću jer činjenice na koje se prigovara treba sagledati u svjetlu navedenih pravnih argumenata i obrnuto. Prikaz ove neraskidive povezanosti činjeničnih i pravnih elemenata prigovora može se naći u Poslovniku Suda. Prema tome, pravilo 47. stavak 1. točaka (e) i (f) Poslovnika Suda propisuje da svi zahtjevi moraju sadržavati, među ostalim, sažetu i čitku izjavu o činjenicama i o navodnim povredama Konvencije i odgovarajuće obrazloženje. Temeljem pravila 47. stavka 5.1, u slučaju neispunjenja tih uvjeta, Sud u određenim uvjetima neće razmatrati zahtjev (vidi gore citirani predmet *Radomilja i drugi*, stavci 110. - 111.).

245. Iako je Sud u potpunosti nadležan za preispitivanje okolnosti na koje se prigovora u svjetlu cjelokupne Konvencije ili „sagledavanje činjenica na drugačiji način“, ipak je ograničen činjenicama koje podnositelji zahtjeva iznesu u svjetlu nacionalnog prava. Međutim, to ne sprječava podnositelja zahtjeva da pojašni ili razradi svoje prvobitne tvrdnje tijekom postupka na temelju Konvencije. Sud može uzeti u obzir ne samo izvorni zahtjev već i dodatne dokumente koji upotpunjuju taj zahtjev uklanjanjem bilo kakvih prvobitnih propusta ili nejasnoća. Isto tako, Sud te činjenice može razjasniti *proprio motu* (ponovno vidi, kao noviji izvor prava, gore citirani predmet *Radomilja i drugi*, stavci 121. i 122., i *K.-H.W. protiv Njemačke* [VV], br. 37201/97, stavak 107., ECHR 2001-II (izvadci)). Ako nakon dostave obavijesti o zahtjevu tuženoj Vladi podnositelj zahtjeva iznese nove prigovore koji se ne mogu smatrati razradom njegovih prvobitnih prigovora, a o kojima su se stranke očitovale, Sud obično neće uzimati u obzir ta nova pitanja (vidi, među brojnim drugim izvorima prava, *Kovach protiv Ukrajine*, br. 39424/02, stavak 38., ECHR 2008, i *Saghinadze i drugi protiv Gruzije*, br. 8768/05, stavak 72., 27. svibnja 2010.).

246. Sud primjećuje da formulacija mjerodavnih dijelova prvobitnih obrazaca zahtjeva koje su dostavili podnositelji zahtjeva, kada se pažljivo čitaju i međusobno usporede u pogledu relevantnih činjenica predmeta, ne ostavlja mjesta sumnji u točan predmet svakog od četiriju zahtjeva podnositelja (vidi stavke 237. i 238. ove presude). Prema tome, očito je da je prvi podnositelj zahtjeva podnio razne prigovore u odnosu na postupak za izricanje privremene mjere zabrane, dok su drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva, vlasnici društva Rustavi 2, doveli u pitanje spor o vlasništvu. Ako je prvi podnositelj zahtjeva htio proširiti opseg svog zahtjeva tako da obuhvaća i spor o vlasništvu, to je trebao navesti u odjeljku „F“ svog prvobitnog obrasca zahtjeva – „Izjava o navodnoj povredi ili povredama Konvencije i/ili protokola uz navođenje odgovarajućih razloga“ – na jasan način, slično kako je učinio naknadno u svojim podnescima nakon dostave obavijesti o predmetu. Doista, u skladu s pravilom 47. stavkom 1. točkom (f) i stavkom 2. točkom (a) Poslovnika Suda, prilikom utvrđivanja prirode i opsega podnesenih prigovora, ne može se očekivati da Sud uzme u obzir bilo koji dokument osim sažete i čitke izjave o navodnoj povredi ili povredama Konvencije kako ih je opisao podnositelj zahtjeva. Stoga je, na temelju načina

na koji je prvi podnositelj zahtjeva opisao navodne povrede Konvencije u mjerodavnom dijelu svog zahtjeva, Sud, koji slobodno može činjenicama predmeta dati pravnu karakterizaciju drugačiju od one koju im je dao podnositelj zahtjeva ili, ako je potrebno, sagledati činjenice na drugačiji način (vidi gore citirani predmet *Foti i drugi*, stavak 44.), protumačio prigovore prvog podnositelja tako da se odnose na postupak za izricanje privremene mjere zabrane, a prigovore drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva tako da se odnose na spor o vlasništvu.

247. U svakom slučaju, Sud smatra da nema potrebe utvrđivati dovodi li naknadno pozivanje prvog podnositelja zahtjeva na ishod spora o vlasništvu na temelju članka 6. stavka 1. i članaka 10. i 18. Konvencije, koje se prvi put pojavilo u njegovom očitovanju o dopuštenosti i osnovanosti nakon dostave obavijesti o predmetu, taj spor u opseg ovog predmeta (ponovno usporedi s gore citiranim predmetom *Radomilja i drugi*, stavci 122. i 129.) jer su ti prigovori u svakom slučaju nedopušteni iz razloga navedenih u nastavku (vidi stavke 270. - 274. u nastavku).

II. POVREDE ČLANKA 6. STAVKA 1. I ČLANAKA 10. I 18. KONVENCIJE I ČLANKA 1. PROTOKOLA BR. 1 UZ KONVENCIJU KOJE JE NAVEO PRVI PODNOSITELJ ZAHTJEVA

248. Prvi podnositelj zahtjeva, Rustavi 2, prigovorio je na temelju članka 6. stavka 1. i članka 10. Konvencije i članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju – od kojih se na posljednje dvije odredbe pozvao zasebno i u vezi s člankom 18. Konvencije – da je trajna primjena privremene mjere zabrane od 5. kolovoza 2015., kojom je zamrznuta različita imovina društva, bila proizvoljna odluka koja je predstavljala nerazmjerno miješanje u njegova prava vlasništva, štetno je utjecala na njegovu uređivačku neovisnost i predstavljala je skriveni pokušaj da ga se ušutka.

249. Prvi podnositelj zahtjeva također je prigovorio da je sudjelovanje suca T.U.-a, predsjednice Vrhovnog suda i sutkinje M.T. Vrhovnog suda u relevantnom postupku za izricanje privremene mjere zabrane na prvoj i posljednjoj razini nadležnosti predstavljalo povredu načela neovisnosti i nepristranosti predviđenih člankom 6. stavkom 1. Konvencije.

250. Prvi podnositelj zahtjeva također je prigovorio, kako je ranije navedeno, na temelju članka 6. stavka 1. i članka 10. Konvencije zasebno i u vezi s člankom 18. u odnosu na spor o vlasništvu (vidi stavak 240. ove presude). Konkretno, tvrdio je da mu je bilo uskraćeno pošteno suđenje jer su spor o vlasništvu ispitivali suci koji nisu bili neovisni i nepristrani. Također je tvrdio da je ishod spora o vlasništvu – pravomoćna presuda o osnovanosti predmeta koju je Vrhovni sud donio 2. ožujka 2017. – predstavljao prikriveni pokušaj države da ograniči neovisni televizijski kanal.

251. Odredbe Konvencije koje je citirao prvi podnositelj zahtjeva, u mjerodavnim dijelovima, glase kako slijedi:

Članak 6.

„1. Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi ... svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično ... ispita njegov slučaj.“

Članak 10.

„1. Svatko ima pravo na slobodu izražavanja. To pravo obuhvaća slobodu mišljenja i slobodu primanja i širenja informacija i ideja bez miješanja javne vlasti i bez obzira na granice. ...“

Članak 18.

„Ograničenja prava i sloboda dopuštena ... Konvencijom neće se primjenjivati u druge svrhe osim onih za koje su propisana.“

Članak 1. Protokola br. 1

„Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na mirno uživanje svojega vlasništva. Nitko se ne smije lišiti svoga vlasništva, osim u javnom interesu, i to samo uz uvjete predviđene zakonom i općim načelima međunarodnoga prava. ...“

A. Dopuštenost*1. Postupak za izricanje privremene mjere zabrane***(a) Tvrdnje Vlade**

252. Vlada je prvo ustvrdila da članak 6. stavak 1. Konvencije nije primjenjiv na postupak za izricanje privremene mjere zabrane u ovom predmetu. S tim u vezi opširno je tvrdila da se, suprotno mjerodavnom testu koji je Sud izložio u presedanskom predmetu *Micallef protiv Malte* ([VV], br. 17056/06, stavci 84. - 85., ECHR 2009), ne može smatrati da se mjerom zabrane na koju prvi podnositelj zahtjeva prigovara – zamrzavanje njegove imovine – djelotvorno odlučilo o građanskim pravima ili obvezama koji su predstavljali predmet spora o vlasništvu.

253. Vlada je nadalje prigovorila da su razni prigovori koje je prvi podnositelj zahtjeva podnio u odnosu na postupak za izricanje privremene mjere zabrane, u svakom slučaju, bili podneseni nepravovremeno. Prema tome, dok je prvi podnositelj zahtjeva doveo u pitanje rješenje o mjeri zabrane od 5. kolovoza 2015., u mjeri u kojoj mu je tim rješenjem zamrznuta različita imovina, pravomoćna domaća odluka u tom pogledu bila je, prema domaćem parničnom postupku (vidi članak 197.⁽¹⁾ i članak 419. stavak 3. Zakona o parničnom postupku, citirane u stavcima 196. i 200. ove presude), odluka Žalbenog suda u Tbilisiju od 20. studenog 2015. Tom je odlukom pravomoćno potvrđeno osporeno rješenje o mjeri zabrane. Pitanja koja se odnose na privremene mjere zabrane ispitivala su se samo na dvije razine nadležnosti, a odluka druge, a samim time i najviše razine nadležnosti u postupku za izricanje privremene mjere zabrane bila je pravomoćna i obvezujuća. Vlada je naglasila da je Vrhovni sud u svojoj sudskoj praksi dosljedno ponavljao i održavao taj pristup (vidi stavke 204., 206. - 07., 210.

i 215. ove presude). U pogledu zahtjeva od 17. studenog 2016. koji je prvi podnositelj, zajedno s ostala tri podnositelja zahtjeva, podnio Vrhovnom sudu na temelju članka 196. i 199.⁽¹⁾ Zakona o parničnom postupku (vidi stavak 148. ove presude), taj je način postupanja predstavljao neprimjereno pravno sredstvo te stoga nije mogao zaustaviti tijek šestomjesečnog roka. Konkretno, Vlada je ustvrdila da je korištenje tih zakonskih odredbi bilo predviđeno samo za stvarne stranke u postupku, a prvi je podnositelj zahtjeva neopozivo izgubio aktivnu legitimaciju jednog od tuženika 7. lipnja 2016., kada je presuda od 3. studenog 2015. u dijelu koji se odnosi na prvog podnositelja zahtjeva postala pravomoćna nakon što ju je potvrdio žalbeni sud. Sam prvi podnositelj priznao je gubitak aktivne legitimacije stranke na domaćoj razini (vidi stavak 149. ove presude). Vlada je tvrdila da, na temelju članka 83. Zakona o parničnom postupku, samo stvarne stranke u postupku mogu podnositi zahtjeve domaćim sudovima. Vlada je naglasila da, nakon što je prvi podnositelj zahtjeva prestao biti jedan od tuženika, nije podnio zahtjev za uključenje u postupak kao treća strana, na temelju članka 88. - 92. Zakona o parničnom postupku. S tim u vezi, Vlada je obavijestila Sud o odluci Vrhovnog suda od 18. svibnja 2018. (predmet br. 194-194-2018), u kojoj je jasno navedeno da se nijedna odredba Zakona o parničnom postupku ne može tumačiti tako da pojedincima i pravnim osobama dodjeljuje pravo da se obrate domaćem sudu bez ispunjavanja osnovnih postupovnih pretpostavki za pristup sudu (vidi stavak 216. ove presude).

254. Vlada je također ustvrdila da je zahtjev prvog podnositelja zahtjeva od 17. studenog 2016. za ukidanje privremene mjere zabrane od 5. kolovoza 2015. na temelju članka 199.⁽¹⁾ Zakona o parničnom postupku bio neosnovan. S tim u vezi je ustvrdila da se osporena mjera zabrane odnosila na sve tuženike u sporu, a ne samo na prvog podnositelja zahtjeva. Izrečene privremene mjere zabrane bile su stoga sveukupno nužne jer se, čak i nakon što je prvi podnositelj zahtjeva prestao biti jedan od tuženika, spor o vlasništvu nastavio voditi u odnosu na drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva, vlasnike prvog podnositelja zahtjeva. U tim okolnostima, postojala bi opasnost da se vrijednost dionica koje su posjedovali vlasnici društva značajno ili čak potpuno smanji da je društvu bilo dopušteno da uspostavlja različite pravne odnose kao zasebna pravna osoba. U pogledu pozivanja prvog podnositelja zahtjeva na članak 196. Zakona o parničnom postupku (vidi stavak 257. ove presude), Vlada je ponovila da iz teksta te odredbe jasno proizlazi da se na njega mogu pozivati samo stvarne stranke u postupku – bilo tužitelj, tuženik ili treća strana koja je ili nije podnijela samostalan zahtjev (vidi njezinu tvrdnju u stavku 253. ove presude). Vlada je također naglasila da, u svjetlu svih gore navedenih postupovnih nedostataka, Vrhovni sud nije ispitao osnovanost zahtjeva prvog podnositelja zahtjeva od 17. studenog 2016., koji je predstavljao neprimjereno pravno sredstvo (vidi stavak 151. ove presude). U svjetlu gore navedenih razmatranja, Vlada je zaključila da je zahtjev prvog podnositelja zahtjeva od 17. studenog 2016. predstavljao tek

pokušaj zaustavljanja tijekom šestomjesečnog roka koji je inače počeo teći od donošenja odluke Gradskog suda u Tbilisiju od 20. studenog 2015., konačne odluke, u smislu članka 35. stavka 1. Konvencije, u odnosu na postupak za izricanje privremene mjere zabrane. Budući da je prvi podnositelj zahtjeva prigovore na postupak za izricanje privremene mjere zabrane podnio tek 3. ožujka 2017., relevantni dio zahtjeva očito je podnesen nepravovremeno.

255. Podredno, Vlada je također navela da su prigovori prvog podnositelja zahtjeva u odnosu na postupak za izricanje privremene mjere zabrane nedopušteni zbog neiscrpljivanja domaćih pravnih sredstava, u smislu članka 35. stavaka 1. i 4. Konvencije. Konkretno, ako je prvi podnositelj zahtjeva smatrao da je rješenje o mjeri zabrane od 5. kolovoza 2015. postalo nezakonito nakon što je 7. lipnja 2016. izgubio aktivnu legitimaciju jednog od tuženika, trebao je uložiti prethodni prigovor na temelju članaka 414. - 20. Zakona o parničnom postupku, tražeći ukidanje mjere zabrane pozivanjem na članak 199.⁽¹⁾ istog Zakona. U pogledu zahtjeva prvog podnositelja zahtjeva od 17. studenog 2016., Vlada je naglasila da je, osim što nije imao odgovarajuću aktivnu legitimaciju za podnošenje takvog zahtjeva, Rustavi 2 uputio osporeni zahtjev posve neprimjerenom domaćem sudu. Prema tome, podnio je zahtjev Vrhovnom sudu, dok iz pravila o podnošenju prethodnih prigovora sasvim jasno proizlazi da se takvi prigovori prvo trebaju podnijeti sudu koji je navodno počinio navedenu povredu postupka. Konkretno, ako je prvi podnositelj zahtjeva smatrao da je Žalbeni sud u Tbilisiju propustio obustaviti mjeru zabrane nakon okončanja postupka u vezi s autorskim pravima, zahtjev za ukidanje rješenja o mjeri zabrane na osnovi članka 199.⁽¹⁾ Zakona o parničnom postupku prvo je trebao biti podnesen navedenom sudu, u skladu s postupkom za podnošenje prethodnih prigovora. U prilog toj tvrdnji, Vlada je pozvala Sud da obrati pozornost na mjerodavnu sudsku praksu Vrhovnog suda. Konkretno, u svojoj odluci od 29. prosinca 2016. (predmet br. AS-806-773-2016), primjerak koje su Sudu dostavili podnositelji zahtjeva (vidi stavke 207. i 208. ove presude), Vrhovni sud naveo je da se zahtjev za ukidanje privremene mjere podnesen na temelju članka 199.⁽¹⁾ treba podnijeti nadležnom sudu i ispitati na temelju članka 197. stavka 1. i članaka 419. i 420. Zakona o parničnom postupku, odredbi kojima je uređen postupak za podnošenje prethodnih prigovora.

(b) Tvrdnje prvog podnositelja zahtjeva

256. Prvi podnositelj zahtjeva ustvrdio je da postupak za izricanje privremene mjere zabrane ulazi u područje primjene građanskog aspekta članka 6. stavka 1. Konvencije. Tvrdio je da su oba uvjeta koja je Sud utvrdio u svojoj presudi *Micallef* ispunjena (gore citirani predmet *Micallef*, stavci 84. - 85.). Konkretno, prvi podnositelj zahtjeva tvrdio je da je, uzimajući u obzir prirodu sporne mjere zabrane – zamrzavanje imovine društva Rustavi 2, ta mjera značajno i izravno utjecala na građansko pravo o kojem se radilo u sporu o vlasništvu. U prilog svom stajalištu, prvi podnositelj zahtjeva

povukao je nekoliko usporedbi s presudom Suda u predmetu *Pekárny a cukrárny Klatovy, a.s., protiv Češke Republike* (br. 12266/07 i tri druga predmeta, stavci 64. - 73., 12. siječnja 2012.).

257. U odgovoru na prigovore Vlade u pogledu nepoštovanja šestomjesečnog roka i neiscrpljivanja domaćih pravnih sredstava, prvi podnositelj zahtjeva priznao je da, s jedne strane, više nije moguće, prema domaćem pravu, uložiti daljnju žalbu protiv rješenja o mjeri zabrane od 5. kolovoza 2015. nakon što je Žalbeni sud u Tbilisiju donio svoju pravomoćnu odluku povodom žalbe od 20. studenog 2015. godine. Međutim, prvi podnositelj zahtjeva tvrdio je da se šestomjesečni rok ne bi trebao računati od pravomoćne odluke od 20. studenog 2015. jer su postojale dvije daljnje mogućnosti da dovede u pitanje rješenje o mjeri zabrane od 5. kolovoza 2015. Konkretno, prvi podnositelj zahtjeva pozvao se na članke 196. i 199.⁽¹⁾ Zakona o parničnom postupku, dvije odredbe koje predstavljaju pravnu osnovu za njegov zahtjev od 17. studenog 2016. koji je podnio Vrhovnom sudu. U pogledu članka 196., prvi podnositelj zahtjeva tvrdio je da temeljem te odredbe svaki subjekt ili pojedinac na kojeg se primjenjuje mjera zabrane – bilo da je riječ tužitelju, tuženiku, trećoj osobi ili samo pogođenoj osobi koja nema status stranke u postupku – može podnijeti zahtjev za zamjenu te privremene mjere drugom. Prvi podnositelj zahtjeva naglasio je, pozivajući se na odluku Vrhovnog suda od 13. studenog 2012. u vezi s građanskim predmetom br. AS-1185-1114-2012 (vidi stavak 209. ove presude), da pravo na podnošenje zahtjeva na temelju članka 196. Zakona o parničnom postupku nije ograničeno nikakvim rokovima i ovisi samo o promjeni okolnosti u dotičnom predmetu. Nepostojanje bilo kakvih rokova u tom pogledu uvjetovano je činjenicom da nije moguće predvidjeti kada bi točno mogle nastupiti negativne posljedice izrečene mjere zabrane.

258. U pogledu alternativne odredbe za podnošenje zahtjeva za ukidanje privremene mjere zabrane, članka 199.¹ Zakona o parničnom postupku, prvi podnositelj zahtjeva ustvrdio je da je citirana odredba predstavljala primjereno sredstvo jer je, nakon što je K.K. povukao zahtjev u pogledu autorskih prava i nakon što je okončan spor u odnosu na prvog podnositelja zahtjeva, Žalbeni sud u Tbilisiju bio dužan ukinuti mjeru zabrane kojom je bila zamrznuta imovina društva Rustavi 2. Budući da taj sud to nije učinio, prvom podnositelju zahtjeva bilo je omogućeno, na temelju članka 199.¹, podnijeti žalbu na pravomoćnu odluku donesenu povodom žalbe od 20. studenog 2015. najvišoj razini sudske nadležnosti, Vrhovnom sudu. S tim u vezi, prvi podnositelj zahtjeva tvrdio je da ga mjerodavno domaće pravo i praksa ne obvezuju da svoj zahtjev za zamjenu ili ukidanje privremene mjere podnese u postupku predviđenom za podnošenje prethodnih prigovora (pri čemu se žalba prvo podnosi istom sudu koji je donio rješenje koje negativno utječe na prava ili interese stranke). Prvi podnositelj zahtjeva također je tvrdio da mu nije dostavljena presuda Žalbenog suda u Tbilisiju od 7. lipnja 2016.. U svjetlu tih okolnosti, prvi podnositelj zahtjeva tvrdio je da je imao pravo

svoj zahtjev od 17. studenog 2016. uputiti izravno Vrhovnom sudu. Prvi podnositelj zahtjeva također je naveo da ostvarivanje prava na temelju članka 199.⁽¹⁾ Zakona o parničnom postupku, slično pravu na temelju članka 196., ne podliježe nikakvim zakonom propisanim rokovima zastare, te se stoga ne može smatrati da je u odnosu na njegov zahtjev od 17. studenog 2016. nastupila zastara.

259. U pogledu pitanja je li prvi podnositelj zahtjeva imao potrebnu aktivnu legitimaciju za podnošenje zahtjeva za promjenu ili ukidanje privremene mjere zabrane na temelju članaka 196. i 199.⁽¹⁾ Zakona o parničnom postupku nakon što je izgubio status tuženika, Rustavi 2 tvrdio je da je mogao podnijeti takav zahtjev temeljem općeg pravila sadržanog u članku 2. stavku 1. Zakona o parničnom postupku kojim je svima zajamčeno pravo na sudsku zaštitu (vidi stavak 192. ove presude). Osim toga, prvi podnositelj zahtjeva pozvao se na odluku Vrhovnog suda od 13. svibnja 2016. u predmetu br. AS-277-263-2016 kako bi dokazao da prema domaćem pravu čak i osoba koja nije stranka u parničnom postupku može pobijati privremenu mjeru koja utječe na njezina prava (vidi stavak 203. ove presude). U pogledu mogućnosti da se uključi u postupak u svojstvu treće strane, na temelju članaka 88. - 92. Zakona o parničnom postupku (vidi stavak 195. ove presude), prvi podnositelj zahtjeva tvrdio je da bi podnošenje zahtjeva za stjecanje takvog postupovnog statusa bilo uzaludno. Prema mišljenju prvog podnositelja zahtjeva, važna je bila činjenica da je Vrhovni sud, zapravo, ispitao osnovanost njegovog zahtjeva od 17. studenog 2016., a da nije prepoznao da postoje bilo kakvi postupovni nedostaci (vidi stavak 151. ove presude). U svakom slučaju, prvi podnositelj zahtjeva također je naveo da je zamrzavanje njegove različite imovine temeljem rješenja o mjeri zabrane od 5. kolovoza 2015. predstavljalo trajnu situaciju koja je neprekidno trajala od datuma primjene do 2. ožujka 2017., datuma kada je Vrhovni sud donio rješenje o pitanju mjere zabrane i pravomoćnu presudu o osnovanosti spora o vlasništvu.

260. U svjetlu gore navedenih tvrdnji, prvi podnositelj zahtjeva tvrdio je da je šestomjesečni rok počeo teći nakon presude Vrhovnog suda od 2. ožujka 2017., kojom je najviši sud ispitao u meritumu njegov zahtjev od 17. studenog 2016. podnesen na temelju članaka 196. i 199.⁽¹⁾ Zakona o parničnom postupku. Isto tako, budući da je koristio primjerena sredstva za pobijanje pravomoćno izrečene privremene mjere zabrane, prvi podnositelj zahtjeva ustvrdio je da njegovi prigovori u odnosu na postupak za izricanje privremene mjere zabrane nisu nedopušteni zbog neiscrpljivanja domaćih pravnih sredstava, u smislu članka 35. stavaka 1. i 4. Konvencije.

(c) Ocjena suda

261. U ovom predmetu, Sud ne smatra potrebnim baviti se složenim zadatkom utvrđivanja ulazi li postupak za izricanje privremene mjere zabrane u ovom predmetu u opseg članka 6. stavka 1. Konvencije budući da je dio

zahtjeva koji je iznio prvi podnositelj zahtjeva u svakom slučaju nedopušten iz drugog razloga.

262. Sud primjećuje da je bit prigovora prvog podnositelja zahtjeva pred Sudom navod da je rješenje o mjeri zabrane Gradskog suda u Tbilisiju od 5. kolovoza 2015., kojim mu je zamrznuta različita imovina i kojim mu je onemogućeno uspostavljanje određenih pravnih odnosa, doneseno u suprotnosti s jamstvima poštenog suđenja te je predstavljalo miješanje u neka od njegovih drugih prava na temelju Konvencije. Budući da je srž navodnih povreda bilo donošenje gore navedenog rješenja o mjeri zabrane od strane prvostupanjskog suda, prvo pitanje koje je potrebno odgovoriti jest što je predstavljalo konačnu domaću odluku u dotičnom postupku za izricanje privremene mjere zabrane. Odgovor na to pitanje je jasan jer iz mjerodavnog domaćeg prava jasno proizlazi da se postupak koji se odnosi na mjere zabrane vodi samo na dvije razine nadležnosti, pri čemu se na drugoj, najvišoj razini nadležnosti, u postupku predviđenom za prethodne prigovore, donose konačne odluke o tom pitanju (vidi članak 197.⁽¹⁾ i članak 419. stavak 3. ZPP-a, kao i mjerodavnu praksu Vrhovnog suda, citiranu u stavcima 204., 206. - 207., 210. i 215. ove presude). Prvi podnositelj zahtjeva to čak nije niti osporio (vidi stavak 257. ove presude). Prema tome, odluka Žalbenog suda u Tbilisiju od 20. studenog 2015., u kojoj je konačno potvrđeno sporno rješenje o mjeri zabrane od 5. kolovoza 2015. i u kojoj je navedeno da to rješenje ne podliježe daljnjoj žalbi (vidi stavak 128. ove presude), predstavljala je konačnu domaću odluku u smislu članka 35. stavka 1. Konvencije.

263. Drugo pitanje koje se mora riješiti odnosi se na tvrdnju prvog podnositelja zahtjeva da je izricanje privremenih mjera rješenjem o mjeri zabrane od 5. kolovoza 2015. stvorilo „trajnu situaciju“. Sud smatra da je ta tvrdnja neosnovana u svjetlu mjerodavne sudske prakse jer, kad god navodnu povredu nekog konvencijskog prava prouzroči određeni događaj koji se dogodi u određenom trenutku (jasan primjer je donošenje sudske odluke ili drugog pisanog pravnog akta), pravne posljedice takvog događaja, koje mogu trajati čak i tijekom duljeg vremena, ne smatraju se „trajnom situacijom“ za potrebe izračuna šestomjesečnog roka iz članka 35. stavka 1. Konvencije (vidi, među brojnim drugim izvorima prava, *Călin i drugi protiv Rumunjske*, br. 25057/11 i dva druga predmeta, stavci 58. - 60., 19. srpnja 2016.; *Posti i Rahko protiv Finske*, br. 27824/95, stavci 39. - 40., ECHR 2002-VII; *Meltex LTD protiv Armenije* (odl.), br. 37780/02, 27. svibnja 2008.; i *Petkov i drugi protiv Bugarske* (odl.), br. 77568/01 i dva druga predmeta, 4. prosinca 2007.).

264. Treće i posljednje pitanje pred Sudom u vezi s dopuštenošću mjerodavnog dijela prigovora prvog podnositelja zahtjeva jest je li se, nakon što je rješenje o mjeri zabrane od 5. kolovoza 2015. neopozivo potvrđeno pravomoćnom odlukom od 20. studenog 2015. godine, zahtjev prvog podnositelja zahtjeva od 17. studenog 2016., kojim je zatražio zamjenu ili ukidanje izrečenih privremenih mjera na temelju članaka 196. i 199.⁽¹⁾ ZPP-

a, mogao smatrati dodatnim djelotvornim pravnim sredstvom. U tom pogledu, Sud primjećuje da pravilo o iscrpljivanju zahtjeva, na temelju članka 35. stavka 1. Konvencije, da jedina pravna sredstva koja se moraju iscrpiti budu ona koja su dostupna i dostatna kako bi pružila zadovoljštinu u odnosu na navodne povrede (vidi *Selmouni protiv Francuske* [VV], br. 25803/94, stavak 74., ECHR 1999-V). Međutim, podnositelj zahtjeva nije obvezan pribjegavati pravnim sredstvima koja su neodgovarajuća ili neučinkovita (vidi *Akdivar i drugi protiv Turske*, 16. rujna 1996., stavak 67., *Izješća* 1996-IV), a pribjegavanje takvim pravnim sredstvima neizbježno će imati posljedice za utvrđivanje „konačne odluke“ i, prema tome, za izračun početka tijeka šestomjesečnog roka (usporedi, primjerice, *Prystavska protiv Ukrajine* (odl.), br. 21287/02, 17. prosinca 2002., i *Kucherenko protiv Ukrajine* (odl.), br. 41974/98, 4. svibnja 1999.).

265. S tim u vezi, Sud prima na znanje opsežne tvrdnje stranaka u vezi s pitanjem je li prvi podnositelj zahtjeva imao potreban *locus standi* za podnošenje zahtjeva na temelju članka 196. ili članka 199.⁽¹⁾ Zakona o parničnom postupku. Posebice, stranke su razmijenile svoja stajališta o tome je li, nakon što je prestao biti jedan od tuženika, prvi podnositelj zahtjeva još uvijek imao pravo podnijeti zahtjev na temelju tih dviju odredbi. Sud primjećuje da je, čak i uz pretpostavku da je prvi podnositelj zahtjeva imao potrebnu aktivnu legitimaciju za podnošenje takvog zahtjeva, jasno, prema mjerodavnom domaćem pravu i praksi, da je taj zahtjev trebao biti podnesen u skladu s člancima 197.⁽¹⁾, 419. i 420. Zakona o parničnom postupku, odnosno u skladu s pravilima kojima je uređeno ispitivanje prethodnih prigovora. Doista, ispitivanje prakse Vrhovnog suda, uključujući odluke koje je dostavio sam prvi podnositelj zahtjeva, dosljedno pokazuje da su zahtjevi za zamjenu ili ukidanje mjera zabrane istovjetni, u odnosu na njihovu obradu, prethodnim prigovorima (vidi stavke 206., 208., 209 - 212. i 217. ove presude). Obrada prethodnog prigovora u skladu s člancima 197.⁽¹⁾, 419. i 420. Zakona podrazumijevala je, sa svoje strane, da se takav prigovor prvo treba podnijeti sudu koji je navodno povrijedio postupovna prava i interese stranke.

266. Konkretno, Sud primjećuje da je, u situaciji sličnoj ovoj koja se ispituje u ovom predmetu, Vrhovni sud Gruzije presudio u svojoj odluci od 29. prosinca 2016. (predmet br. AS-806-773-2016) da, kada domaći sud propusti ukinuti privremenu mjeru zabrane nakon što se ostvari jedan od preduvjeta navedenih u članku 199.⁽¹⁾ Zakona o parničnom postupku, taj propust može osporiti pogođena stranka podnošenjem prethodnog prigovora na temelju članka 197.⁽¹⁾ istog Zakona (vidi stavke 207. i 208. ove presude). Drugim riječima, Sud napominje da bi jedini postupovno prikladan način podnošenja zahtjeva na temelju članaka 196. i/ili 199.¹ tog Zakona bio da prvi podnositelj zahtjeva podnese prethodni prigovor Žalbenom sudu u Tbilisiju, istom sudu koji je navodno propustio ukinuti sporne mjere zabrane nakon što je okončao glavni postupak u odnosu na tog podnositelja zahtjeva. Budući da

prvi podnositelj zahtjeva to nije učinio, može se zaključiti da nije koristio potrebna pravna sredstva u skladu s formalnim pretpostavkama i rokovima utvrđenim u domaćem pravu, kako ih tumače i primjenjuju domaći sudovi. S obzirom na ovaj potonji zaključak, postupovno manjkav zahtjev prvog podnositelja zahtjeva od 17. studenog 2016. automatski je nebitan za potrebe izračuna šestomjesečnog roka (usporedi, primjerice, *Rezgui protiv Francuske* (odl.), br. 49859/99, 7. studenog 2000.; *Polcarová protiv Češke Republike* (odl.) [Odbor], br. 52256/15, stavak 58., 15. svibnja 2018.; i *Szasz protiv Slovenije* (odl.) [Odbor], br. 53257/13, stavci 24. - 27., 10. listopada 2017.).

267. Nadalje, pravna sredstva predviđena u člancima 196. i 199.⁽¹⁾ Zakona o parničnom postupku uključuju izvanredna pravna sredstva u postupku za izricanje privremene mjere zabrane. Sud primjećuje da, kako je priznao prvi podnositelj zahtjeva i kako to potvrđuje sudska praksa, podnošenje zahtjeva na temelju bilo koje od dviju navedenih odredbi nije bilo podložno nikakvim rokovima. Međutim, Sud ponavlja svoju dobro utvrđenu sudsku praksu, prema kojoj pravna sredstva koja nemaju točno određene rokove te stoga stvaraju neizvjesnost i šestomjesečni rok iz članka 35. stavka 1. Konvencije čine beznačajnim nisu djelotvorna pravna sredstva u smislu članka 35. stavka 1. (vidi, među brojnim drugim izvorima prava, *Galstyan protiv Armenije*, br. 6986/03, stavak 39., 15. studenog 2007.; *Williams protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (odl.) br. 32567/06, 17. veljače 2009.; *Kolu protiv Finske* (odl.), br. 56463/10, 3. svibnja 2011.; i *Denisov protiv Rusije* (odl.), br. 33408/03, 6. svibnja 2004.). Doista, mogućnost traženja zamjene ili ukidanja privremenih mjera zabrane nije bila uređena nikakvim određenim rokovima i mogla se iskoristiti u svakom trenutku pod uvjetom da nastanu određene nepredviđene okolnosti, a takve značajke predmetnih pravnih sredstava stvaraju neprihvatljive neizvjesnosti u pogledu konačnog trenutka u postupku (usporedi, primjerice, *Smadikov protiv Rusije* (odl.), br. 10810/15, stavci 39., 41., 46. i 49., 31. siječnja 2017.).

268. U svjetlu gore navedenog, Sud smatra da, čak i da je prvi podnositelj zahtjeva podnio svoj zahtjev od 17. studenog 2016. u skladu s postupovnim formalnostima (vidi zaključke u stavku 266. ove presude), taj se zahtjev ne bi mogao uzeti u obzir za izračun šestomjesečnog roka jer bi se temeljio na člancima 196. i 199.¹ ZPP-a, kojima su predviđena dva izvanredna pravna sredstva koja ne spadaju u uobičajeni lanac domaćih pravnih sredstava predviđenih za ispitivanje postupka za izricanje privremene mjere zabrane (usporedi, *mutatis mutandis*, *Martynets protiv Rusije* (odl.), br. 29612/09, 5. studenog 2009., i *AO „Uralmash“ protiv Rusije* (odl.), br. 13338/03, 10. travnja 2003.). U tom pogledu također treba ponoviti da se, kad god se pred Sudom osporava neka mjera zabrane, samo ona domaća pravna sredstva koja su dio redovnog lanca iscrpljivanja domaćih pravnih sredstava predviđenog za postupak za izricanje privremene mjere zabrane uzimaju u obzir u svrhu članka 35. stavka 1. Konvencije, bez obzira na to mogu li se ili ne bilo kakve moguće korektivne mjere poduzeti u kasnijoj fazi paralelnog postupka o

osnovanosti (vidi, primjerice, *RTBF protiv Belgije*, br. 50084/06, stavci 90. - 91., ECHR 2011 (izvadci); *Hachette Filipacchi Associés protiv Francuske* (odl.), br. 71111/01, 2. veljače 2006.; i *Maurice protiv Francuske* (odl.), br. 11810/03, 6. srpnja 2004.).

269. Sud stoga zaključuje da zahtjev prvog podnositelja zahtjeva od 17. studenog 2016. nije predstavljao djelotvorno pravno sredstvo za potrebe članka 35. stavka 1. Konvencije. Iz toga proizlazi da je datum od kada je počeo teći šestomjesečni rok bio 20. studenog 2015. godine, datum kada je Žalbeni sud u Tbilisiju donio odluku kojom je pravomoćno potvrdio pobijane mjere zabrane (usporedi *Tucka protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (br. 1) (odl.), br. 34586/10, stavci 12. - 15., 18. siječnja 2011.; *Riedl-Riedenstein i drugi protiv Njemačke* (odl.), br. 48662/99, 22. siječnja 2002.; i *Babinsky protiv Slovačke* (odl.), br. 35833/97, 11. siječnja 2000.). Međutim, budući da je prvi podnositelj zahtjeva prigovore na temelju članka 6. stavka 1., članka 10. i 18. Konvencije i članka 1. Protokola br. 1 podnio ovom Sudu 3. ožujka 2017. godine, ti se nepravodobni prigovori moraju proglasiti nedopuštenima sukladno članku 35. stavcima 1. i 4. Konvencije.

2. Postupak o osnovanosti spora o vlasništvu nad dionicama društva Rustavi 2

270. Vlada je ustvrdila da, budući da prvi podnositelj zahtjeva nije bio stranka u sporu o vlasništvu, nije imao potrebnu aktivnu legitimaciju za podnošenje prigovora u vezi s povredama Konvencije u pogledu tog postupka, u smislu članka 34. Konvencije. Nadalje je navela da je, ako je prvi podnositelj zahtjeva smatrao da je spor o vlasništvu utjecao na neko od njegovih prava, mogao podnijeti zahtjev da bude uključen u postupak kao treća strana koja je ili nije podnijela samostalan zahtjev (vidi također stavak 253. ove presude). Podredno, u svjetlu njegovog propusta da se uključi u postupak kao treća strana, Vlada je tvrdila da se prigovori prvog podnositelja zahtjeva u odnosu na spor o vlasništvu također mogu odbaciti kao nedopušteni zbog neiscrpljivanja domaćih pravnih sredstava, u smislu članka 35. stavka 1. Konvencije.

271. Prvi podnositelj zahtjeva nije se složio. Kao prvo, tvrdio je da je, budući da su drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva, njegovi vlasnici, branili njegove interese tijekom spora o vlasništvu, relevantni domaći postupak stoga imao izravan utjecaj na njegova različita prava na temelju Konvencije. Kao drugo, prvi podnositelj zahtjeva također je tvrdio da nije bio obvezan zatražiti da bude uključen kao treća strana jer bi takav zahtjev, prema njegovom mišljenju, bio osuđen na neuspjeh. Konkretno, prvi podnositelj zahtjeva tvrdio je da se članak 89. Zakona o parničnom postupku – odredba kojom je uspostavljen okvir za uključivanje treće strane koja nije podnijela samostalan zahtjev – teško mogao primijeniti u njegovoj situaciji jer nije bio u mogućnosti tvrditi, u smislu teksta te domaće odredbe, da je ishod spora o vlasništvu mogao utjecati na njegova građanska prava i odgovornosti *vis-à-*

vis bilo tužitelja K.K.-a bilo tuženika, drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva.

272. Sud napominje da se čini kako tvrdnje koje mu je dostavio prvi podnositelji zahtjeva sadržavaju proturječnosti. S jedne strane, tvrdio je da bi, ako bi tužitelju K.K.-u bilo dopušteno ishoditi izvršenje pravomoćne domaće presude o sporu o vlasništvu tako da postane jedini vlasnik prvog podnositelja zahtjeva, prvi podnositelj zahtjeva bio spriječen u ostvarivanju prava da u njegovu uređivačku slobodu ne zadire novi vlasnik (vidi stavke 230. i 250. ove presude). S druge strane, međutim, prvi podnositelj zahtjeva također je tvrdio da ishod spora o vlasništvu nikako nije mogao utjecati ni na koja od njegovih građanskih prava i odgovornosti *vis-à-vis* bilo koje od stranaka.

273. Sud dalje smatra da, čak i uz pretpostavku da je prvi podnositelj zahtjeva ispravno tvrdio da se nije mogao uključiti kao treća strana u spor o vlasništvu, ta tvrdnja još jasnije pokazuje da Rustavi 2 nije mogao biti strana u sporu o vlasništvu. Prvi podnositelj zahtjeva, trgovačko društvo, zapravo je bio predmet spora o vlasništvu između tužitelja i tuženika, drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva. Sud također primjećuje da je prvi podnositelj zahtjeva priznao da su njegova prava i pravne interese na domaćoj razini zastupali drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva. Štoviše, ista tri podnositelja zahtjeva, u svojstvu vlasnika prvog podnositelja zahtjeva, nastavili su iskazivati njegove interese i pred ovim Sudom (vidi stavak 279. ove presude). Drugim riječima, prvi podnositelj zahtjeva ne može tvrditi da ima bilo kakav samostalan i nezaštićen interes u odnosu na spor o vlasništvu. Međutim, Sud ponavlja da, u skladu s njegovom dobro utvrđenom praksom, osoba ne može prigovarati povredi svojih konvencijskih prava u postupku u kojem nije stranka (vidi, primjerice, *Štimac i Kuzmin-Štimac protiv Hrvatske* (odl.), br. 70694/12, stavak 50., 27. rujna 2016.; *Duran protiv Turske* (odl.), br. 79599/13, stavak 11., 19. svibnja 2015.; i *Kugler protiv Austrije* (odl.), br. 65631/01, 27. studenog 2008.).

274. Iz toga slijedi da su prigovori prvog podnositelja zahtjeva u odnosu na spor o vlasništvu, čak i uz pretpostavku da spadaju u opseg ovog predmeta (vidi stavak 247. ove presude), nespojivi *ratione personae* s odredbama Konvencije u smislu članka 35. stavka 3. točke (a) i moraju biti odbačeni u skladu s člankom 35. stavkom 4. Konvencije.

III. POVREDE ČLANKA 6. STAVKA 1. I ČLANKA 18. KONVENCIJE I ČLANKA 1. PROTOKOLA BR. 1 UZ KONVENCIJU KOJE SU NAVELI DRUGI, TREĆI I ČETVRTI PODNOSITELJ ZAHTJEVA

275. Drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva prigovorili su, na temelju članka 6. stavka 1. Konvencije, da je sudska odluka o sporu o vlasništvu bila nepoštena jer je Vrhovni sud Gruzije, u posljednjoj fazi, bez održavanja usmene rasprave, neočekivano promijenio cjelokupnu pravnu strukturu spora koja se razvijala tijekom postupaka na nižim sudovima. Prema tome, tvrdili

su da je niži sud ispitivao spor sa stajališta članka 54. Građanskog zakonika, a Vrhovni je sud preusmjerio pozornost na članak 85. Građanskog zakonika.

276. Također su prigovorili da je obrazloženje sadržano u presudi Vrhovnog suda od 2. ožujka 2017. bilo nedostatno i/ili očigledno proizvoljno, u suprotnosti s člankom 6. stavkom 1. Konvencije.

277. Tri podnositelja zahtjeva nadalje su prigovorili da su se sudac T.U. (na prvostupanjskom sudu), suci N.G. i Sh.K. (na Žalbenom sudu u Tbilisiju), sutkinja M.T. (na Vrhovnom sudu) i predsjednica Vrhovnog suda trebali izuzeti iz ispitivanja spora o vlasništvu s obzirom na postojanje okolnosti koje su dovodile u pitanje njihovu neovisnost i nepristranost, u suprotnosti s mjerodavnim načelima navedenim u članku 6. stavku 1. Konvencije. U odnosu na sutkinju N.G., drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva osporili su njezinu neovisnost i nepristranost na dvije zasebne osnove – (i) zbog njezine navodne povezanosti sa sucem T.U.-om, jer su oboje bili osnivači udruženja sudaca (vidi stavak 136. ove presude); i (ii) zbog činjenice da se protiv sutkinje vodila stegovna istraga tijekom ispitivanja spora o vlasništvu (vidi stavak 141. ove presude).

278. Drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva doveli su u pitanje, na temelju članka 1. Protokola br. 1, ishod spora o vlasništvu.

279. Konačno, pozivajući se na članak 18. Konvencije u vezi s člankom 1. Protokola br. 1, tri podnositelja zahtjeva u biti su ponovila prigovor prvog podnositelja zahtjeva u pogledu miješanja od strane države u donošenje sudske odluke o imovinskom sporu sa skrivenom namjerom ušutkavanja prvog podnositelja zahtjeva.

280. Mjerodavne odredbe Konvencije citirane su u stavku 251. ove presude.

A. Dopuštenost

1. Dopuštenost prigovora na temelju članka 6. stavka 1. Konvencije

(a) Tvrdnje Vlade

281. U pogledu prigovora drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva u vezi s navodno neočekivanom prekvalifikacijom spora o vlasništvu s članka 54. na članak 85. Građanskog zakonika na najvišoj razini nadležnosti, Vlada je prigovorila da su ti prigovori očigledno neosnovani. Konkretno, pozivajući se na relevantne okolnosti predmeta, ustvrdila je da je zapravo spor o vlasništvu bio ispitan i u skladu s člankom 54. i člankom 85. Građanskog zakonika pred prvostupanjskim i žalbenim sudom. Drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva imali su, stoga, dovoljno mogućnosti da iznesu i objasne svoje stajalište u pogledu obiju pravnih osnova pred nižim razinama nadležnosti. U takvim okolnostima, odluka Vrhovnog suda da primijeni članak 85. Građanskog zakonika na okolnosti predmeta nije bila novost uvedena u završnoj fazi. Nije došlo ni do nepoštenog postupanja prema

drugom, trećem i četvrtom podnositelju zahtjeva koje bi proizašlo iz nedostatka usmene rasprave pred Vrhovnim sudom. Vlada je tvrdila da ovlast Vrhovnog suda da ne održi takvu raspravu povodom revizije ne predstavlja povredu članka 6. stavka 1. Konvencije s obzirom na činjenicu da se na toj razini nadležnosti ispituju samo pravna pitanja. Vlada je dalje tvrdila da je činjenica da je drugi podnositelj zahtjeva mogao dostaviti podnesak *amicus curiae* Vrhovnom sudu, dok druga stranka, K.K., nije dostavila nikakvo očitovanje kao odgovor (vidi stavak 158. ove presude), dovela relevantne podnositelje zahtjeva u povoljniji položaj *vis-à-vis* druge stranke.

282. Vlada je dalje ustvrdila da su prigovori drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva o nedostatnom i/ili proizvoljnom obrazloženju sadržanom u presudi Vrhovnog suda od 2. ožujka 2017. također očigledno neosnovani. Podneske drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva o predmetu pažljivo je ispitao Vrhovni sud koji je dao konkretne odgovore na svaku od tvrdnji koje su iznijeli. Vlada je naglasila da relevantni podnositelji zahtjeva nisu čak ni tvrdili pred Sudom da je Vrhovni sud nepažljivo rješavao spor o vlasništvu ili da je počinio bilo kakve nepažljive tehničke pogreške ili pogrešno protumačio njihove tvrdnje (Vlada se pozvala na predmet *Donadze protiv Gruzije*, br. 74644/01, stavci 16. i 31. - 40., 7. ožujka 2006.). Detaljnije upućujući na prigovore drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva, Vlada je od Suda zatražila da prida značaj činjenici da je Vrhovni sud odgovorio na njihove tvrdnje u vezi s rokom zastare, pruživši uvjerljive i obrazložene odgovore koji su imali osnove u mjerodavnom domaćem pravu i praksi. Konkretno, Vrhovni sud pružio je jasno i dostatno objašnjenje zašto u odnosu na primjenu članka 85. Građanskog zakonika na okolnosti ovog predmeta nije nastupila zastara prema roku zastare predviđenom u članku 89. Građanskog zakonika, kao *lex specialisa*, ili podredno, na temelju članka 1008. istog Zakonika (vidi stavke 166. - 68. ove presude).

283. U pogledu prigovora u odnosu na neovisnost i nepristranost sudaca koji su sudjelovali u ispitivanju spora o vlasništvu, Vlada je prigovorila dopuštenosti nekih od tih prigovora. Konkretno, ustvrdila je da su prigovori koji se odnose na sutkinju N.G., u mjeri u kojoj je prigovor toj sutkinji bio povezan sa stegovnim postupkom koji se vodio protiv nje (vidi stavak 277. ove presude), i suca Sh.K.-a nedopušteni zbog neiscrpljivanja domaćih pravnih sredstava u smislu članka 35. stavka 1. Konvencije. Vlada se pozvala na činjenicu da osnovanost relevantnih zahtjeva za izuzeće to dvoje sudaca nikada nije ispitana zbog nedostatka usklađenosti s mjerodavnim postupovnim pretpostavkama sadržanim u članku 33. Zakona o parničnom postupku (vidi stavke 141. i 142. ove presude).

284. Vlada nije prigovorila dopuštenosti prigovora kojima se osporava neovisnost i nepristranost suca T.U.-a, sutkinje N.G., u odnosu na njezinu navodnu povezanost sa sucem T.U.-om, sutkinje M.T. i predsjednice Vrhovnog suda, ograničavajući svoje tvrdnje na osnovanost tih prigovora (vidi stavke 277. i 323. - 328. ove presude).

(b) Tvrdnje drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva

285. Drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva tvrdili su da je Vrhovni sud neočekivano izmijenio cjelokupnu pravnu osnovu na kojoj se prvobitno ispitivao spor o vlasništvu. Prema tome, tri podnositelja zahtjeva tvrdila su da im je uskraćena mogućnost dostavljanja podnesaka (usmenih ili pisanih) u vezi s člankom 85. Građanskog zakonika, što je predstavljalo povredu načela jednakosti stranaka u postupku i kontradiktornog postupka. Tvrdili su da Vrhovni sud nije imao pravo primijeniti članak 85. jer su uložili reviziju samo u vezi s člankom 54. Građanskog zakonika. Drugim riječima, Vrhovni je sud prešao opseg njihove revizije. Primjena članka 85. na okolnosti spora o vlasništvu u situaciji kada su dva niža suda ispitala isti spor samo sa stajališta članka 54. bila je jednaka utvrđivanju novih činjenica. Tri podnositelja zahtjeva također su tvrdila da, ako je Vrhovni sud utvrdio da je članak 85. Građanskog zakonika bio *lex specialis* u dotičnom sporu, nije trebao sam odlučiti o predmetu, već ga je trebao vratiti nižim sudovima na ponovno razmatranje. Ispitivanje spora o vlasništvu od strane Vrhovnog suda pozivanjem na članak 85. Građanskog zakonika, bez prethodne obavijesti o iznenadnoj promjeni pravnog pristupa i bez održavanja usmene rasprave, predstavljalo je „pravnu novost“ koja je iznenadila podnositelje zahtjeva i ne samo da je dovela do povrede odredbi domaćeg zakona već je podnositelje zahtjeva lišila učinkovite mogućnosti da podnesu svoje pravne argumente.

286. Drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva tvrdili su da se obrazloženje sadržano u presudi Vrhovnog suda od 2. ožujka 2017. temeljilo na pogrešnom tumačenju domaćeg prava i pogrešnoj ocjeni materijala iz spisa predmeta. U svojim opsežnim podnescima tvrdili su da Vrhovni sud nije u svom odgovoru na njihov prigovor dostatno objasnio zašto u odnosu na primjenu članka 85. Građanskog zakonika na okolnosti predmeta nije nastupila zastara prema roku zastare navedenom u članku 89., koja odredba je bila *lex specialis* u odnosu na članak 85. Drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva također su prigovorili pozivanju od strane Vrhovnog suda na rok naveden u članku 1008. Građanskog zakonika, jer je ta odredba bila potpuno nebitna za potrebe ispitivanja pitanja prisile u ugovornim odnosima. Vrhovni sud, prema mišljenju drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva, također nije dostatno objasnio na temelju kojih je dokaza, prema stupnju vjerojatnosti, utvrđena činjenica da je K.K. bio prisiljen potpisati ugovore o kupoprodaji dionica od 26. prosinca 2005. i 17. studenog 2006. Tri podnositelja zahtjeva također su prigovorili da kaznena prijava od 1. prosinca 2008., u kojoj je K.K. navodno opisao okolnosti pritiska izvršenog na njega, nije bila sastavni dio parničnog spisa, iako se navodi kao značajan dokaz u presudi od 2. ožujka 2017. Čak uz pretpostavku da je tužitelj K.K. zaista podnio tu kaznenu prijavu 1. prosinca 2008., tri podnositelja zahtjeva tvrdila su, pozivajući se na komentar domaćeg pravnog stručnjaka, da sam čin podnošenja kaznene prijave ne može biti dovoljan da bi utjecao na tijek roka predviđenog člankom 89. Građanskog zakonika. Konkretno, među ostalim izjavama, pravni

komentar koji su dostavili podnositelji zahtjeva sadržavao je izjavu, koja nije potkrijepljena pozivanjem na sudsku praksu, da podnošenje kaznene prijave ne može dovesti do ostvarivanja prava na poništenje ugovora u smislu članka 89.

287. U pogledu prigovora Vlade o dopuštenosti prigovora kojima se osporava neovisnost i nepristranost sutkinje N.G., u mjeri u kojoj se prigovor toj konkretnoj sutkinji temeljio na stegovnom postupku koji se vodio protiv nje (vidi stavak 284. ove presude), i suca Sh.K.-a, drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva ustvrdili su da su, podnoseći odgovarajuće zahtjeve za izuzeće u pisanom obliku 7. i 9. lipnja 2016. (vidi stavke 141. i 142. ove presude), propisno iscrpili mjerodavno domaće pravno sredstvo. U odnosu na sutkinju N.G., drugi podnositelj zahtjeva tvrdio je, ne dostavivši presliku odgovarajućeg zahtjeva za izuzeće, da je prvi put iznio svoje prigovore u vezi s tom sutkinjom, zajedno s prvim podnositeljem zahtjeva, 3. lipnja 2016. U pogledu njihovih preostalih prigovora kojima se dovodi u pitanje neovisnost i nepristranost suca T.U.-a, sutkinje N.G., u odnosu na njezinu navodnu povezanost sa sucem T.U.-om, sutkinje M.T. i predsjednice Vrhovnog suda, s obzirom na nedostatak prigovora od strane Vlade (vidi stavak 284. ove presude), tri podnositelja zahtjeva ustvrdila su da se ti prigovori također trebaju proglasiti dopuštenima.

(c) Ocjena suda

(i) *Dopuštenost prigovora u pogledu neopravdane promjene u sudskom ispitivanju spora o vlasništvu na posljednjoj razini nadležnosti*

288. Na početku, i kao odgovor na tvrdnje drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva, Sud ponavlja da njegova uloga nije utvrditi jesu li se domaći sudovi tijekom ispitivanja spora o vlasništvu pravilno pridržavali pravila materijalnog ili postupovnog prava (vidi, primjerice, *Bochan protiv Ukrajine* (br. 2) [VV], br. 22251/08, stavak 61., 5. veljače 2015.). Stoga je sa stajališta Konvencije potpuno nebitno je li Vrhovni sud mogao, sukladno domaćem pravu, ukinuti odluku Žalbenog suda u Tbilisiju i donijeti pravomoćnu odluku od 2. ožujka 2017. o sporu, a da ne vrati predmet nižim sudovima na ponovno razmatranje. S obzirom na to, Sud mora napomenuti da nema ničeg neobičnog u činjenici da je Vrhovni sud ukinuo odluku žalbenog suda i donio, u svojstvu suda posljednjeg, kasacijskog stupnja, pravomoćnu odluku o dotičnom građanskom sporu (vidi, posebice, članak 411. Zakona o parničnom postupku, citiran u stavku 199. ove presude, i usporedi, primjerice, *G.S. protiv Gruzije*, br. 361/13, stavci 25. - 27., 21. srpnja 2015.; *Gogitidze i drugi protiv Gruzije*, br. 6862/05, stavak 36., 12. svibnja 2015.; i *Gorelishvili protiv Gruzije*, br. 12979/04, stavci 16. - 19., 5. lipnja 2007.).

289. Pitanje pred Sudom nije je li Vrhovni sud prekoračio granice određene domaćim postupovnim pravom prilikom odlučivanja o sporu o

vlasništvu (usporedi *Sotiris i Nikos Koutras ATTEE protiv Grčke*, br. 39442/98, stavak 17., ECHR 2000-XII), već je li donošenje njegove pravomoćne odluke podrazumijevalo neopravdano ograničenje prava drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva na jednakost stranaka u postupku i/ili kontradiktorni postupak u smislu članka 6. stavka 1. Konvencije. S tim u vezi, jedina relevantna tvrdnja koju su tri podnositelja zahtjeva iznijela pred Sudom njihovo je pozivanje na navodnu promjenu pristupa u posljednjem, kasacijskom stupnju u postupku u odnosu na sudsko ispitivanje (vidi stavak 285. ove presude). Sud ne isključuje da bi, u načelu, iznenadna promjena sudskog ispitivanja na najvišoj i posljednjoj razini nadležnosti pod određenim okolnostima mogla podnositelja zahtjeva dovesti u nepovoljan položaj *vis-à-vis* druge stranke u pogledu mogućnosti iznošenja pravnih argumenata s ciljem utjecanja na relevantni najviši sud (vidi, *mutatis mutandis*, *Súsanna Rós Westlund protiv Islanda*, br. 42628/04, stavci 40. - 41., 6. prosinca 2007.). Također treba imati na umu da se očekivalo da sami suci Vrhovnog suda poštuju načelo kontradiktornog postupka kad su odlučili primijeniti članak 85. Građanskog zakonika na spor o vlasništvu (vidi, primjerice, *Clinique des Acacias i drugi protiv Francuske*, br. 65399/01 i tri druga predmeta, stavak 38., 13. listopada 2005., i *Skondrianos protiv Grčke*, br. 63000/00 i dva druga predmeta, stavci 29. - 30., 18. prosinca 2003.).

290. Međutim, suprotno prvobitnim navodima podnositelja zahtjeva, postalo je jasno, nakon što je Vlada obaviještena o predmetu i nakon što su primljena dodatna očitovanja stranaka, da spor o vlasništvu na nižim razinama nadležnosti – Gradskom sudu u Tbilisiju i Žalbenom sudu u Tbilisiju – nikada nije ispitan isključivo na temelju članka 54. Građanskog zakonika. Naprotiv, iz pravnih osnova navedenih u tužbi K.K.-a od 4. kolovoza 2015., kao i iz obrazloženja sadržanih u odlukama prvostupanjskih i žalbenih sudova, jasno je proizlazilo da se o članku 85. Građanskog zakonika stalno raspravljalo tijekom cijelog postupka. Drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva imali su dovoljno mogućnosti iznijeti pred domaćim sudovima svoje argumente u vezi s člankom 85., a prvostupanjski i žalbeni sud u svojim su odlukama uzeli u obzir članak 85. Građanskog zakonika (vidi stavke 75., 81., 110. - 111. i 145. ove presude). Sud pridaje posebnu važnost činjenici da su drugi, treći i četvrti podnositelji zahtjeva, u svojem prvobitnom odgovoru na tužbu pred prvostupanjskim sudom, tvrdili da se članci 85. - 89. Građanskog zakonika, a ne članak 54., trebaju smatrati primjenjivima na okolnosti spora o vlasništvu (vidi stavak 82. ove presude). U tom kontekstu, kada su tri podnositelja zahtjeva ustrajala na tome da se predmet treba ispitati na temelju članka 85. Građanskog zakonika, Sud smatra da je neobično da sada predbacuju Vrhovnom sudu primjenu te pravne odredbe.

291. Nadalje, Sud ne vidi nikakvu prednost koju bi K.K. imao u odnosu na drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva u postupku pred Vrhovnim sudom. Obje su strane imale jednaku mogućnost dostavljanja pisanih

podnesaka, a nijedna od njih očito nije mogla iznositi nove činjenične dokaze tijekom postupka povodom revizije (usporedi gore citirani predmet *Súsanna Rós Westlund*, stavak 71.). Štoviše, čak bi se moglo smatrati da su drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva bili dovedeni u postupovno povoljniji položaj *vis-à-vis* druge stranke s obzirom na to da su samo oni, a ne i druga stranka, mogli dostaviti Vrhovnom sudu podnesak *amicus curiae*, u kojem se, među ostalim pravnim pitanjima, raspravlja o članku 85. Građanskog zakonika (vidi stavak 158. ove presude). U pogledu prigovora drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva da nisu raspravljali o članku 85. Građanskog zakonika u svojoj reviziji, Sud ne vidi kako bi se ta činjenica mogla pripisati Vrhovnom sudu. Podnositelji zahtjeva znali su ili su trebali znati da se tužitelj K.K. pozvao na članak 85., zajedno s člankom 54., te da su se i prvostupanjski i žalbeni sud u svojim odlukama bavili tom pravnom odredbom. Ako su, unatoč gore navedenim okolnostima, podnositelji zahtjeva odlučili da neće komentirati članak 85. u svojoj reviziji, uzrok tome bio je ili njihov propust ili taktička odluka, te su u bilo kojem od ta dva scenarija trebali snositi pravne posljedice svog pristupa iznošenju predmeta pred Vrhovnim sudom (usporedi, *mutatis mutandis*, *Roberts i Roberts protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (odl.), br. 38681/08, stavak 37., 5. srpnja 2011.).

292. Sud nadalje primjećuje da odluka Vrhovnog suda da ispita spor o vlasništvu sa stajališta članka 85. Građanskog zakonika, na koju odredbu se tužitelj prvobitno pozvao i kojom su se bavili niži sudovi, nije bila činjenična ocjena, nego pravna (vidi stavak 165. ove presude). U biti, Vrhovni je sud, uzevši u obzir podneske obiju stranki u spisu predmeta, samo razjasnio jedno pravno pitanje i, u svjetlu tog pojašnjenja, prihvatio tvrdnju o prisili koji je podnio tužitelj, a koju su osporavali drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva od samog početka do kraja postupka. Prema tome, ne može se reći da su povrijeđena načela jednakosti stranaka u postupku ili kontradiktornog postupka (usporedi s vrlo sličnom situacijom u predmetu *APBP protiv Francuske*, br. 38436/97, stavci 30. - 34., 21. ožujka 2002.). U svjetlu potonjeg zaključka, činjenica da u ovom predmetu Vrhovni sud nije održao usmenu raspravu ne može otvoriti nikakvo sporno pitanje na temelju članka 6. stavka 1. Konvencije. Kasacijski sud u potpunosti je mogao pravilno preispitati tumačenje odgovarajućih pravnih odredbi od strane nižih sudova isključivo na osnovi pisanih podnesaka stranaka i ostalog materijala u spisu predmeta, posebice stoga što su pred dvama nižim sudovima bile održane brojne usmene rasprave na kojima su sudjelovale obje stranke (vidi, kao vodeći izvor prava o ovom pitanju specifičnom za zemlju, *Rizhamadze protiv Gruzije*, br. 2745/03, stavci 37. - 40., 31. srpnja 2007., i *Gogoladze protiv Gruzije*, br. 4683/03, stavci 31. - 37., 11. prosinca 2007.).

293. Iz toga slijedi da su prigovori drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva na temelju članka 6. stavka 1. u odnosu na navodno neopravdanu promjenu sudskog pristupa ispitivanju spora o vlasništvu na najvišoj i

posljednjoj razini nadležnosti očigledno neosnovani i moraju se odbaciti u skladu s člankom 35. stavkom 3. točkom (a) i stavkom 4. Konvencije.

(ii) *Dopuštenost prigovora o nedostatnom i/ili proizvoljnom obrazloženju presude Vrhovnog suda od 2. ožujka 2017.*

294. Uzimajući u obzir tvrdnje stranaka, Sud prepoznaje da je prigovor drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva obrazloženju presude Vrhovnog suda od 2. ožujka 2017. uglavnom zasnovan na sljedeće tri tvrdnje:

- da je Vrhovni sud pogrešno upotrijebio zakonom propisani rok od tri godine predviđen člankom 1008. Građanskog zakonika u odnosu na situaciju prisile iz članka 85., te je umjesto toga trebao primijeniti rok od godinu dana utvrđen u članku 89. istog Zakonika;
- da se podnošenje kaznene prijave od 1. prosinca 2008. od strane K.K.-a nije moglo utvrditi s obzirom na nepostojanje preslike te prijave u parničnom spisu, i da u svakom slučaju takva kaznena prijava ne bi mogla obustaviti tijek relevantnog roka zastare;
- da Vrhovni sud nije objasnio na temelju kojih je točno dokaza utvrđeno da je tužitelj K.K. bio prisiljen ustupiti dionice u društvu Rustavi 2.

295. Sud ponavlja da države ugovornice imaju veću slobodu u postupanju u parničnim postupcima koji se odnose na građanska prava i obveze nego u postupanju u kaznenim predmetima (vidi, među brojnim drugim izvorima prava, *Levages Prestations Services protiv Francuske*, br. 21920/93, stavak 46., 23. listopada 1996., i *Dombo Beheer B.V. protiv Nizozemske*, stavak 32., br. 14448/88, 27. listopada 1993.). Stoga su zahtjevi iz članka 6. stavka 1. u pogledu predmeta koji se odnose na građanska prava blaži nego u vezi s optužbama za kazneno djelo (vidi, kao noviji izvor prava, *Bartaia protiv Gruzije*, br. 10978/06, stavci 28. i 32., 26. srpnja 2018.; vidi također *König protiv Njemačke*, br. 6232/73, stavak 96., 28. lipnja 1978.). Nadalje, prema njegovoj ustaljenoj i utvrđenoj sudskoj praksi, nije na Sudu da ispravlja navodne zakonske ili činjenične pogreške koje su počinili nacionalni sudovi osim ako i u onoj mjeri u kojoj su one izazvale povredu prava i sloboda zaštićenih Konvencijom, primjerice kada se, iznimno, može reći da te pogreške predstavljaju „nepoštenost“ koja je nespojiva s člankom 6. Konvencije. Iako je tom odredbom zajamčeno pravo na pošteno suđenje, njom nisu propisana nikakva pravila o dopuštenosti dokaza ili načinu na koji bi se dokazi trebali ocjenjivati, a to su prvenstveno pitanja koja se uređuju nacionalnim pravom i od strane nacionalnih sudova. Obično nije na Sudu da preispituje pitanja kao što je važnost koju domaći sudovi pridaju nekim dokazima ili zaključcima ili ocjenama u nekom pitanju koje razmatraju. Sud ne treba djelovati kao sud četvrtog stupnja te stoga neće ispitivati presudu domaćih sudova na temelju članka 6. stavka 1. Konvencije, osim ako su njihova utvrđenja proizvoljna ili očigledno nerazumna. Prema shvaćanju na

kojem se temelji pojam „očite pogreške u ocjeni“ (*une erreur manifeste d'appréciation* – pojam iz francuskog upravnog prava), kako se koristi u kontekstu članka 6. stavka 1. Konvencije, ako je zakonska ili činjenična pogreška nacionalnog suda toliko jasno očita da ju, s gledišta objektivnog promatrača, nijedan razumni sud nikada ne bi mogao počinuti, ta očita pogreška može narušiti poštenost postupka (usporedi, primjerice, predmet *Bochan protiv Ukrajine* (br. 2) [VV], br. 22251/08, stavci 61. - 62., ECHR 2015, i druge izvore prava u njemu citirane).

296. U pogledu prve tvrdnje drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva, koja se odnosi na navodni propust Vrhovnog suda da primijeni zakonom propisani rok na temelju članka 89. na situaciju prisile (vidi stavak 286. ove presude), Sud primjećuje da je taj navod očigledno neosnovan. U svojoj presudi od 2. ožujka 2017. Vrhovni sud zaključio je da se rok naveden u članku 89. posebno primjenjivao na okolnosti predmeta u vezi s člankom 85. Naime, Vrhovni je sud utvrdio da je K.K. neprestano bio pod prisilom do parlamentarnih izbora u listopadu 2012., koji su doveli do promjene vladajućih snaga u zemlji. Kasacijski je sud zatim citirao članak 138. Građanskog zakonika, koji se odnosi na opće pravilo o prekidu tijekom rokova. S tim u vezi, Vrhovni sud utvrdio je da je K.K. podnošenjem kaznene prijave od 1. prosinca 2008. prekinuo, u smislu članka 138., tijek roka zastare na temelju članka 89. Osim analize situacije na temelju članka 89. Građanskog zakonika, Vrhovni sud također je napomenuo da je čin prisile bio toliko jasan da se mogao smatrati protupravnim činom prema građanskom pravu, a na temelju članka 1008. Građanskog zakonika za potraživanje naknade štete u odnosu na takav čin bio je propisan rok od tri godine. U tim okolnostima, Vrhovni sud razvio je alternativno obrazloženje, navodeći da bi, čak i da se situacija smatrala štetnom radnjom, tijekom trogodišnjeg roka zastare na temelju članka 1008. ipak bio prekinut, u smislu članka 138. Građanskog zakonika, podnošenjem kaznene prijave od 1. prosinca 2008. Ukratko, rezultat – prekid zakonom propisanog roka čak i prije prestanka situacije koja je predstavljala prisilu ili štetnu radnju – bio bi isti bez obzira na to je li primijenjen rok od jedne godine na temelju članka 89. ili rok od tri godine na temelju članka 1008. Građanskog zakonika.

297. Sud pridaje poseban značaj činjenici da zaključci Vrhovnog suda koji se odnose na obustavljanje tijekom zakonom propisanih rokova odražavaju dobro utvrđenu domaću sudsku praksu (vidi stavke 219. i 220. ove presude). Od osobitog je značaja odluka Vrhovnog suda od 15. ožujka 2002. donesena u predmetu br. 3/1186-01, u svjetlu koje se ne može reći da presuda Vrhovnog suda od 2. ožujka 2017. nije dosljedna prethodnoj domaćoj sudskoj praksi. Sud nadalje primjećuje da su drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva bili potpuno svjesni postojanja navedene domaće pravne prakse na temelju članaka 85. - 89. i 138. Građanskog zakonika – prekida tijekom relevantnog jednogodišnjeg roka podnošenjem kaznene prijave – jer je upravo to bio predmet ustavne tužbe koju je drugi podnositelj zahtjeva podnio 16. veljače

2016. (vidi stavak 133. ove presude). U svjetlu gore navedenog, ne može se reći da je Vrhovni sud ili zaobišao jednogodišnji rok primjenjiv na temelju članka 89. Građanskog zakonika na situaciju prisile ili pogriješio u tumačenju mjerodavnog domaćeg prava, presudivši da je tijekom relevantnog roka bio prekinut na temelju članka 138. Građanskog zakonika (usporedi, primjerice, *Andelković protiv Srbije*, br. 1401/08, stavak 27., 9. travnja 2013.).

298. U pogledu tvrdnje drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva u vezi s nepostojanjem izvorne kaznene prijave od 1. prosinca 2008. u parničnom spisu, Sud primjećuje da nijedan od triju podnositelja zahtjeva nije prigovorio postojanju te kaznene prijave na domaćoj razini. Jedini odgovor drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva na K.K.-ovo pozivanje na tu prijavu bio je da „sama činjenica da je kaznena prijava podnesena ... nije dovoljna da navod o prisili postane utvrđena činjenica ...“ (vidi stavak 81. ove presude). Također treba napomenuti da je parnični spis sadržavao presliku dviju naknadnih kaznenih prijava koje je K.K. podnio 28. siječnja i 12. ožujka 2009., a u kojim dokumentima je bio ponovljen sadržaj kaznene prijave od 1. prosinca 2008. Nadalje, činjenica da je K.K. podnio kaznenu prijavu 1. prosinca 2008. očito je bila poznata u javnosti, jer je bila dokumentirana u godišnjem izvješću Pučkog pravobranitelja Gruzije za 2008. godinu kao i u izvješću Državnog tajništva Sjedinjenih američkih Država koje se odnosilo na spor o vlasništvu nad društvom Rustavi 2 (vidi stavke 222. i 223. ove presude). U svjetlu gore navedenog, Sud ne može dijeliti zabrinutost drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva da su zbog nepostojanja kaznene prijave od 1. prosinca 2008. u parničnom spisu činjenična utvrđenja Vrhovnog suda očigledno nerazumna (usporedi *Khamidov protiv Rusije*, br. 72118/01, stavak 174., 15. studenog 2007.).

299. Konačno, u pogledu tvrdnje drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva da Vrhovni sud nije naveo kojim je točno okolnostima dokazano postojanje prisile, Sud primjećuje da se Vrhovni sud pozvao na sljedeće dokaze:

(i) izvornu kaznenu prijavu K.K.-a od 1. prosinca 2008., kao i njegove dvije naknadne kaznene prijave od 28. siječnja i 12. ožujka 2009. , u kojima je dosljedno pred tijelom kaznenog progona opisao činjenice koje su predstavljale prisilu;

(ii) činjenicu da je 21. travnja 2009. K.K.-u, koji je do tada napustio Gruziju zbog straha od progona od strane države, odobren politički azil u Njemačkoj;

(iii) činjenicu da se progon K.K.-a spominje u Izvješću o poštovanju ljudskih prava u zemlji za 2009. godinu koje je objavilo Državno tajništvo Sjedinjenih Američkih Država;

(iv) činjenicu da je, nakon promjene vladajućih snaga u listopadu 2012. godine, Parlament Gruzije odobrio K.K.-u status osobe koju je zbog političkih razloga progonio prethodni režim.

300. Uzimajući u obzir činjenicu da se prema mjerodavnom domaćem pravu i praksi prisila u ugovornim odnosima može utvrditi pozivanjem čak i na neizravne dokaze i da utvrđivanje dokaza nije toliko činjenično pitanje, već pravno vrednovanje (vidi stavke 165. i 292. ove presude), ne može se reći da je Vrhovni sud propustio navesti činjenične okolnosti kojima je dokazan element prisile.

301. Sve u svemu, ne može se reći da su tvrdnjama drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva, barem na osnovi o kojoj se može raspravljati, otkrivene bilo kakve „očite pogreške u ocjeni“ u obrazloženju koje je Vrhovni sud naveo u presudi od 2. ožujka 2017.

302. Prema tome, po svojoj prirodi, relevantni prigovori drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva na temelju članka 6. stavka 1. Konvencije „čtvrtostupanjski“ su prigovori te su očigledno neosnovani i stoga se moraju odbaciti u skladu s člankom 35. stavkom 3. točkom (a) i stavkom 4. Konvencije.

(iii) *Dopuštenost prigovora u odnosu na neovisnost i nepristranost sudaca koji su sudjelovali u ispitivanju spora o vlasništvu*

303. Sud primjećuje da su drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva doveli u pitanje, na temelju članka 6. stavka 1. Konvencije, neovisnost i nepristranost određenog broja sudaca koji su sudjelovali u ispitivanju spora o vlasništvu na različitim razinama nadležnosti. Konkretno, prigovorili su sucu T.U.-u, koji je ispitivao spor u prvom stupnju, sucima N.G. i Sh.K.-u, koji su zasjedali u žalbenom vijeću, sutkinji M.T. Vrhovnog suda i predsjednici tog suda. Sud nadalje primjećuje da su, u odnosu na sutkinju N.G. Žalbenog suda u Tbilisiju, drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva iznijeli dva neovisna prigovora – prvi koji se odnosi na njezinu navodnu povezanost sa sucem T.U.-om i drugi koji se odnosi na pokretanje stegovnog postupka protiv nje. Sud nadalje napominje da je Vlada prigovorila dopuštenosti samo nekih od tih prigovora. Konkretno, prigovorila je prigovoru kojim se dovodi u pitanje neovisnost i nepristranost sutkinje N.G. zbog pokretanja stegovnog postupka protiv nje te prigovoru koji se odnosi na suca Sh.K.-a.

304. Sud smatra da podnositelj zahtjeva, kako bi mogao dovesti u pitanje neovisnost i/ili nepristranost suca na temelju članka 6. stavka 1. Konvencije, mora pokazati da je podnio zahtjev za izuzeće tog suca na domaćoj razini u skladu s mjerodavnim postupovnim pravom (uspoređi, među brojnim drugim izvorima prava, *Posokhov protiv Rusije* (odl.), br. 63486/00, 9. srpnja 2002.; gore citirani predmet *Roberts i Roberts*, stavak 37.; i *Yasar protiv Turske* (odl.), br. 30500/96, 1. lipnja 1999.). Uzimajući u obzir okolnosti ovog predmeta, Sud primjećuje da zahtjevi drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva za izuzeće sutkinje N.G., u odnosu na stegovni postupak protiv nje, i suca Sh.K.-a, nisu ispitani jer podnositelji zahtjeva nisu ispunili mjerodavne postupovne pretpostavke. Konkretno, iako je u članku 33. Zakona o parničnom postupku – odredbi kojom su utvrđena formalna pravila za

podnošenje zahtjeva za izuzeće – strogo navedeno da se takvi zahtjevi moraju podnijeti u pisanom obliku, a najkasnije prije nego što stranke iznesu posljednje usmene tvrdnje, drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva zapravo su podnijeli zahtjeve nakon iznošenja podnesaka stranki, 7. i 9. lipnja 2016. godine (vidi stavke 141. i 142. ove presude). Podnositelji zahtjeva nisu uvjerljivo objasnili domaćim sudovima zašto su čekali toliko dugo prije podnošenja zahtjeva. S druge strane, Sud napominje da su, prema materijalima dostupnim u spisu predmeta, podnositelji zahtjeva mnogo ranije znali ili su trebali znati za činjenice na kojima su temeljili svoje zahtjeve za izuzeće. Dakle, u pogledu suca Sh.K.-a, podnositelji zahtjeva trebali su znati da je taj sudac stručnjak za kazneno pravo već 27. travnja 2016. (vidi stavak 138. ove presude), dok su za pokretanje stegovnog postupka protiv sutkinje N.G., trebali saznati najkasnije do 1. lipnja 2016., kada je glavni direktor društva Rustavi 2 spomenuo tu činjenicu tijekom konferencije za tisak (vidi stavak 139. ove presude). Sud prima na znanje tvrdnju drugog podnositelja zahtjeva da je 3. lipnja 2016. prvi put podnio zahtjev za izuzeće sutkinje N.G. zbog stegovnog postupka (vidi stavak 287. ove presude). Međutim, iako taj podnositelj zahtjeva nije podnio dokaz o svojoj tvrdnji, raspoloživi materijali u spisu predmeta jasno pokazuju da je drugi podnositelj zahtjeva prvi put podnio potpisani pisani zahtjev za izuzeće navedene sutkinje na relevantnim osnovama 7. lipnja 2016. (vidi stavak 141. ove presude).

305. Sud ponavlja da, prema njegovoj dobro utvrđenoj sudskoj praksi, pravilo iscrpljivanja domaćih pravnih sredstava sadržano u članku 35. stavku 1. Konvencije mora djelovati u skladu s formalnim pretpostavkama i rokovima utvrđenim u domaćem pravu (vidi, među brojnim drugim izvorima prava, *Ben Salah Adraqui i Dhaima protiv Španjolske* (odl.), br. 45023/98, ECHR 2000-IV, i gore citirani predmet *Rezgui*). Prema mišljenju Sudu, navedeno jednako vrijedi i kad je riječ o zahtjevima za izuzeće domaćih sudaca (vidi, primjerice, gore citirani predmet *Yasar*). U tim okolnostima, Sud smatra da se, u svjetlu propusta drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva da, u skladu s formalnim pretpostavkama sadržanim u članku 33. Zakona o parničnom postupku, iznesu svoje prigovore na suca Sh.K.-a i sutkinju N.G. (u odnosu na stegovni postupak), mjerodavni dio njihovih prigovora na temelju članka 6. stavka 1. Konvencije mora odbaciti sukladno članku 35. stavcima 1. i 4. Konvencije zbog neiscrpjivanja domaćih pravnih sredstava.

306. U pogledu preostalih prigovora drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva na temelju članka 6. stavka 1. Konvencije, kojima se dovodi u pitanje neovisnost i nepristranost suca T.U.-a, sutkinje N.G., u odnosu na njezinu navodnu povezanost sa sucem T.U.-om, sutkinje M.T. Vrhovnog suda i predsjednice tog suda, Sud smatra, u svjetlu tvrdnji stranaka i nedostatka prigovora od strane Vlade, da se tim prigovorima otvaraju ozbiljna činjenična i pravna pitanja na temelju Konvencije čiju je osnovanost potrebno ispitati. Sud stoga zaključuje da taj dio zahtjeva nije očigledno

neosnovan u smislu članka 35. stavka 3. točke (a) Konvencije. Nisu utvrđene nikakve druge osnove za proglašavanje tog dijela zahtjeva nedopuštenim. Stoga se mora proglasiti dopuštenim.

2. Dopuštenost prigovora na temelju članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju, zasebno i u vezi s člankom 18. Konvencije

307. Sud smatra primjerenim prvo odgovoriti na prigovore iznesene na temelju članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju, nakon čega će ispitati prigovore podnesene na temelju članka 18. Konvencije u vezi s navedenom odredbom.

(a) Prigovori na temelju članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju

308. Pozivajući se na mjerodavnu sudsku praksu Suda, Vlada je ustvrdila da sudska odluka o sporu o vlasništvu između drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva i K.K.-a ne može predstavljati miješanje od strane države u prava vlasništva navedenih podnositelja zahtjeva (vidi, primjerice, *Zagrebačka banka d.d. protiv Hrvatske*, br. 39544/05, stavci 250. - 251., 12. prosinca 2013.).

309. Drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva nisu se složili, tvrdeći da je ishod spora o vlasništvu predstavljao nezakonito lišavanje tih podnositelja njihovih dionica u prvom podnositelju zahtjeva.

310. Sud napominje da privatnopravni sporovi sami po sebi ne dovode do odgovornosti države na temelju članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju (vidi, *mutatis mutandis*, *Ruiz Mateos protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 13021/87, odluka Komisije od 8. rujna 1988., Odluke i izvješća (OI) 57, str. 268. i 275.; *Törmälä protiv Finske* (odl.), br. 41258/98, 16. ožujka 2004.; *Eskelinen protiv Finske* (odl.), br. 7274/02, 3. veljače 2004.; *Kranz protiv Poljske* (odl.), br. 6214/02, 10. rujna 2002.; i *Skowronski protiv Poljske* (odl.), br. 52595/99, 28. lipnja 2001.). Točnije, sama činjenica da je država, preko pravosudnog sustava, uspostavila mehanizam za rješavanje privatnopravnog spora ne dovodi sama po sebi do miješanja države u pravo vlasništva na temelju članka 1. Protokola br. 1 (vidi, primjerice, *Kuchař i Štis protiv Češke Republike* (odl.), br. 37527/97, 21. listopada 1998.). Država se može smatrati odgovornom za štete uzrokovane uspostavljanjem takvih mehanizama samo ako su sudske odluke donesene protivno domaćim propisima ili su proizvoljne odnosno na drugi način očigledno nerazumne u suprotnosti s člankom 1. Protokola br. 1 (vidi, primjerice, *Vulakh drugi protiv Rusije*, br. 33468/03, stavak 44., 10. siječnja 2012.) Međutim, treba imati na umu da je uloga Suda u ocjenjivanju jesu li domaći zakoni ispravno tumačeni i primjenjivani ograničena, a njegova funkcija nije preuzeti mjesto domaćih sudova. Naprotiv, uloga Suda je osigurati da odluke tih sudova nisu proizvoljne ili na drugi način očigledno nerazumne (vidi, primjerice,

Anheuser-Busch Inc. protiv Portugala [VV], br. 73049/01, stavak 83., ECHR 2007-I).

311. U svjetlu navedenih načela sudske prakse, Sud smatra da se prigovorima drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva o ishodu spora o vlasništvu ne otvara pitanje *prima facie* na temelju članka 1. Protokola br. 1. Naime, ta se odredba ne može tumačiti kao jamstvo postizanja željenog ishoda u građanskom postupku (vidi, primjerice, *Burdiashvili i drugi protiv Gruzije* (odl.), br. 26290/12, stavak 36., 4. travnja 2017.; vidi, *mutatis mutandis*, *Slivenko i drugi protiv Latvije* (odl.) [VV], br. 48321/99, stavak 121., ECHR 2002-II (izvadci); i vidi *Sardin protiv Rusije* (odl.), br. 69582/01, ECHR 2004-II). Uzimajući u obzir svoje prethodne zaključke o nepostojanju bilo kakve „očite pogreške u ocjeni“ u presudi Vrhovnog suda od 2. ožujka 2017. (vidi stavke 295. - 297. ove presude), i ponavljajući da njegova uloga nije tumačiti i primjenjivati domaće pravo, Sud smatra da sudska odluka o sporu o vlasništvu ne može predstavljati miješanje u prava vlasništva drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva (usporedi, primjerice, gore citirani predmet *Zagrebačka banka d.d. protiv Hrvatske*, stavak 252.).

312. Iz toga slijedi da su prigovori drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva na temelju članka 1. Protokola br. 1 očigledno neosnovani i moraju se odbaciti u skladu s člankom 35. stavkom 3. točkom (a) i stavkom 4. Konvencije.

(b) Prigovori na temelju članka 18. zasebno i u vezi s člankom 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju

313. Među ostalim tvrdnjama, Vlada je ustvrdila da, budući da nije došlo do miješanja u prava drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva na temelju članka 1. Protokola br. 1, ne može doći do primjene članka 18. u vezi s tom „materijalnom“ odredbom. Stoga su prigovori drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva na temelju potonje odredbe neosnovani.

314. Drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva nisu se složili, tvrdeći da se može reći da opseg primjene članka 18. Konvencije obuhvaća članak 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju, s obzirom na postojanje izričitih i implicitnih ograničenja u okviru potonje odredbe. Tri podnositelja zahtjeva nadalje su tvrdila da je, u svjetlu relevantnih okolnosti predmeta, uz pozivanje na događaje koji su navodno predstavljali kampanju koju je država vodila protiv društva Rustavi 2 (vidi stavke 32. - 49. ove presude), glavna svrha sudske odluke o sporu o vlasništvu bila ušutkati Rustavi 2 tako da se njegove vlasnike – drugog, trećeg i četvrtog podnositelja – liši njihovih dionica u društvu.

315. Sud ponavlja da je opća načela u vezi s tumačenjem i primjenom članka 18. Konvencije veliko vijeće izložilo u svojoj presudi u predmetu *Merabishvili protiv Gruzije* ([VV], br. 72508/13, 28. studenog 2017., stavci 287. - 317.). Što se tiče primjenjivosti članka 18., Sud je u tom prijelomnom predmetu potvrdio da ta odredba ne može samostalno postojati. Može se

primjenjivati samo u vezi s nekim člankom Konvencije ili njezinih protokola kojima su utvrđena ili okvalificirana prava i slobode koje su se visoke ugovorne stranke obvezale osigurati osobama pod njihovom nadležnošću. Iako može doći do povrede članka 18. čak i ako nije došlo do povrede članka u vezi s kojim se primjenjuje, do povrede članka 18. može doći samo ako sporno pravo ili sloboda podliježu ograničenjima dopuštenim Konvencijom (ibid., stavci 287. i 290.).

316. U svjetlu tih citiranih načela, prvo je pitanje pred Sudom može li se na članak 18. Konvencije pozivati u vezi s člankom 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju. Drugim riječima, pitanje je jesu li prava i slobode zaštićeni potonjom odredbom podložni dopuštenim ograničenjima. S tim u vezi treba napomenuti da je Sud, u predmetu *OAO Neftyanaya Kompaniya Yukos protiv Rusije* (br. 14902/04, stavci 263. - 266., 20. rujna 2011.), bez pružanja konačnog odgovora na pitanje podliježe li članak 1. Protokola br. 1 dopuštenim ograničenjima, implicitno prihvatio da se članak 18. Konvencije u načelu može primjenjivati u vezi s člankom 1. Protokola br. 1. Međutim, problem u ovom predmetu je činjenica da je pozivanje drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva na članak 1. Protokola br. 1 bilo očigledno neosnovano. Budući da Sud nije bio u mogućnosti utvrditi da je došlo do miješanja države u relevantne imovinske interese podnositelja zahtjeva (vidi stavke 310. - 312. ove presude), ne može se reći da je ikada došlo do primjene članka 1. Protokola br. 1. U tome se ovaj predmet razlikuje od predmeta *OAO Neftyanaya Kompaniya Yukos*, u kojem je Sud prihvatio da je bilo više slučajeva miješanja u prava vlasništva podnositelja zahtjeva te je ispitao osnovanost relevantnih prigovora na temelju članka 1. Protokola br. 1 i došao do zaključaka i da jest i da nije došlo do povreda te materijalne odredbe (usporedi gore citirani predmet *OAO Neftyanaya Kompaniya Yukos*, stavci 558., 563. - 575., 588. - 607. i 664.).

317. Sve u svemu, uzimajući u obzir činjenicu da se ne može reći da je otvoreno čak ni sporno pitanje na temelju citirane materijalne odredbe Konvencije – članka 1. Protokola br. 1 – u konkretnim okolnostima ovog predmeta, nije moguće pozivati se na članak 18. Konvencije (vidi gore citirani predmet *Merabishvili*, stavak 287.; gore citirani predmet *OAO Neftyanaya Kompaniya Yukos*, stavci 663. i 664.; i *Gusinskiy protiv Rusije*, br. 70276/01, stavak 73., ECHR 2004-IV).

318. Iz toga slijedi da su prigovori drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva na temelju članka 18. Konvencije u vezi s člankom 1. Protokola br. 1 očigledno neosnovani i moraju se odbaciti u skladu s člankom 35. stavkom 3. točkom (a) i stavkom 4. Konvencije.

B. Osnovanost

1. Tvrđnje podnositelja zahtjeva

319. Drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva prigovorili su na temelju članka 6. stavka 1. Konvencije da spor o vlasništvu nije ispitao neovisan i nepristran sud ni u prvom stupnju ni na žalbenoj ili kasacijskoj razini nadležnosti.

320. U pogledu prvostupanjskog suda, drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva tvrdili su da sudac T.U., sudac pojedinac koji je odlučivao o predmetu, nije bio ni neovisan od izvršne vlasti ni nepristran. U prilog svojim tvrdnjama, tri podnositelja zahtjeva prvo su tvrdila je ispitivanje predmeta počelo „biranjem sudova“. Tvrđili su u tom pogledu da je K.K., budući da je znao da je sudac T.U. bio jedini građanski sudac specijaliziran za sporove u vezi s intelektualnim vlasništvom koji je bio na dužnosti na Gradskom sudu u Tbilisiju, umjetno uključio u svoju tužbu očigledno neosnovan zahtjev u pogledu autorskih prava. Kao drugo, drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva pozvali su se na činjenicu da je majka suca T.U.-a bila optužena za kazneno djelo. Tvrđili su da se činjenica da je kaznena istraga ponovno pokrenuta i da je optužba službeno podnesena protiv te žene dvadeset mjeseci nakon relevantnog incidenta čini sumnjivom sa stajališta objektivnog promatrača (vidi stavak 97. ove presude). Te bi sumnjive okolnosti mogle navesti javnost da pomisli kako su obnovom kaznenog postupka protiv sučeve majke nakon takvog neobjašnjivog odlaganja, koje se podudaralo s početkom ispitivanja spora o vlasništvu nad društvom Rustavi 2, vlasti htjele steći utjecaj na raspravno suca. Činjenica da je majka suca T.U.-a na kraju bila osuđena nije umanjila činjenicu da je država koristila taj kazneni postupak protiv nje kao način vršenja pritiska na suca. Kao treće, drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva pozvali su se na objave na Facebooku supruge suca T.U.-a 7. srpnja, 13. kolovoza i 2. listopada 2015., prigovarajući da te objave sadržavaju negativne stavove prema društvu Rustavi 2. S obzirom na takve pristrane stavove najbližeg člana sučeve obitelji prema televizijskom kanalu, objektivno je opravdano pretpostaviti da sam sudac nije mogao biti nepristran tijekom ispitivanja spora o vlasništvu nad tim televizijskim društvom. Drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva tvrdili su da zaključak koji se može izvući iz objava na Facebooku nije da su određene objave utjecale na konkretne odluke suca T.U.-a, već da je skup objava predstavljao razumnu osnovu za bojazan da sučeva supruga i sam sudac nisu bili nepristrani u odnosu na Rustavi 2 i njegove vlasnike. Činjenica da je sučeva supruga više puta objavljivala takve stavove prema društvu Rustavi 2 pokazuje da je dosljedno imala takve stavove. S tim u vezi, drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva pozvali su se na načelo 4.8 Bangalorskih načela sudačkog ponašanja u skladu s kojim sudac ne smije dopustiti da njegovi obiteljski, socijalni ili drugi odnosi neprimjereno utječu na njegovo sudačko ponašanje. Tvrđili su da su postupci člana sučeve uže obitelji bili dovoljni da izazovu zabrinutost u

pogledu nepristranosti suca čak i bez izravnog dokaza da je i sam sudac imao takve stavove. Konačno, drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva također su tvrdili da su brzina kojom je sudac T.U. ispitao spor o vlasništvu kao i prethodna i privremena rješenja koja je donio na štetu podnositelja zahtjeva, uključujući njegovo odbijanje da se izuzme iz predmeta, bili dodatan dokaz njegove osobne pristranosti u odnosu na njih.

321. U pogledu žalbenog suda, drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva ustvrdili su da Žalbeni sud u Tbilisiju nije bio nepristran tijekom ispitivanja vlasništva zbog sudjelovanja sutkinje N.G. Konkretno, tri podnositelja zahtjeva tvrdila su da je ta sutkinja bila blisko povezana sa sucem T.U.-om jer su oboje bili osnivači Saveza sudaca Gruzije, udruženja sudaca koje je javno izrazilo potporu sucu T.U.-u i kritiziralo glavnog direktora društva Rustavi 2 (vidi stavak 135.). S tim u vezi, drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva ustvrdili su da su izjave za javnost koje je dalo udruženje bile nepotrebne jer Rustavi 2 nikada nije napao pravosuđe, već je samo, neutralno, izvještavao o parničnom postupku. Kao javni nadzorni subjekt, televizijski kanal imao je potpuno pravo na to. Drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva također su porekli da je prvi podnositelj zahtjeva, Rustavi 2, ikad pokušao umjetno stvoriti uvjete za izuzeće raznih sudaca, uključujući sutkinju N.G. Televizijski kanal samo je ostvarivao svoju slobodu izražavanja, dok su suci bili obvezni ne privlačiti pažnju kao i podnositi legitimne kritike medija. Također su tvrdili da činjenica da se u izjavama Saveza sudaca Gruzije ne spominje osnovanost predmeta uopće nije važna. Umjesto toga, za potrebe ocjene nepristranosti, značajna je bila činjenica da je tim izjavama izražena potpora sucu T.U.-u i njegovim proizvoljnim odlukama.

322. Konačno, u pogledu kasacijskog suda, drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva tvrdili su da nije bio neovisan i nepristran zbog dviju sutkinja u vijeću, sutkinje M.T. i predsjednice Vrhovnog suda. U pogledu sutkinje M.T., podnositelji zahtjeva pozvali su se na činjenicu da je, prije nego što je izabrana na položaj na Vrhovnom sudu, radila kao voditeljica pravnog odjela banke u vlasništvu bivšeg premijera te je GDC-u donirala sredstva u iznosu od 34.000,00 GEL (približno 10.600,00 eura) između 2012. i 2014. godine (vidi stavak 157. ove presude), a ta je činjenica bila dokaz da je jasno politički naklonjena vladajućoj stranci. Međutim, budući da je spor o vlasništvu nad društvom Rustavi 2 bio politički osjetljiv, bilo je neprimjereno da sudac s jasnom političkom orijentacijom sudjeluje u predmetu. U pogledu predsjednice Vrhovnog suda, podnositelji zahtjeva pozvali su na činjenicu da je mogla osjećati neprijateljstvo prema glavnom direktoru društva Rustavi 2 N.Gv.-u jer je on taj koji je protiv nje podigao stegovnu prijavu 2006. godine dok je bio član Visokog pravosudnog vijeća. Taj je stegovni postupak koji je vodio N.Gv. doveo do razrješenja sutkinje njezine sudačke dužnosti 2006. godine. Drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva tvrdili su da te činjenice predstavljaju dostatnu osnovu na temelju koje bi objektivni promatrač posumnjao da bi predsjednica Vrhovnog suda mogla biti pristrana u odnosu

na glavnog direktora društva Rustavi 2. Konačno, iako je prigovor drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva bio usmjeren samo protiv dvoje od devet sudaca u tom sastavu Vrhovnog suda (vidi stavak 161. ove presude), tvrdili su da je bilo posve moguće da te dvije sutkinje izvrše utjecaj na ostatak vijeća. Također su ustvrdili da, u načelu, glavno pitanje nije bilo je li takav utjecaj stvarno bio izvršen, već je li postojala vjerojatnost da je takav utjecaj izvršen. Stoga je nedostatak neovisnosti ili nepristranosti dviju sutkinja utjecao na cijelo vijeće Vrhovnog suda koje je ispitivalo spor o vlasništvu, u suprotnosti s člankom 6. stavkom 1. Konvencije.

2. Tvrdnje Vlade

323. Vlada je ustvrdila da prigovori drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva koji se odnose na suca T.U.-a, sutkinju N.G., sutkinju M.T. i predsjednicu Vrhovnog suda nisu zadovoljili standard dokaza potreban na temelju članka 6. stavka 1. Konvencije i nisu mogli pobiti pretpostavke neovisnosti i nepristranosti prvostupanjskog, žalbenog i kasacijskog suda.

324. U pogledu suca T.U.-a, Vlada je prvo ustvrdila da su navodi o „biranju sudova“ nepotkrijepljeni. Prije svega, suprotno navodima podnositelja zahtjeva, T.U. nije bio jedini sudac na Gradskom sudu u Tbilisiju koji je bio stručnjak za pitanja vezana uz autorsko pravo. U relevantno vrijeme, još su dva druga suca na istom sudu bili stručnjaci za ispitivanje sporova o autorskim pravima. Nadalje, Vlada se pozvala na činjenicu da je dodjeljivanje spora o vlasništvu tom konkretnom sucu izvršeno abecednim redom, sukladno članku 5. Zakona o dodjeljivanju predmeta sucima iz lipnja 1998. godine (vidi stavak 91. ove presude). U pogledu prigovora sucu T.U.-u na temelju pokretanja kaznenog postupka protiv njegove majke, Vlada je ustvrdila da je taj postupak započeo u siječnju 2014. godine, mnogo prije nego što je K.K. dana 4. kolovoza 2015. pred sudom pokrenuo spor o vlasništvu. U pogledu razloga za odlaganje između incidenta i podizanja optužnice protiv te žene, Vlada se pozvala na dokumente kojima se potvrđuje da je uzrok tome bila odluka tijela kaznenog progona da strankama pruži vrijeme za pomirenje (vidi stavak 97. ove presude). Vlada je naglasila da takva praksa uopće nije neobična. Dostavila je statističke podatke Ureda glavnog državnog odvjetnika iz kojih je vidljivo da je 2014. godine istraga kaznenih djela na temelju članka 118. Kaznenog zakona, iste odredbe na temelju koje je optužena i majka suca T.U.-a, bila otvorena u 1032 predmeta, od su čega optužnice bile podnesene samo u 115 predmeta, dok su preostali predmeti završili pomirenjem stranaka. Nadalje, Vlada je dostavila dokumente iz kojih je vidljivo da je majka suca T.U.-a na kraju bila osuđena 11. prosinca 2017., odnosno nakon što je sudac T.U. već presudio u korist K.K.-a (vidi stavak 98. ove presude). Sudac T.U. nikada nije pokazao osobnu pristranost i nisu postojale nikakve okolnosti koje bi mogle objektivno opravdati bojazan drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva da su vlasti izvršile pritisak na suca da o sporu o vlasništvu odluči u korist K.K.-a.

325. U pogledu objava koje je na Facebook postavila supruga suca T.U.-a, Vlada je ustvrdila da drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva nisu izveli nikakve dokaze kojima bi pokazali da je sudac T.U. bio pod utjecajem svoje supruge kad je presudio o predmetu. Ni Bangalorska načela, na koja su se pozvala tri podnositelja zahtjeva, ni bilo koji drugi međunarodni dokument o nepristranosti sudaca ne sadržavaju nikakvu odredbu kojom se ograničava sloboda izražavanja članova obitelji sudaca ili njihovo pravo na stvaranje mišljenja, pozitivnog ili negativnog, u vezi s događajima i pojedincima. Nadalje, u osporenim objavama na Facebooku nije izraženo nikakvo mišljenje o ishodu građanskog predmeta, već su samo navedeni negativni komentari o društvu Rustavi 2 i njegovom glavnom direktoru. Međutim, sve dok se ne pokaže da su ta mišljenja utjecala na suca, ne može se reći da nije bio neovisan ili nepristran. Vlada je pridala važnost činjenici da je sudac T.U. u svojoj odluci od 19. listopada 2015. naglasio da se nikada sa suprugom nije dogovarao o sadržaju objava na Facebooku niti je bio svjestan da te objave postoje. Također je ustvrdila da je, zapravo, sudac T.U. donio niz odluka, i postupovnih i o osnovanosti, u korist podnositelja zahtjeva, te da se te odluke mogu smatrati pokazateljem nedostatka bilo kakve konkretne pristranosti u odnosu na njih. Konačno, Vlada je, dostavljajući mjerodavni dokumentirani dokaz, pozvala Sud da primi na znanje činjenicu da je mandat suca T.U.-a istekao 29. travnja 2016. Naknadno je podnio zahtjev Visokom pravosudnom vijeću za ponovno doživotno imenovanje te je sudjelovao u otvorenom natječaju za zapošljavanje, ali ne samo da nije uživao povoljniji tretman već je i Vijeće umjesto njega izabralo drugog kandidata. Takvim razvojem događaja u karijeri suca T.U.-a, prema mišljenju Vlade, dodatno je naglašena neutemeljenost navoda drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva da je prilikom odlučivanja o sporu o društvu Rustavi 2 djelovao pod utjecajem Vlade.

326. U pogledu neovisnosti i nepristranosti žalbenog suda koji je sudjelovao u ispitivanju spora o vlasništvu, a posebice prigovora podnesenih protiv sutkinje N.G., Vlada je prvo priznala da su u vrijeme ispitivanja spora o vlasništvu suci T.U. i N.G. bili članovi udruženja sudaca zajedno s još pedesetak aktivnih sudaca. Vlada je tvrdila da ništa u izjavama udruženja od 31. kolovoza i 20. listopada 2015. nije pokazivalo bilo kakve naznake osobne pristranosti ili unaprijed određenog stava sutkinje N.G. ili suca T.U.-a. Osporene izjave nisu se odnosile na osnovanost spora o vlasništvu. Umjesto toga, bile su usmjerene na zaštitu sudstva od tadašnjih žestokih napada medija. Općenito, Vlada je tvrdila, pozivajući se na mjerodavni poredbeni materijal koji se odnosi na zemlje kao što su Australija, Češka Republika, Mađarska i Portugal, da praksa zaštite pojedinačnih sudaca od strane nevladinih organizacija i udruženja sudaca od napada u medijima nije neuobičajena.

327. U pogledu neovisnosti i nepristranosti Vrhovnog suda, posebice optužbi koje su drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva iznijeli protiv

sutkinje M.T. i predsjednice tog suda, Vlada je ustvrdila da su relevantni prigovori očigledno neosnovani. U pogledu sutkinje M.T., Vlada je navela da njezina povezanost kao djelatnice banke u vlasništvu obitelji g. Ivanishvilija, koja ni na koji način nije povezana sa sporom o vlasništvu, ne može izazvati legitimne sumnje u njezinu nepristranost tijekom ispitivanja spora o vlasništvu. Vlada je nadalje dostavila dokumentirane dokaze sljedećih činjenica. Prije nego što je izabrana za sutkinju Vrhovnog suda 2015. godine, sutkinja M.T. je od 1985. do 2005. godine obavljala različite sudačke dužnosti na različitim sudovima u Gruziji. Zatim je od 2005. do 2015. godine radila deset godina u privatnom sektoru. GDC-u je donirala sredstva tek između 2012. i 2014. godine, odnosno u razdoblju kad je bila zaposlena u privatnom sektoru. Ne postoje nikakve informacije o političkoj aktivnosti sutkinje M.T. nakon njezinog imenovanja sutkinjom Vrhovnog suda 12. lipnja 2015. Naprotiv, prema dopisu Državne službe za reviziju, od 12. lipnja 2015. godine M.T. nije donirala nikakva sredstva GDC-u ili bilo kojoj drugoj političkoj stranci. U pogledu predsjednice Vrhovnog suda, Vlada je naglasila da nema dokaza kojim bi se moglo dokazati da je predsjednica imala ili iznijela bilo kakve negativne stavove u odnosu na glavnog direktora društva Rustavi 2 u vezi s događajima koji su se dogodili prije više od jednog desetljeća – stegovnog postupka koji se vodio protiv nje 2006. godine. S druge strane, Vlada je tvrdila da se do zaključka o postojanju negativnog stava nekog suca prema jednoj od stranaka zbog prošlih događaja može doći samo u slučajevima kada je sudac jasno izrazio spremnost na odmazdu. U svakom slučaju, presudu od 2. ožujka 2017. jednoglasno je donijelo devet sudaca velikog vijeća Vrhovnog suda. U tim okolnostima, bilo kakva zabrinutost glede neovisnosti i nepristranosti dviju određenih sutkinja nije mogla utjecati na sudsku odluku koju je suglasno donijelo devet sudaca. Vlada je u tom pogledu također naglasila da je većina sudaca koji su zasjedali u velikom vijeću (pet od devet) postala članovima Vrhovnog suda u razdoblju od 2009. do 2011. godine, kada su predsjednik Saakashvili i njegova stranka UNM bili na vlasti i kada je tadašnji glavni direktor društva Rustavi 2 N.Gv. bio na različitim visokim položajima u tadašnjoj Vladi Gruzije.

328. Konačno, Vlada je pozvala Sud da razmotri važnost sagledavanja navoda drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva o pristranosti u njihovom punom kontekstu. Važan i relevantan aspekt tog konteksta bila je činjenica da je, kao što je Vrhovni sud napomenuo u svojoj presudi od 2. ožujka 2017. (vidi stavak 173. ove presude), društvo Rustavi 2 cijelo vrijeme vodilo koordiniranu izvansudsku kampanju s ciljem vršenja pritiska na razne suce i stvaranja uvjeta za njihovo izuzeće. Vlada se s tim u vezi pozvala na različite uvrede koje je sucima uputio glavni direktor televizijskog kanala (vidi stavke 175. - 176. ove presude), pozivajući Sud da uzme u obzir taj aspekt prilikom ispitivanja relevantnih prigovora.

3. Ocjena Suda

329. Sud primjećuje da su drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva doveli u pitanje neovisnost i nepristranost prvostupanjskog suda (Gradskog suda u Tbilisiju), žalbenog suda (Žalbenog suda u Tbilisiju) i kasacijskog suda (Vrhovnog suda), prigovarajući sudjelovanju suca T.U.-a, sutkinja N.G. i M.T. i predsjednice Vrhovnog suda u ispitivanju spora o vlasništvu. Sud će se posebno osvrnuti na svaku spornu razinu nadležnosti.

(a) Opća načela

330. Kako bi se utvrdilo može li se sud smatrati „neovisnim“ u smislu članka 6. stavka 1. Konvencije, potrebno je, *inter alia*, uzeti u obzir način imenovanja njegovih članova i njihov mandat, postojanje jamstava zaštite od vanjskih pritisaka i pitanje ostavlja li to tijelo dojam neovisnosti (vidi *Maktouf i Damjanović protiv Bosne i Hercegovine* [VV], br. 2312/08 i 34179/08, stavak 49., ECHR 2013 (izvadci), i tamo navedene daljnje reference). Član suda mora biti neovisan i od izvršne vlasti i od stranaka (vidi, primjerice, *Ringeisen protiv Austrije*, presuda od 16. srpnja 1971., Serija A br. 13, str. 39., stavak 95., i *Le Compte, Van Leuven i De Meyere protiv Belgije*, presuda od 23. lipnja 1981., Serija A br. 43, str. 24., stavak 55.).

331. Sud ponavlja da nepristranost u pravilu označava nepostojanje predrasuda ili pristranosti te se postojanje ili nepostojanje nepristranosti može ispitati na različite načine. Prema ustaljenoj praksi Suda, postojanje nepristranosti u smislu članka 6. stavka 1. mora biti utvrđeno prema subjektivnom testu, pri čemu se mora uzeti u obzir osobno uvjerenje i ponašanje konkretnog suca, to jest, je li sudac imao neke osobne predrasude ili pristranosti u tom predmetu; te isto tako prema objektivnom testu, to jest, treba utvrditi je li sam sud, i, između drugih vidova, njegov sastav, nudio dovoljno jamstava kako bi se isključila svaka legitimna dvojba glede njegove nepristranosti (vidi, primjerice, *Kyprianou protiv Cipra* [VV], br. 73797/01, stavak 118., ECHR 2005-XIII, i gore citirani predmet *Micallef*, stavak 93.). U najvećem broju slučajeva u kojima se pojavljuje pitanje nepristranosti Sud je bio usredotočen na objektivni test (vidi gore citirani predmet *Micallef*, stavak 95., i *Morice protiv Francuske* [VV], br. 29369/10, stavak 75., 23. travnja 2015.). Međutim, ne postoji čvrsta podjela između subjektivne i objektivne nepristranosti budući da ponašanje suca ne samo da može potaknuti objektivne bojazni glede nepristranosti s gledišta vanjskoga promatrača (objektivni test) nego se može postaviti i pitanje njegovog ili njezinog osobnog uvjerenja (subjektivni test) (vidi gore citirani predmet *Kyprianou*, stavak 119.). Stoga u nekim predmetima u kojima može biti teško pribaviti dokaze kojima se pobija pretpostavka sučeve subjektivne nepristranosti, zahtjev objektivne nepristranosti daje daljnje važno jamstvo (vidi *Pullar protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 10. lipnja 1996., stavak 32., Izvješća 1996-III).

332. Glede objektivnoga testa, mora se utvrditi postoje li, sasvim odvojeno od ponašanja suca, provjerljive činjenice koje mogu potaknuti dvojbu glede njegove nepristranosti. To podrazumijeva da je, pri odlučivanju postoji li u nekom predmetu legitiman razlog za bojazan da neki sudac pojedinac ili neko tijelo sastavljeno od sudaca nije nepristrano, stav dotične osobe važan, ali ne i presudan. Ono što je presudno jest pitanje može li se ta bojazan smatrati objektivno opravdanom (vidi gore citirani predmet *Micallef*, stavak 96., i također gore citirani predmet *Morice*, stavak 76.). Objektivni se test najviše odnosi na hijerarhijske i druge veze između sudaca i drugih sudionika u postupku (vidi gore citirani predmet *Micallef*, stavak 97.). Stoga se u svakom pojedinom predmetu treba odlučiti je li predmetna veza takve prirode i stupnja da ukazuje na nedostatak nepristranosti na strani suda (vidi gore citirani predmet *Pullar*, stavak 38.). U tom smislu čak i ono što se izvana čini može biti od određene važnosti ili, drugim riječima, „ne samo da se pravda mora izvršavati, mora se i vidjeti da se ona izvršava“ (vidi *Denisov protiv Ukrajine* [VV], br. 6639/11, stavak 63., 25. rujna 2018., i *De Cubber protiv Belgije*, 26. listopada 1984., stavak 26., Serija A br. 86). Tu je u pitanju povjerenje koje sudovi moraju poticati u javnosti. Prema tome, svaki sudac kod kojeg postoji legitimni razlog za strah od pristranosti mora se izuzeti (vidi *Castillo Algar protiv Španjolske*, 28. listopada 1998., stavak 45., *Izvešća 1998-VIII*). Sud nadalje ponavlja da se dojam pristranosti prema objektivnom testu treba mjeriti prema standardu objektivnog promatrača (vidi, među drugim izvorima prava, gore citirani predmet *Pullar*, stavak 39., *A.K. protiv Lihtenštajna*, br. 38191/12, stavak 75., 9. srpnja 2015.; i *Miminoshvili protiv Rusije*, br. 20197/03, stavak 114., 28. lipnja 2011.). Sud nadalje primjećuje da dojam da sudac nije nepristran ne ostavlja samo očiti sukob interesa (vidi, primjerice, gore citirani predmet *Micallef*, stavak 102.; *Ramljak protiv Hrvatske*, br. 5856/13, stavak 31., 27. lipnja 2017.; i *Dorozhko i Pozharskiy protiv Estonije*, br. 14659/04 i 16855/04, stavak 58., 24. travnja 2008.) ili ponašanje suca u sudnici (usporedi gore citirani predmet *Morice*, stavak 86.) već i ponašanje suca izvan sudnice (usporedi, *mutatis mutandis*, *Tocono i Profesorii Prometeišti protiv Moldavije*, br. 32263/03, stavci 17. i 31., 26. lipnja 2007.).

333. Postoji čvrsta veza između pojmova neovisnosti i objektivne nepristranosti, a ovisno o okolnostima, ti pojmovi možda će se trebati zajednički ispitati (vidi *Ramos Nunes de Carvalho e Sá protiv Portugala* [VV], br. 55391/13 i dva druga predmeta, stavak 150., 6. studenog 2018., i *Cooper protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [VV], br. 48843/99, stavak 104., ECHR 2003–XII).

(b) Primjena navedenih načela na okolnosti ovog predmeta

(i) Neovisnost i nepristranost Gradskog suda u Tbilisiju

334. Drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva osporili su neovisnost i nepristranost Gradskog suda u Tbilisiju, koji je ispitivao spor o vlasništvu u sastavu suca pojedinca (sudac T.U.) na trima osnovama.

(α) Dodjeljivanje predmeta sucu T.U.-u na Gradskom sudu u Tbilisiju

335. Sud ponavlja da je uloga domaćih sudova da upravljaju svojim postupcima s ciljem osiguranja pravilnog djelovanja pravosudnog sustava. Sud smatra da države ugovornice uživaju određenu slobodu procjene u razvijanju metoda za dodjeljivanje predmeta određenim sudskim odjelima. Vlasti moraju uzeti u obzir širok raspon čimbenika, kao što su, primjerice, raspoloživi resursi, kvalifikacije sudaca, sukob interesa, radno opterećenje sudstva itd., prilikom dodjeljivanja predmeta. Sud je ranije presudio da, iako njegova uloga nije da ocijeni jesu li postojale valjane osnove da domaće vlasti (preraspodijele) dodijele predmet u rad određenom sucu ili sudu, mora se uvjeriti da je takva (preraspodjela) dodjela bila u skladu s člankom 6. stavkom 1. te posebice s pretpostavkama neovisnosti i nepristranosti (usporedi, *mutatis mutandis*, s predmetom *Sutyagin protiv Rusije*, br. 30024/02, stavak 187. - 193., 3. svibnja 2011.). Na temelju činjenica ovog predmeta, Sud ne može vidjeti nikakve pokazatelje one vrste „biranja sudova“ koju su naveli podnositelji zahtjeva. Iako su podnositelji zahtjeva tvrdili da je sudac T.U. bio jedini sudac na Gradskom sudu u Tbilisiju koji je bio stručnjak za ispitivanje prava intelektualnog vlasništva, dokumenti dostupni u spisu predmeta ukazuju na to da su, zapravo, dostupna bila još dvojica sudaca stručna za to područje. S tim u vezi je od daljnjeg značaja činjenica da je sam sudac T.U. detaljno objasnio način na koji mu je dodijeljen spor o vlasništvu. Konkretno, potvrdio je da je odluka o dodjeljivanju donesena, na temelju članka 5. Zakona o dodjeljivanju predmeta sucima iz lipnja 1998. godine, abecednim redom (vidi stavke 91. i 324. ove presude). Podnositelji zahtjeva nisu mogli opovrgnuti vjerodostojno objašnjenje suca T.U.-a te nisu pružili nikakav dokaz u prilog alternativnoj verziji o tome kako mu je predmet mogao biti dodijeljen.

336. U svjetlu gore navedenih razmatranja, Sud smatra da su prigovori drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva u vezi s dodjelom predmeta na Gradskom sudu u Tbilisiju nepotkrijepljeni i ne mogu dovesti do utvrđenja provjerljivih činjenica koje bi mogle potaknuti objektivno opravdanu sumnju glede neovisnosti i nepristranosti suca.

(β) Kazneni progon majke suca T.U.-a

337. Sud smatra da je drugi navod drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva protiv suca T.U.-a – da je tijekom ispitivanja spora o vlasništvu bio

pod utjecajem pokretanja kaznenog postupka protiv njegove majke – također nepotkrijepljen.

338. Jedina tvrdnja triju podnositelja zahtjeva u tom pogledu bila je da je odlaganje između datuma počinjenja kaznenog djela od strane sučeve majke (7. siječnja 2014.) i dana podizanja optužnice protiv nje (24. rujna 2015.) bilo sumnjivo te je stoga ukazivalo na činjenicu da je kazneni postupak ponovno pokrenut nakon što je spor o vlasništvu dodijeljen sucu T.U.-u. Međutim, Sud napominje da su i tijelo kaznenog progona na domaćoj razini i Vlada u postupku na temelju Konvencije pružili valjano objašnjenje za te okolnosti. Stoga, prema materijalu koji je dostupan u spisu predmeta, s obzirom na stariju dob i zdravstveno stanje optuženice, majke suca T.U.-a, kao i činjenicu da je riječ bila o lakšem kaznenom djelu na temelju domaćeg zakonodavstva (članak 118. Kaznenog zakona), tijelo kaznenog progona joj je, u skladu s dobro utvrđenom praksom, ostavilo vremena za pomirenje sa žrtvom kaznenog djela, njezinim zetom. Postojanje takve prakse pomirenja potvrđuju statistički podaci tužiteljstva u vezi s procesuiranjem kaznenih djela počinjenih na temelju članka 118. Kaznenog zakona u razdoblju od 2014. do 2015. godine. Tijelo kaznenog progona tek je nakon iskorištavanja svih mogućnosti za pomirenje podizalo optužnice protiv počinitelja (vidi stavke 97. - 98. i 324. ove presude).

339. Sud stoga smatra da se navodi drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva o navodnoj vezi između kaznenog progona majke suca T.U.-a i ispitivanja spora o vlasništvu trebaju odbiti kao nepotkrijepljeni (usporedi s predmetom *Khodorkovskiy i Lebedev protiv Rusije*, br. 11082/06 i 13772/05, stavak 541., 25. srpnja 2013.).

(γ) Objave na Facebooku supruge suca T.U.-a

340. U pogledu prigovora drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva u vezi s objavama na Facebooku koje je postavila supruga suca T.U.-a, nikada nije bilo sporno između stranaka da je autor triju relevantnih objava, postavljenih na društvene mreže 7. srpnja, 13. kolovoza i 2. listopada 2015., bila sučeva supruga. U tim okolnostima, zadaća je Suda utvrditi je li određeno ponašanje člana uže obitelji utjecalo na izvršavanje sudačke funkcije od strane suca.

341. Sud ponavlja, pozivajući se na gore navedena opća načela, da legitimitet sudačke funkcije ovisi o povjerenju javnosti. S druge strane, povjerenje javnosti, među ostalim, temelji se na institucionalnoj i pojedinačnoj neovisnosti suca i njegovoj nepristranosti, koja je bitna kvaliteta koja se zahtijeva od suca. Nepristranost mora postojati i kao pitanje činjenica (subjektivni test) i kao pitanje razumnog dojma (objektivni test) (vidi načela sudske prakse sažeta u stavicima 331. - 333. ove presude).

342. Prema gore navedenom subjektivnom testu, u obzir se uzimaju osobno uvjerenje i ponašanje suca čija je nepristranost dovedena u pitanje. Sud smatra da bi, u načelu, sudac trebao razmotriti izuzeće iz zasjedanja ako

je javno dao izjave u vezi s ishodom predmeta. Sud napominje da sudac T.U. nije dao takve izjave. Budući da predmetne objave na Facebooku nije postavio sudac, već njegova supruga, primjenjuje se objektivni test. Postavljaju se dva međusobno povezana pitanja: (i) je li priroda tih izjava bila takva da bi stvorila objektivno opravdanu zabrinutost zbog nepristranosti sudskog preispitivanja spora o vlasništvu nad dionicama društva Rustavi 2 i (ii) može li se reći da su izjave koje je objavila supruga suca T.U.-a bile povezane sa samim sucem.

343. Kad je riječ o prvom pitanju, u pogledu prirode osporenih javnih izjava, Sud priznaje da su tim izjavama izraženi negativni stavovi autora objava u odnosu na Rustavi 2 kao televizijski kanal i njegovog glavnog direktora N.Gv.-a osobno. Međutim, nijedno od njih dvoje nije bilo stvarna stranka u sporu o vlasništvu. Sučeva supruga nije ni na koji način komentirala mogući ishod spora o vlasništvu koji je bio u tijeku. Nijedna od objava na Facebooku, od kojih je jedna prethodila dodjeljivanju spora o vlasništvu sucu T.U.-u, ne može se shvatiti kao da stvara dojam da je sučeva supruga pokušala iskoristiti sudački položaj svog supruga ili utjecati na njega.

344. U pogledu drugog pitanja, Sud napominje da, prema Bangalorškim načelima sudačkog ponašanja, sudac ne smije dopustiti da njegovi obiteljski, socijalni ili drugi odnosi utječu na njegovo sudačko ponašanje (vidi točku 4.8 Bangalorških načela citiranu u stavku 224. ove presude). Pretpostavka sudačke nepristranosti ne može spriječiti obitelj suca da izrazi svoje stavove o pitanjima koja utječu na društvo. Međutim, ne može se isključiti da aktivnosti članova uže obitelji mogu, u određenim okolnostima, negativno utjecati na percepciju javnosti u pogledu nepristranosti određenog suca (vidi stavak 67. Komentara na Bangalorška načela, citiran u stavku 225. ove presude). Sud napominje da u ovom predmetu drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva nisu iznijeli nikakav dokaz da su na suca T.U.-a utjecale izjave njegove supruge na društvenim mrežama dok je presuđivao o predmetu. U spisu predmeta nema dokaza da je sudac ikada sa suprugom privatno ili u javnosti raspravljao o sporu o vlasništvu nad dionicama društva Rustavi 2. U svojoj odluci od 19. listopada 2015., sudac je naglasio da se nikada sa suprugom nije dogovarao o sadržaju objava na Facebooku niti je uopće bio svjestan da te objave postoje. Sud stoga smatra da se, sa stajališta objektivnog promatrača, sudac dovoljno distancirao od mišljenja koja je njegova supruga objavila na Facebooku.

345. Konačno, Sud ponavlja da se povreda članka 6. stavka 1. Konvencije ne može temeljiti na navodnom nedostatku neovisnosti ili nepristranosti suda koji donosi odluku ako je sudbeno tijelo koje ima punu nadležnost i osigurava poštovanje jamstava utvrđenih tom odredbom naknadno izvršilo kontrolu donesene odluke (vidi, primjerice, *Helle protiv Finske*, 19. prosinca 1997., stavak 46., *Izvjješća* 1997-VIII). S tim u vezi, Sud je svjestan činjenice da su drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva imali pristup Žalbenom sudu u Tbilisiju, sudu koji ima punu nadležnost za preispitivanje spora o vlasništvu

u pogledu činjeničnih i pravnih pitanja. U nastavku se ispituje nepristranost žalbenog suda (vidi stavke 349. - 353. ove presude). Sud smatra da Žalbeni sud nije samo osigurao potpuno preispitivanje osnovanosti spora o vlasništvu već je i odgovorio, iako ne jednako detaljno kao Vrhovni sud, na prigovore drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva o neovisnosti i nepristranosti suca T.U.-a (vidi stavke 106., 147. i 173. ove presude; i usporedi s gore citiranim predmetom *Kyprianou*, stavak 134., i predmetom *Henryk Urban i Ryszard Urban protiv Poljske*, br. 23614/08, stavak 54., 30. studenog 2010.).

(δ) Postupovne odluke suca T.U.-a

346. Drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva također su prigovorili da različite postupovne odluke koje je donio T.U., kao i brzina kojom je predmet ispitan, ukazuju na to da je bio pristran u odnosu na njih. Međutim, Sud ponavlja da niz postupovnih odluka nepovoljnih za jednu stranku ta stranka ne može iskoristiti kao valjan dokaz sudske pristranosti (vidi, primjerice, gore citirani predmet *Khodorkovskiy i Lebedev*, stavci 539. i 540., i gore citirani predmet *Miminoshvili*, stavak 114.). Prema tome, nikakvi znakovi neke određene sklonosti suca T.U.-a ne mogu se utvrditi na temelju različitih postupovnih odluka kojima drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva nisu bili zadovoljni.

(e) Zaključak

347. Sud zaključuje da se ne može reći da Gradski sud u Tbilisiju u sastavu suca pojedinca koji je ispitivao spor o vlasništvu nije bio neovisan ili nepristran. Prema tome nije došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije u tom pogledu.

(i) Neovisnost i nepristranost Žalbenog suda u Tbilisiju

348. Drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva osporili su neovisnost i nepristranost Žalbenog suda u Tbilisiju zbog navodne povezanosti sutkinje N.G., koja je bila jedan od troje sudaca u žalbenom vijeću, sa sucem T.U.-om, koji je o predmetu odlučio u prvom stupnju. U prilog toj tvrdnji, podnositelji zahtjeva pozvali su se na činjenicu da su oboje sudaca bili osnivači Saveza sudaca Gruzije i da je ta nevladina organizacija dala neprimjerene izjave za javnost kojima je podržala prvostupanjskog suca.

349. Međutim, Sud smatra da su, sa stajališta objektivnog promatrača, razmatrajući pitanje realno i praktično, navodi drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva o sutkinji N.G. nepotkrijepljeni. Za početak, Sud ponavlja da sudac, kao i svaki drugi pojedinac, ima pravo na slobodu izražavanja, uvjerenja, udruživanje i okupljanje, ali ostvarujući ta prava, uvijek se treba ponašati tako da sačuva dostojanstvo sudačke funkcije i nepristranost i neovisnost sudstva (vidi njegove zaključke u stavku 344. ove presude; i usporedi, *mutatis mutandis*, *N.F. protiv Italije*, br. 37119/97, stavci 31. i 32., ECHR 2001-IX; *Kudeshkina protiv Rusije*, br. 29492/05, stavak 86.,

26. veljače 2009.; i *Harabin protiv Slovačke* (odl.), br. 62584/00, 29. lipnja 2004.). Sudac može osnovati udruženja sudaca ili im se pridružiti ili sudjelovati u drugim organizacijama koje zastupaju interese sudaca (vidi Komentar na Bangalorška načela, citiran u stavku 225. ove presude). Dakle, Sud ne vidi ništa neprimjereno u činjenici da su i sudac T.U. i sutkinja N.G., zajedno sa šesnaest drugih sudaca, bili osnivači Saveza sudaca Gruzije, udruženja koje zastupa interese aktivnih sudaca. U vrijeme ispitivanja spora o vlasništvu, sudac T.U. i sutkinja N.G. još uvijek su, zajedno s pedesetak drugih aktivnih sudaca, bili članovi udruženja.

350. U pogledu davanja izjava od strane udruženja sudaca 31. kolovoza i 20. listopada 2015., Sud također ne vidi ništa neprimjereno u vezi s tim događajem. Kao prvo, pridaje značaj činjenici da su te izjave dane kao odgovor na javne napade od strane glavnog direktora društva Rustavi 2 na suca T.U.-a. Izrazi i fraze koje je glavni direktor upotrijebio u odnosu na tog određenog suca u svojim televizijskim izjavama uključuju: „Sonder-sudac“ (potonji izraz koristi se u nacističkom kontekstu), „tlo će gorjeti pod sucem“, „nepismen“, „korumpiran“, „marioneta“, „kvazi-sluga Temide“, „naoružan sjekirom“, „za najam“ i „nitkov“ (za više epiteta koje je glavni direktor društva Rustavi 2 koristio tijekom domaćeg postupka, vidi stavke 175. - 6. ove presude). Nadalje, iz raspoloživih materijala u spisu predmeta vidljivo je da glavni direktor nije čak ni krio činjenicu da namjerno daje takve uvredljive izjave u javnosti kako bi izazvao suca i ishodio osnove za podnošenje zahtjeva za izuzeće tog suca (vidi stavke 104. i 173. ove presude). U tom pogledu, Sud smatra važnim naglasiti da, iako stranke u postupku mogu čak i žestoko braniti svoja prava i pravne interese, što može uključivati pribjegavanje energičnom govoru, ipak se očekuje da takvo ponašanje strogo ograniče na sudnicu (vidi, primjerice, *Čeferin protiv Slovenije*, br. 40975/08, stavak 54., 16. siječnja 2018.). Međutim, u ovom predmetu, glavni direktor društva Rustavi 2 odlučio je izraziti svoju kritiku prema sucu T.U.-u ne u sudnici, iako je imao sve mogućnosti da to učini s obzirom na to da je društvo Rustavi 2 sudjelovalo kao stranka u to vrijeme, već koristeći moćna medijska sredstva društva Rustavi 2, a s neprimjerenim ciljem da izazove suca i umjetno stvori preduvjete za njegovo izuzeće.

351. Nadalje, iako se na suca T.U.-a primjenjuju šire granice prihvatljive kritike nego na običnu osobu (vidi gore citirani predmet *Morice*, stavak 131.), Sud smatra da je glavni direktor društva Rustavi 2 prekoračio granice te dopuštene kritike, upućujući putem tog televizijskog kanala teške osobne uvrede u odnosu na suca (vidi, među brojnim drugim izvorima prava, *Rodriguez Ravelo protiv Španjolske*, br. 48074/10, stavak 46., 12. siječnja 2016.; *Kincses protiv Mađarske*, br. 66232/10, stavak 37., 27. siječnja 2015.; *Saday protiv Turske*, br. 32458/96, stavak 35., 30. ožujka 2006.; i *Skalka protiv Poljske*, br. 43425/98, stavak 36., 27. svibnja 2003.). Budući da se neopravdani medijski napadi od strane glavnog direktora društva Rustavi 2 na suca T.U.-a mogu smatrati neprimjerenim pokušajem utjecaja na

odlučivanje suca i pridonošenjem smanjenju autoriteta pravosuđa općenito (vidi također njegove pokušaje obraćanja predsjedniku Gradskog suda u Tbilisiju u stavcima 177. i 178. ove presude), Sud ne nalazi ništa neprikladno u odluci sudačkog udruženja da daje javne izjave u obranu pravosuđa općenito i suca T.U.-a posebice, osobito s obzirom na to da je sudac bio spriječen da odgovori jer podliježe dužnosti diskrecije (vidi *Radobuljac protiv Hrvatske*, br. 51000/11, stavak 54., 28. lipnja 2016., i gore citirani predmet *Morice*, stavak 108.). U pogledu sadržaja tih izjava, Sud primjećuje da su bile pristojne i uravnotežene.

352. U svjetlu gore navedenog, Sud ne vidi ništa u tvrdnjama drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva što bi ga moglo uvjeriti da je postojala neprimjerena povezanost suca T.U.-a i sutkinje N.G., koja bi spriječila sutkinju da spor o vlasništvu ispituje na žalbenoj razini s potrebnom nepristranošću i neovisnošću.

353. Iz toga slijedi da nije došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije zbog nepristranosti i neovisnosti sastava Žalbenog suda u Tbilisiju koji je ispitivao spor o vlasništvu. Na žalbenoj je razini bilo osigurano poštovanje jamstava utvrđenih u navedenoj odredbi Konvencije (vidi sudsku praksu citiranu u stavku 345. ove presude).

(iii) *Neovisnost i nepristranost Vrhovnog suda*

354. Drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva tvrdili su da su neovisnost i nepristranost velikog vijeća Vrhovnog suda, u sastavu devet sudaca, bile narušene zbog sudjelovanja dviju sutkinja – sutkinje M.T. i predsjednice Vrhovnog suda – u ispitivanju spora o vlasništvu.

(a) U pogledu sutkinje M.T.

355. Bit prigovora drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva protiv sutkinje M.T. bio je da je trebala odstupiti iz sastava velikog vijeća jer je prije nekoliko godina dala financijske doprinose GDC-u. Međutim, Sud te tvrdnje ne smatra uvjerljivima.

356. Kao prvo, s obzirom na činjenično stanje predmeta, spor o vlasništvu nad dionicama društva Rustavi 2 odnosio se na dvije privatne stranke. Ni GDC kao politička stranka ni bilo koje državno tijelo nisu bili stranka u postupku niti su bili povezani s biti predmeta pred Žalbenim sudom (usporedi s predmetom *Pabla Ky protiv Finske*, br. 47221/99, stavak 33., ECHR 2004-V). Kao drugo, uzimajući u obzir opće pitanje značaja dojma neovisnosti pravosuđa od izvršne i zakonodavne vlasti, Sud je spreman prihvatiti da, osim potrebe da se suci suzdrže od javnog sudjelovanja u kontroverznim političkim raspravama (vidi zaključke Suda u stavcima 344. i 349. ove presude), obično bi bilo poželjno da se profesionalni suci tijekom svog mandata suzdrže od pristranih političkih aktivnosti, kao što je davanje doprinosa političkim strankama ili kampanjama (vidi također Bangalorska načela i Komentar na ta načela, citirane u stavcima 224. i 225. ove presude).

Međutim, prema materijalu iz spisa predmeta, sutkinja M.T. doprinijela je predmetnoj političkoj stranci prije nekoliko godina, u vrijeme kad je bila zaposlena u privatnom sektoru (vidi stavak 327. ove presude). Drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva nisu uspjeli Sudu iznijeti nijednu drugu činjenicu koja ukazuje na sudjelovanje sutkinje M.T. u bilo kojoj pristranoj političkoj aktivnosti tijekom njezinog mandata.

357. Sud stoga zaključuje da nije bilo dovoljno osnova za izuzeće sutkinje M.T. iz zasjedanja. Sud ponavlja da se činjenica da podnositelj zahtjeva prigovara pristranosti svih ili većine sudaca različitih razina nadležnosti koji su sudjelovali u ispitivanju njegovog predmeta, u određenim okolnostima, može smatrati pokušajem onemogućavanja djelovanja pravosudnog sustava i stoga ukazuje na to da zahtjev za izuzeće zbog pristranosti predstavlja zlouporabu. Zahtjevi za izuzeće domaćih sudaca ne bi trebali biti usmjereni na paraliziranje pravnog sustava tužene države te taj aspekt ima posebnu važnost kada je riječ o sudovima najvišeg stupnja i kada o takvim zahtjevima stoga ne može odlučivati žalbeni sud (vidi gore citirani predmet *A.K.*, stavci 80. i 82.).

(δ) U pogledu predsjednice Vrhovnog suda

358. Drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva tvrdili su da je predsjednica Vrhovnog suda, koja je bila u sastavu Velikog vijeća, mogla biti osobno pristrana u odnosu na glavnog direktora društva Rustavi 2, jer je on, u bivšem svojstvu kao član Visokog pravosudnog vijeća, imao ulogu u stegovnom postupku koji se protiv nje vodio 2006. godine (vidi stavak 156. ove presude).

359. Sud smatra da se osobno neprijateljstvo prema nekoj stranci u pravilu mora smatrati uvjerljivim razlogom za izuzeće budući da se od sudaca zahtijeva da postupaju bez osjećaja nenaklonjenosti (usporedi, primjerice, gore citirani predmet *Morice*, stavci 165. i 166., i *Debled protiv Belgije*, 22. rujna 1994., stavak 37., Serija A br. 292-B). Međutim, u praksi je vrlo teško utvrditi postojanje osobne pristranosti suca prema subjektivnom testu te Sud obično prednost daje ocjeni situacije s objektivnog stajališta. Primjerice, u predmetu *Tocono i Profesorii Prometeišti*, Sud je presudio da se osobne zamjerke suca u odnosu na stranku u postupku mogu utvrditi samo prema objektivnom testu, uzimajući u obzir ne samo prošle događaje koji se, sa stajališta objektivnog promatrača, mogu smatrati vjerojatnim uzrokom neprijateljstva već i pitanje je li sudac ikada izrazio spremnost na odmazdu (vidi gore citirani predmet *Tocono i Profesorii Prometeišti*, stavci 28. - 33.).

360. Sud priznaje da činjenice na koje se pozivaju drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva u prilog svojoj tvrdnji u vezi s predsjednicom Vrhovnog suda predstavljaju dokazivu tvrdnju o nedostatku nepristranosti. Stegovni postupak koji dovede do smjenjivanja ozbiljno je pitanje koje, u načelu, može značajno utjecati na privatni i profesionalni život dotične osobe. Imajući to u vidu, Sud smatra da je prošireno vijeće Vrhovnog suda, tijela kojem je podnesen relevantan zahtjev za izuzeće njegove predsjednice, moralo izvršiti

strogu kontrolu tog zahtjeva. Sud primjećuje da je u svojem rješenju od 2. ožujka 2017. veliko vijeće Vrhovnog suda opsežno odgovorilo na relevantne tvrdnje drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva, pažljivo ih ocjenjujući i prema subjektivnom i prema objektivnom testu sadržanima u članku 6. stavku 1. Konvencije. Rješenje domaćeg suda sadržavalo je detaljno obrazloženje kojim je uvjerljivo uklonjena bojazan podnositelja zahtjeva o nepristranosti predsjednice Vrhovnog suda (vidi stavak 162. ove presude).

361. Ponavljajući da se uvijek mora pretpostaviti da sud postupi bez osobnih predrasuda ili pristranosti (vidi, primjerice, gore citirani predmet *Kyprianou*, stavak 119.) te da se mora pretpostaviti da je sudac osobno nepristran dok se ne dokaže suprotno (vidi *Hauschildt protiv Danske*, 24. svibnja 1989., stavak 47., Serija A br. 154), Sud nadalje napominje da drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva nisu iznijeli, ni na domaćoj razini ni u postupku pred njim, nikakve informacije kojima bi pokazali da je predsjednica Vrhovnog suda imala takav negativan stav u odnosu na N.Gv.-a u vezi s prošlim događajima koji su se dogodili prije više od jednog desetljeća. Ostavljajući po strani nedostatak dokaza o spremnosti predsjednice na odmazdu (opet usporedi gore citirani predmet *Tocono i Profesorii Prometeiști*, stavci 28. - 33., i gore citirani predmet *Remli*, stavci 43. - 48.), u spisu predmeta također nema dokaza kojima bi se pokazalo da je sutkinja uopće izrazila bilo kakva stajališta o društvu Rustavi 2, N.Gv.-u ili njegovoj ulozi u stegovnom postupku koji se vodio protiv nje. U okolnostima u kojima su drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva sustavno podnosili neosnovane zahtjeve za izuzeće protiv mnogih različitih sudaca na sve tri razine nadležnosti i u kojima su neki od sudaca koji su sudjelovali u predmetu pretrpjeli napade koje je emitirao Rustavi 2, Sud smatra da dobro obrazložena odluka Vrhovnog suda da zadrži predsjednicu, s obzirom na okolnosti predmeta i elemente na koje su se podnositelji pozvali za njezino izuzeće, nije bila neopravdana.

362. Sud dalje smatra da je, čak i ako je relevantni stegovni postupak doveo do smjenjivanja predsjednice s njezinog sudačkog položaja 2006. godine (za više detalja o tom stegovnom postupku, vidi *Turava i drugi protiv Gruzije* (odl.) [Odbor], br. 7607/07 i 8710/07, stavci 4. - 29. i 34. - 35., 27. studenog 2018.), zbog činjenice da je uspjela doći na položaj predsjednice najvišeg sudbenog tijela u zemlji, sa stajališta objektivnog promatrača, teško primijetiti bilo kakve dugogodišnje posljedice profesionalnog udara iz prošlosti. Štoviše, Sud, u skladu sa svojim prethodnim zaključcima (vidi stavak 343. ove presude), naglašava da N.Gv. nije bio stvarna stranka ni zastupnik stranke u sporu o vlasništvu.

363. Konačno, Sud također pridaje značaj činjenici da je predsjednica Vrhovnog suda bila samo jedan od sudaca proširenog sastava velikog vijeća, sastavljenog od devet sudaca, koje je ispitalo spor o vlasništvu. U tim okolnostima, Sud smatra da se, sa stajališta objektivnog promatrača, ne može reći da je na cijelo prošireno vijeće utjecao prigovor podnositelja zahtjeva

predsjednici Vrhovnog suda, posebice kad je taj sudski odjel jednoglasno donio odluku o predmetu (usporedi, među ostalim, *Sturua protiv Gruzije*, br. 45729/05, stavak 35., 28. ožujka 2017.; *Fazlı Aslaner protiv Turske*, br. 36073/04, stavci 37. - 39., 4. ožujka 2014.; *Ferragut Pallach protiv Španjolske* (odl.), br. 1182/03, 28. veljače 2006.; *Garrido Guerrero protiv Španjolske* (odl.), br. 43715/98, ECHR 2000-III; *OOO 'Vesti' i Ukhov protiv Rusije*, br. 21724/03, stavak 83., 30. svibnja 2013.; i *Diennet protiv Francuske*, 26. rujna 1995., stavak 38., Serija A br. 325-A). Sud je svjestan činjenice da je u predmetu *Morice protiv Francuske* utvrdio da činjenica da je samo jedan sudac, čija je nepristranost kao takva bila „podložna stvarnoj sumnji“, zasjedao u proširenom vijeću nije presudna za pitanje objektivne nepristranosti na temelju članka 6. stavka 1. Konvencije. Međutim, Sud je izrijeком naveo da je navedeno utvrđenje ograničeno na „vrlo jedinstven kontekst“ francuskog predmeta (vidi gore citirani predmet *Morice*, stavci 84. - 86. i 89.). Tako su, među ostalim razlikama u odnosu na predmet *Morice*, podnositelji zahtjeva u ovom predmetu imali mogućnost zatražiti izuzeće predsjednice Vrhovnog suda iz zasjedanja, a njihov je zahtjev tada ozbiljno ispitan u odnosu na zahtjeve iz članka 6. stavka 1. (vidi stavke 360. i 162. ove presude i usporedi s *ibid.*, stavicima 53., 66. i 68.). U predmetu *Morice*, francuski su sudovi izrijeком utvrdili postojanje osobnog neprijateljstva između podnositelja zahtjeva i suca kojem je prigovorio zbog pristranosti, dok u ovom predmetu drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva nisu mogli pružiti dokaz o bilo kakvom osobnom ili profesionalnom sukobu između njih i predsjednice Vrhovnog suda (vidi stavke 359. - 362. i 162. i usporedi s *ibid.*, stavicima 50. i 86.).

(γ) Zaključak

364. U svjetlu gore navedenog, Sud zaključuje da se ne može reći da sastav velikog vijeća Vrhovnog suda, koje je ispitalo spor o vlasništvu, a u kojem su sudjelovale predsjednica Vrhovnog suda i sutkinja M.T., nije bio neovisan ili nepristran. Prema tome nije došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije.

IV. PRAVILO 39. POSLOVNIKA SUDA

365. U svjetlu gore navedenih zaključaka o nedopuštenosti (vidi stavke 230., 235. i 269. ove presude), Sud smatra da više nije primjereno zadržati primjenu pravila 39. Poslovnika Suda (usporedi, primjerice, *A.D. i drugi protiv Turske*, br. 22681/09, stavci 84. i 128., 22. srpnja 2014.; *Suleymanov protiv Rusije*, br. 32501/11, stavci 161. i 162., 22. siječnja 2013.; i *Balogun protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 60286/09, stavci 34. i 35., 10. travnja 2012.).

IZ TIH RAZLOGA, SUD

1. *Utvrdjuje*, jednoglasno, da su prigovori drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva na temelju članka 6. stavka 1. u vezi s neovisnošću i nepristranošću sudaca T.U.-a, N.G. (u odnosu na njezinu povezanost sa sucem T.U.-om), M.T. i predsjednice Vrhovnog suda dopušteni, dok je ostatak zahtjeva nedopušten;
2. *Odlučuje*, jednoglasno, obustaviti primjenu pravila 39. Poslovnika Suda;
3. *Presuđuje*, sa šest glasova prema jednom, da nije došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije u odnosu na neovisnost i nepristranost suca pojedinca Gradskog suda u Tbilisiju (sua T.U.-a);
4. *Presuđuje*, jednoglasno, da nije došlo do povrede članka 6. stavka 1. u odnosu na neovisnost i nepristranost vijeća Žalbenog suda u Tbilisiju, koje je uključivalo sutkinju N.G.;
5. *Presuđuje*, sa šest glasova prema jednom, da nije došlo do povrede članka 6. stavka 1. u odnosu na neovisnost i nepristranost sastava Velikog vijeća Vrhovnog suda, koje je uključivalo predsjednicu Vrhovnog suda i sutkinju M.T.

Sastavljeno na engleskome jeziku i otpravljeno u pisanom obliku dana 18. srpnja 2019. u skladu s pravilom 77. stavcima 2. i 3. Poslovnika Suda.

Milan Blaško
Zamjenik tajnika

Angelika Nußberger
Predsjednica

U skladu s člankom 45. stavkom 2. Konvencije i pravilom 74. stavkom 2. Poslovnika Suda, ovoj se presudi dodaje izdvojeno mišljenje suca De Gaetana.

A.N.
M.B.

DJELOMIČNO SUPROTSTAVLJENO MIŠLJENJE SUCA DE GAETANA

1. Nažalost, ne mogu se složiti s točkama 3. i 5. izreke presude. Po mojem mišljenju, došlo je do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije u pogledu suca T.U.-a (suca pojedinca Gradskog suda u Tbilisiju; vidi stavak 334. presude) i predsjednice Vrhovnog suda (koja je zasjedala u vijeću suda najvišeg stupnja; vidi stavak 354. presude).

2. Ne protivim se općim načelima glede objektivnog testa nepristranosti, kako su navedena u stavku 332. presude. Kao redovni sudac veliku važnost pridajem dojmu, naravno, ne u negativnom smislu (*colorem habet, substantiam vero nullam*), već u smislu da je dojam važan za pravilno djelovanje pravosudnog sustava, a u nekim je slučajevima, više nego u drugim, potrebno pridati znatnu važnost dojmu pri ocjeni pitanja objektivne nepristranosti. Predmet u vezi s društvom Rustavi 2 pred domaćim je sudovima bio predmet visoko istaknut u javnosti o kojem se opsežno izvještavalo u medijima, predmet s političkim konotacijama i tonovima – doista, to nije bio samo *neki* predmet, već *glavni* predmet u Gruziji nekoliko mjeseci. Iz tog je razlog dojam bio ključan.

3. Iako nema sumnje da, općenito, članovi obitelji suca mogu biti slobodno politički i društveno aktivni, kao i izražavati svoje stavove o kontroverznim pitanjima koja utječu na društvo, sudac mora stalno imati na umu mogućnost da, u nekim postupcima, takve aktivnosti članova uže obitelji mogu negativno utjecati na percepciju javnosti u pogledu njegove nepristranosti. To priznaje i većina u stavku 344. presude. Međutim, većina zatim prelazi s objektivnog na subjektivni test, napominjući da drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva „nisu iznijeli nikakav dokaz da su na suca T.U.-a utjecale izjave njegove supruge na društvenim mrežama dok je presuđivao o predmetu“. Većina zatim navodi da „[u] spisu predmeta nema dokaza da je sudac ikada sa suprugom privatno ili u javnosti raspravljao o sporu o vlasništvu nad dionicama društva Rustavi 2“. Zar je većina očekivala dokaze o intimnim razgovorima između suca i njegove supruge? Ili tajne snimke razgovora tijekom večere u javnom restoranu? Većina zatim navodi da je sudac T.U., u svojoj odluci od 19. listopada 2015., izjavio da „se nikada sa suprugom nije dogovarao o sadržaju objava na Facebooku niti je uopće bio svjestan da te objave postoje“ (očito upućivanje na stavak 104. presude). Na temelju samo tih razmatranja, većina je smatrala da se sudac T.U. dovoljno distancirao od stavova svoje supruge izraženih na Facebooku.

4. Ne slažem se. Ovdje je riječ o objektivnoj nepristranosti, kao i vjerojatno najosjetljivijem predmetu desetljeća pred gruzijskim sudovima. Letimična, gotovo ravnodušna izjava suca T.U.-a da nije bio svjestan objava

svoje supruge na Facebooku u vrijeme kada su objavljene (jer ih je, očito, kasnije bio svjestan), nije mogla sama po sebi, u očima razumnog promatrača laika, ukloniti pretpostavku da su on i njegova supruga razgovarali o sporu o vlasništvu u svojim obiteljskim raspravama. Po mojem mišljenju, sudac T.U. *nije se dovoljno distancirao* od mišljenja svoje supruge, bilo tako da je osudio objave na Facebooku kao neprimjerene bilo tako da je, barem, izjavio da on i njegova supruga imaju „Kineski zid“ u svom kućanstvu, odnosno, namjerno postavljenu etičku prepreku koja bi onemogućila razgovor (u ovom slučaju između supružnika) o pitanjima koja se odnose na njegove sudačke funkcije. Sudac se samo pozvao na slobodu izražavanja svoje supruge, implicitno ukazujući na to da on sam nije vidio ništa neprimjereno u sadržaju njezinih primjedbi. Štoviše, još je pogoršao problem percepcije kada je, u svojoj odluci od 19. listopada 2015., čak napao glavnog direktora društva Rustavi 2 N.Gv.-a, izjavivši da je on organizirao javnu kampanju protiv njega (vidi stavak 106. presude). Samo s tog stajališta, razumni promatrač mogao bi lako povezati suca T.U.-a s mišljenjima njegove supruge objavljenima na Facebooku.

5. No to nije sve. Većina nije smatrala da je potrebno detaljno ispitati prirodu predmetnih objava na Facebooku kako bi se utvrdio njihov utjecaj na poštenog promatrača u ovom izrazito osjetljivom predmetu. Objave na Facebooku odnosile su se ili na Rustavi 2 kao televizijski kanal ili na njegovog glavnog direktora N.Gv.-a osobno. Nijedno od njih dvoje nisu bili stvarna stranka u sporu o vlasništvu; međutim, sa stajališta promatrača laika, bilo je razumno prvog podnositelja zahtjeva – televizijski kanal Rustavi 2 – i vlasnike prvog podnositelja zahtjeva – drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva – smatrati jedinstvenom cjelinom koja zajednički teži istovjetnim ciljevima u sudskoj sagi o društvu Rustavi 2 koja se odvijala pred domaćim sudovima. Doista, i na domaćoj razini i pred Sudom, vlasnici televizijskog društva javno su izrazili bojazan zbog uređivačke neovisnosti kanala, dok se sam kanal, osim za svoje korporativne interese, žestoko borio za materijalna prava vlasnika. U takvim okolnostima, u kojima su se javno izraženi interesi televizijskog kanala i njegovih vlasnika poklapali, bilo kakve uvrede upućene od strane člana sučeve uže obitelji, odnosno njegove supruge, javnost je mogla shvatiti samo kao pokazatelj nenaklonjenosti u odnosu na vlasnike kanala – odnosno, u odnosu na drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva.

6. Prva objava koju je supruga suca T.U.-a postavila na Facebook 7. srpnja 2015. bila je uglavnom neuvredljiva. U njoj su izraženi njezini stavovi o televizijskom glazbenom natjecanju koje je emitirao Rustavi 2 i njezine kritike članova žirija, a ne samog kanala. Međutim, njezina je druga objava, postavljena 13. kolovoza 2015., bila prilično izričita: u njoj je Rustavi 2 usporedila s gruzijskim književnim likom, Arkipom Seturijem, koji je bio

umjetnički prikaz totalitarnog vladara u smislu „velikog brata“. Pošten i dobro informiran promatrač ne bi u tom slučaju mogao propustiti zaključiti da je sučeva supruga imala krajnje negativne stavove („političke“ prirode) o društvu Rustavi 2. U pogledu treće objave na Facebooku, koju je postavila 2. listopada 2015. (odnosno, kad njezin suprug još nije donio odluku od 19. listopada o pitanju izuzeća, a pogotovo nije donio presudu o osnovanosti od 3. studenog 2015.), iako se može smatrati da su primjedbe koje je priložila toj objavi predstavljale tek osobni napad na N.Gv.-a, te stoga nisu bile izravno povezane sa samim televizijskim kanalom, krajnje zabrinjavajućim smatram porijeklo te objave. U svrhu iznošenja svojih negativnih i satiričnih stavova o N.Gv.-u na Facebooku, sučeva supruga podijelila je ažurirani status sa „zabavne“ stranice pod nazivom „Rustavi 2 zamrznute imovine“, te je tako nenamjerno ili namjerno uputila na rješenje o mjeri zabrane koje je njezin suprug donio 5. kolovoza 2015.. Po mojem mišljenju – kao i, siguran sam, mišljenju svakog razumnog promatrača, čak i ako ne posjeduje iskustva redovnog suca – postupanje sučeve supruge pokazivalo je sve znakove zadovoljstva zbog odluke njezinog supruga da zamrzne imovinu društva Rustavi 2 u tijeku ispitivanja spora o vlasništvu. Postavivši objave na Facebook 13. kolovoza i 2. listopada 2015., supruga suca T.U.-a na javnom je forumu izrazila svoje negativno mišljenje o uređivačkoj politici društva Rustavi 2 te je nadalje pokazala znakove zloradosti u vezi s odlukom njezinog supruga da zamrzne imovinu tog društva. Sa stajališta razumnog, poštenog i informiranog promatrača, takvo postupanje člana uže sučeve obitelji moralo je narušiti sposobnost T.U.-a da vlasnički spor ispita bez uočene pristranosti u odnosu na Rustavi 2 i njegove vlasnike (drugog, trećeg i četvrtog podnositelja zahtjeva). Žalbeni sud u Tbilisiju bezobzirno je zanemario cjelokupnu sliku koja je proizlazila iz tih objava kao i njezin utjecaj na pitanje objektivne nepristranosti.

7. Tako dolazimo do Žalbenog suda u Tbilisiju. U stavku 345. presude, većina se također pozvala na predmet *Helle protiv Finske* (19. prosinca 1997., stavak 46., *Izvešća o presudama i odlukama 1997-VIII*) kad je odbila prigovor o povredi članka 6. stavka 1. na osnovi objava supruge suca T.U.-a na Facebooku. Iako je točno da se povreda članka 6. stavka 1. Konvencije ne može temeljiti na navodnom nedostatku neovisnosti ili nepristranosti suda koji donosi odluku ako je sudbeno tijelo koje ima punu nadležnost i osigurava poštovanje jamstava utvrđenih tom odredbom naknadno izvršilo kontrolu donesene odluke, to načelo nije primjenjivo u okolnostima ovog predmeta. Unatoč činjenici da su podnositelji zahtjeva, barem teoretski, imali daljnji pristup Žalbenom sudu u Tbilisiju, koji je doista imao punu nadležnost za ocjenu činjeničnih i pravnih pitanja, taj žalbeni sud nije mogao pružiti zadovoljštinu u odnosu na povredu pretpostavke nepristranosti u prvom stupnju iz dva razloga: kao prvo, podnositelji zahtjeva također su žestoko osporavali neovisnost i nepristranost samog žalbenog suda; i kao drugo i još

važnije, Žalbeni sud u Tbilisiju, suprotno onome što većina smatra u stavku 345., nije osigurao dostatno ispitivanje žalbe podnositelja zahtjeva protiv odluke suca T.U.-a od 19. listopada 2015. godine da se ne izuzme iz presuđivanja o predmetu (vidi stavak 147. presude i usporedi s predmetom *Urednički odbor novina Grivna protiv Ukrajine*, br. 41214/08, stavak 68., 16. travnja 2019., i tamo navedene daljnje reference). Tvrdnja da je Žalbeni sud „odgovorio, iako ne jednako detaljno kao Vrhovni sud“, na pitanje izuzeća nije, uz sve dužno poštovanje, činjenično točna u pogledu žalbenog suda.

8. Kao što je već navedeno, također se ne slažem s mišljenjem većine u vezi s njihovim zaključkom da nije došlo do povrede članka 6. stavka 1. zbog sastava velikog vijeća Vrhovnog suda. Međutim, moje je neslaganje ograničeno na sudjelovanje predsjednice Vrhovnog suda, a ne i sutkinje M.T. Većina je u biti odbila ovaj prigovor iz četiri razloga (vidi stavke 361. do 363. presude): (1) drugi, treći i četvrti podnositelj zahtjeva nisu iznijeli nikakve informacije kojima bi pokazali da je predsjednica Vrhovnog suda imala negativan stav prema N.Gv.-u; (2) ti su podnositelji zahtjeva sustavno podnosili „neosnovane zahtjeve za izuzeće“ protiv nekoliko sudaca; (3) protek vremena (od 2006. godine, kada je navedena predsjednica bila smijenjena sa sudačkog položaja nakon stegovnog postupka koji je protiv nje pokrenuo i vodio N.Gv. kad je bio član Visokog pravosudnog vijeća (vidi stavak 156.), do 2017. godine, kada je objavljen sastav velikog vijeća Vrhovnog suda (vidi stavak 161.)); i (4) predsjednica je bila samo jedan od nekoliko sudaca u proširenom sastavu velikog vijeća.

9. U pogledu prvog od ova četiri razloga, većina opet – uopće nije jasno je li to nenamjerno ili namjerno – prelazi s objektivne na subjektivnu nepristranost. U pogledu drugog razloga (nije jasno je li, koristeći pridjev „neosnovan“ u odnosu na zahtjeve za izuzeće, većina mislila na zahtjeve koji su predstavljali zlouporabu postupka ili zahtjeve za koje se ispostavilo da su samo neopravdani – ne predstavlja svaki neopravdani zahtjev zlouporabu postupka), isto bi bilo tvrditi *falsus in uno, falsus in omnibus* – što je načelo običajnog prava koje se nekad primjenjivalo pri ocjeni vjerodostojnosti svjedoka, a koje je većina jurisdikcija odbacila. Većina zatim potvrđuje i „dobro obrazloženom“ smatra odluku Vrhovnog suda (vidi stavak 162. presude) kojom je odbijen prigovor u odnosu na predsjednicu. Čak i letimično ispitivanje te odluke pokazuje da je Vrhovni sud tom pitanju pristupio samo sa subjektivnog aspekta nepristranosti, u potpunosti propustivši ispitati objektivni aspekt. U pogledu proteka vremena, većina je smatrala da je, „sa stajališta objektivnog promatrača, teško primijetiti bilo kakve dugogodišnje posljedice profesionalnog udarca iz prošlosti“. Taj (treći) razlog smatram, u najmanju ruku, neobičnim. Prema mojem iskustvu – uvijek kao redovnog suca – običan čovjek na ulici rekao bi: „Barem sad, nakon deset godina, može naplatiti svoju funtu mesa“ (uz isprike Shylocku). Iako sam voljan

pretpostaviti da se za predsjednicu Vrhovnog suda ne može reći da je bila subjektivno pristrana u odnosu na Rustavi 2 – ne postoje nikakvi dokazi u tom pogledu – smatram vrlo problematičnom činjenicu da je ta sutkinja sudjelovala u ispitivanju spora o vlasništvu nad društvom Rustavi 2, čiji je glavni direktor – osoba koju su svi povezivali s tim kanalom, koja je bila lice i glasnogovornik tog kanala – deset godina ranije podigao optužnicu protiv nje, koja je dovela do njezinog razrješenja dužnosti koju je tada obavljala. Doduše, za razliku od situacije u predmetu *Tocono i Profesorii Prometejšti* (br. 32263/03, stavci 28. - 33., 26. lipnja 2007.), predsjednica Vrhovnog suda u ovom predmetu nikada nije privatno ili javno izrazila bilo kakve komentare koji bi ukazivali na neprijateljstvo u odnosu na Rustavi 2 ili njegove vlasnike ili, štoviše, glavnog direktora (N.Gv.-a). Međutim, budući da je stegovni postupak koji je vodio navedeni N.Gv. rezultirao smjenjivanjem predsjednice sa sudačkog položaja koji je tada imala, takav težak profesionalni udarac iz prošlosti bio je dovoljan, čak i ako nije bilo nikakvih dodatnih okolnosti, da se predsjednica Vrhovnog suda, u očima razumnog promatrača, doima nenaklonjenom glavnom direktoru društva Rustavi 2 i, na temelju njihove uske povezanosti, ako već ne i poistovjećivanja, samom kanalu i njegovim vlasnicima.

10. Konačno, četvrti razlog. Pokušaj većine da razlikuje ovaj predmet od predmeta *Morice protiv Francuske* ([VV], br. 29369/10, stavci 79. - 92., ECHR 2015) selektivnim pozivanjem na tu presudu velikog vijeća. Primjerice, u stavku 363. većina navodi: „Sud je svjestan činjenice da je u predmetu *Morice protiv Francuske* utvrdio da činjenica da je samo jedan sudac, čija je nepristranost kao takva bila „podložna stvarnoj sumnji“, zasjedao u proširenom vijeću nije presudna za pitanje objektivne nepristranosti na temelju članka 6. stavka 1. Konvencije.“ Međutim, većina izostavlja ostatak stavka iz predmeta *Morice* iz kojeg je ta misao preuzeta. Citiram stavak 89. predmeta *Morice* u cijelosti:

„89. Konačno, Sud smatra da tvrdnja Vlade da je J.M. zasjedao u proširenom vijeću u sastavu deset sudaca nije presudna za pitanje objektivne nepristranosti na temelju članka 6. stavka 1. Konvencije. **S obzirom na tajnost vijećanja, nemoguće je utvrditi stvarni utjecaj J.M.-a u tom slučaju. Stoga, u tako opisanom kontekstu** (vidi stavke 84. - 86. ove presude), **nepristranost tog suda mogla je biti podložna stvarnoj sumnji.**“ (isticanje dodano)

U ovom predmetu, vijećanja gruzijskog Vrhovnog suda također su bila tajna; i štoviše, u ovom predmetu ne govorimo o *bilo kojem* sucu, nego o predsjednici Vrhovnog suda (usporedi, *mutatis mutandis*, *Perote Pellon protiv Španjolske*, br. 45238/99, stavak 50., 25. srpnja 2002., i *Castillo Algar protiv Španjolske*, 28. listopada 1998., stavak 49., *Izješća* 1998-VIII). Većina zatim upućuje na stavke 84. - 86. i 89. presude *Morice* kako bi opravdala navod da „[je], Sud ... izrijekom naveo [u predmetu *Morice*] da je navedeno utvrđenje ograničeno na ‘vrlo jedinstven kontekst’ francuskog

predmeta“. Što bi, uz dužno poštovanje, moglo biti jedinstvenije od predmeta u vezi s društvom Rustavi 2 pred domaćim sudovima? S obzirom na osjetljivost predmeta, bez obzira na nedostatak dokaza o bilo kakvom izričito osobnom neprijateljstvu između predsjednice Vrhovnog suda i N.Gv.-a (na kraju stavka 363., većina opet prelazi na subjektivnu nepristranost), i u svjetlu prethodne povijesti između nje i navedenog N.Gv.-a, sudjelovanje predsjednice Vrhovnog suda u sastavu koji bi trebao imati *konačnu riječ* u predmetu na domaćoj razini trebalo je biti i više nego dovoljan razlog da se predsjednica suzdrži od zasjedanja ili izuzme. Sa stajališta objektivnog promatrača, čak i zbog jednog pristranog suca cijelo prošireno vijeće sudaca može uvjerljivo postati ranjivo, a u stvarnosti nema potrebe utvrđivati opseg stvarnog utjecaja tog suca u tom slučaju (vidi gore citirani predmet *Morice*, stavak 89.).

11. Ukratko, spajajući subjektivni i objektivni test nepristranosti i zanemarujući bit predmeta *Morice*, većina dolazi do zaključka o navodnoj povredi članka 6. stavka 1. koji smatram neshvatljivim. Htio bih vjerovati da je moje neslaganje s gore navedena dva pitanja rezultat moje osjetljivosti kao redovnog suca na objektivnu nepristranost, a ne činjenice da je Sud udaljen od životne stvarnosti i sudskih sporova na domaćoj razini.

Prevela prevoditeljska agencija Alkemist

ALKEMIST
European Translation Agency
ALKEMIST STUDIO d.o.o.
Miramarska 24/6, 10 000 Zagreb
OIB: 72460496524